

A Magyar Politikatudományi Társaság XXIX. Vándorgyűlése
XXIX. Annual Conference of the Hungarian Political Science Association

20 ÉVE AZ EURÓPAI UNIÓBAN!
MÉRLEGEN AZ EURÓPAI UNIÓ, MÉRLEGEN A CSATLAKOZÁS

---

20 YEARS IN THE EUROPEAN UNION
ASSESSING THE EU AND EUROPEAN ENLARGEMENT

RÖVID ÉS RÉSZLETES PROGRAM
SHORT AND DETAILED PROGRAM

2024. május 16–17. / 16–17 May 2024

Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszék

University of Pécs
Faculty of Humanities and Social Sciences
Department of Political Science and International Studies

PROGRAM

2024. május 16. (csütörtök) / 16 May 2024 (Thursday)

09.00– **Regisztráció / Registration**
(PTE BTK, A épület bejárat / UP BTK, Building A Entrance) (Ifjúság útja 6.)

11.00–12.30 **Megnyitó / Opening Session**
(Vargha Damján Konferenciaterem /
Vargha Damján Conference Hall) (Ifjúság útja 6. A épület / Building A)

Bene Krisztián, a PTE BTK dékánja / Dean of the University of Pécs BTK

Boda Zsolt, a Magyar Politikatudományi Társaság elnöke /
President of the Hungarian Political Science Association

**A 2024. évi Kolnai-díj átadása és a díjazott előadása /
Ceremony and lecture by the recipient of the Kolnai Award 2024**

Plenáris előadás / Keynote speech

Claudio Radaelli, European University Institute (Firenze)
Does the EU have a governance architecture today?

Elnök / Chair: Kákai László, PTE BTK Politikatudományi és Nemzetközi
Tanulmányok Tanszék vezetője / UP BTK Head of the Department of Political Science
and International Studies

12.30–14.00 **Ebédszünet / Lunch Break** (Aula / Hall – Pacsirta Étterem / Pacsirta Restaurant)

Szekciók / Sections (Ifjúság útja 6. A épület és B épület / Building A and Building B)

14.00–15.30 **Előadások / Presentations**

15.30–16.00 **Kávészünet / Coffee break** (Aula / Hall – Pacsirta Étterem / Pacsirta Restaurant)

16.00–17.30 **Előadások / Presentations**

19.00–24.00 **Fogadás, vacsora / Reception, dinner** (MAGTÁR, Pécs, Dóm tér 6.)

Pohárköszöntő / Toast by
Kákai László, Boda Zsolt

Zene / Music – DJ

2024. május 17. (péntek) / 17 May 2024 (Friday)

Szekciók / Sections (Ifjúság útja 6. A épület és B épület / Building A and Building B)

8.30–10.00 **Előadások / Presentations**

10.30–12.00 **Előadások / Presentations**

12.30– **Ebédszünet / Lunch Break** (Aula / Hall – Pacsirta Étterem / Pacsirta Restaurant)

A konferencia zárása / Closing of the Conference

Szekciók / Sections

**Május 16. (csütörtök) / 16 May (Thursday)
14.00–15.30**

SZEKCIÓ SZÁMA/ NUMBER OF SECTION	CÍM / TITLE	TEREM/ ROOM
1.1	Az európai uniós tagság hatása a kormányzati rendszerekre és a közpolitikai döntéshozatali folyamatokra <i>Vadál Ildikó</i>	A épület Kari Tanácsterem
2.1	Helyi önkormányzatok – sikerek és kudarcok <i>Pálné Kovács Ilona / Dobos Gábor</i>	B403
3.1	Választások és választók a „szuper választási évben”: közvélemény, választások és azok hatásai <i>Szabó Andrea</i>	B404
5.1	Szuverenitás, legitimáció, repolitizáció: politikaelmélet és európai integráció <i>Gyulai Attila / Balázs Zoltán</i>	B218
8.1	Civic Participation and Political Activity in European Countries <i>László Kákai / Agnieszka Bejma</i>	B405
12.1	The EU and the changing world order <i>István Tarrósy / Zoltán Vörös</i>	B402
14	Making Public Space: Power and Democracy in European Cities <i>Kata Murányi</i>	A épület H előadó
16.1	A tagállami kormányzás alkotmányos keretei és a politikai intézmények az Unióban <i>Smuk Péter</i>	B407

Május 16. (csütörtök) / 16 May (Thursday)
16.00–17.30

SZEKCIÓ SZÁMA/ NUMBER OF SECTION	CÍM / TITLE	TEREM/ ROOM
2.2	Helyi önkormányzatok – sikerek és kudarcok <i>Pálné Kovács Ilona / Dobos Gábor</i>	B403
3.2	Választások és választók a „szuper választási évben”: közvélemény, választások és azok hatásai <i>Szabó Andrea</i>	B404
5.2	Szuverenitás, legitimáció, repolitizáció: politikaelmélet és európai integráció <i>Gyulai Attila / Balázs Zoltán</i>	B218
6.1	Politikai rezsimek, vezetők és elitek a háborúk és az identitás politika árnyékában <i>Metz Rudolf</i>	A épület Kari Tanácssterem
8.2	Civic Participation and Political Activity in European Countries <i>László Kákai / Agnieszka Bejma</i>	B405
12.2	The EU and the changing world order <i>István Tarrósy / Zoltán Vörös</i>	B402
15	EU in crisis – divergence and convergence <i>Andrea Schmidt / Viktor Glied</i>	A épület H előadó
16.2	A tagállami kormányzás alkotmányos keretei és a politikai intézmények az Unióban <i>Smuk Péter</i>	B407

Május 17. (péntek) / 17 May (Friday)
8.30–10.00

SZEKCIÓ SZÁMA/ NUMBER OF SECTION	CÍM / TITLE	TEREM/ ROOM
1.2	Az európai uniós tagság hatása a kormányzati rendszerekre és a közpolitikai döntéshozatali folyamatokra <i>Vadál Ildikó</i>	B405
6.2	Politikai rezsimek, vezetők és elitek a háborúk és az identitás politika árnyékában <i>Metz Rudolf</i>	A épület Kari Tanácsterem
9.1	Pártok és pártrendszerek <i>Rajnai Gergely / Dúró József</i>	B402
10.1	Közpolitika és kormányzás <i>Kiss Rebeka / Sebők Miklós</i>	B403
11.1	A politikai kommunikáció dinamikái és a választások / Political communication / EP election campaigns <i>Merkovity Norbert</i>	B404
16.3	A tagállami kormányzás alkotmányos keretei és a politikai intézmények az Unióban <i>Smuk Péter</i>	A épület H előadó
17.1	Új kihívások a változó nemzetközi rendszerben: biztonság- és védelempolitikai szekció <i>Egeresi Zoltán</i>	B407

Május 17. (péntek) / 17 May (Friday)
10.30–12.00

SZEKCIÓ SZÁMA/ NUMBER OF SECTION	CÍM / TITLE	TEREM/ ROOM
4	Euroszkepticizmus, szuverenizmus, unióellenesség – különös tekintettel a magyar esetre <i>Löfler Tibor</i>	B405
6.3	Politikai rezsimek, vezetők és elitek a háborúk és az identitás politika árnyékában <i>Metz Rudolf</i>	A épület Kari Tanácsterem
7	Challenges and prospects of e-government in the EU Member States <i>Edit Soós</i>	A épület H előadó
9.2	Pártok és pártrendszerek <i>Rajnai Gergely / Dúró József</i>	B402
10.2	Közpolitika és kormányzás <i>Kiss Rebeka / Sebők Miklós</i>	B403
11.2	A politikai kommunikáció dinamikái és a választások / Political communication / EP election campaigns <i>Merkovity Norbert</i>	B404
17.2	Új kihívások a változó nemzetközi rendszerben: biztonság- és védelempolitikai szekció <i>Egeresi Zoltán</i>	B407

TERMEK / CLASSROOMS

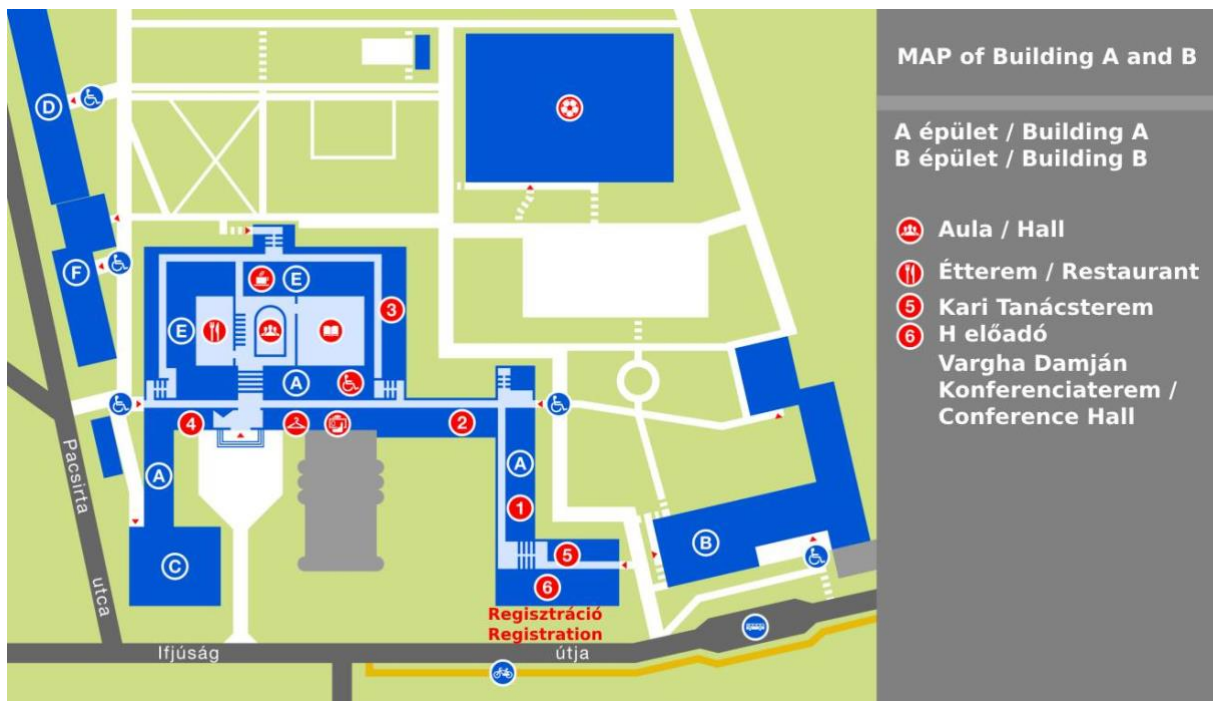
„A” épület keleti szárny / Eastern wing of Building „A”

- Regisztráció helye / Registration
- Vargha Damján Konferenciaterem / Vargha Damján Conference Hall
- Kari Tanácssterem / Faculty’s Hall
- H előadó / H Classroom

„A” épület központi aula (Pacsirta étterem) / Building „A” Central Hall (Pacsirta Restaurant)

„B” épület (2. és 4. emelet) / Building „B” (2nd and 4th floor)

- B218
- B402
- B403
- B404
- B405
- B407

RÉSZLETES PROGRAM / DETAILED PROGRAM

1. SZEKCIÓ: AZ EURÓPAI UNIÓS TAGSÁG HATÁSA A KORMÁNYZATI RENDSZEREKRE ÉS A KÖZPOLITIKAI DÖNTÉSHOZATALI FOLYAMATOKRA

Szekcióvezető / Chair: Vadál Ildikó (vad.ildiko@pte.hu)

PTE BTK Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszék

1.1. panel (csütörtök 14.00-15.30) A épület Kari Tanácsterem

Stumpf István (SZE Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Kar)

TAGÁLLAMI POLITIKAI RENDSZER A FÖDERALIZMUS HÁLÓJÁBAN

Az Európai Unió ma már a jogközösség és az önálló államiság között helyezkedik el. Elérte azt a kritikus tömeget, ami a tagállamokat egyre inkább arra ösztönzi, hogy ténylegesen kijelöljék saját „szuverenitásuk határait”. Az Európai Unió és Magyarország jogrendszerei összekapcsolódtak. Ezen kapcsolatok fokozatos szélesedésének lehetünk tanúi. A szélesedés szükségességét hirdető ún. „integrista” nézőpont »egy – gyakran félreértett és rosszul kontextualizált, mindazonáltal objektíve fontos – „szuverenista” nézőpontból szükségessé teszi azt az egyes tagállamok számára, hogy újradefiniálják önmaguk és a nemzeti alkotmányos politikai rendszer viszonyát az Európai Unióhoz.

Az Európai Unió alapvetően az Európai Unió jog primátusára épül. A primátus a gyakorlatban az elsődleges jogból, illetve az Európai Unió Bíróságának (EUB) gyakorlatából levezethető jogértelmezési és jogalkalmazási elveken (pl. effet utile, közösségi jog szupremáciája, közvetlen hatály és közvetlen alkalmazhatóság) alapul. Ezek a szabályok és elvek mind hozzájárultak ahhoz, hogy az Európai Unió saját jogát (és ezáltal saját „énhatárait”) a tagállami joggal szemben definiálni tudta. Az EUB ezzel összefüggésben azt is kinyilvánította, hogy a tagállamok nem hivatkozhatnak saját alkotmányos berendezkedésükre annak érdekében, hogy az uniós jogot szelektíven vagy diszkriminatívan alkalmazzák.

A közösségi jognak azonban vannak saját maga által meghatározott korlátai is. Egy fontos új korlátot éppen az integrációt egyébként a korábbinál szorosabbra fűző Lisszaboni Szerződés vezetett be. Az Európai Unióról szóló Szerződésnek (EUSZ) a Lisszaboni Szerződés által módosított 4. Cikk (2) bekezdése nyilvánvalóvá teszi, hogy van egy olyan védett mag, amelyet a tagállam a szuverenitása körében megőrizhet: „[a]z Unió tiszteletben tartja a tagállamoknak a Szerződések előtti egyenlőségét, valamint nemzeti identitását, amely elválaszthatatlan része azok alapvető politikai és alkotmányos berendezkedésének, ideértve a regionális és helyi önkormányzatokat is. Tiszteletben tartja az alapvető állami funkciókat, köztük az állam területi integritásának biztosítását, a közrend fenntartását és a nemzeti biztonság védelmét. Így különösen a nemzeti biztonság az egyes tagállamok kizárólagos feladata marad”.

Az EUSZ által a nemzeti identitás keretében védett politikai és alkotmányos berendezkedésnek mindenesetre az alkotmányos identitás „érinthetetlen” magvát adó intézmények és szabályozások természetesen alapját képezik.

Napjaink egyik legizgatóbb jogi kérdésévé nőtte ki magát, hogy az Európai Unió és a tagállamok viszonylatában mely szerv – az EUB vagy tagállami bíróság – dönthet egy adott kontextusban és időpillanatban arról, mint is jelent az alkotmányos identitás. Az egyik, szupranacionális (integrista) oldalról szemlélve az EUB lenne az értelmező fórum, hiszen ez rendelkezik végső hatáskörrel az EUSZ értelmezésére. A másik oldalról nézve az is kézenfekvő, hogy a tagállami alkotmánybíróságok bírják e rendelkezés értelmezésének hatáskörét az uniós jog és a belső jog viszonylatában, mivel egyrészt a 4. cikk (2) bekezdés a tagállamok számára biztosít garanciát alkotmányos rendszereik védelmében. Másrészt pedig azt is hozzátehetjük, hogy a tagállami alkotmánybíróság az adott tagállam alkotmányának autentikus értelmezője. A kérdés nem tét nélküli, hiszen a nemzeti (alkotmányos) identitás fogalmának értelmezése dönti el, hol a határ az uniós jog elsőbbségének vonatkozásában, és mi az a mag, amelyet a tagállam szuverenitása körében megőrizhet.

Az előadásomban arra keresek választ, hogy a nemzetállami politikai rendszer milyen autonóm mozgási lehetőséggel rendelkezik az egyre erősödő föderális nyomással szemben.

Bíró-Nagy András (Tudományos főmunkatárs, HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézet)

MAGYARORSZÁG ORSZÁGSPECIFIKUS AJÁNLÁSAINAK TELJESÜLÉSE EURÓPAI KONTEXTUSBAN

A gazdasági világválság és az európai adósságválság közvetlen hatásaként az Európai Unió szorosabbra fonta a közpolitikai koordinációt a tagállamokkal, aminek keretében az Európai Bizottság 2011 óta éves ciklusokban értékeli a főbb közpolitikai folyamatokat, valamint javaslatokat tesz a nemzeti kormányoknak a továbblépés irányaira. Az előadás áttekinti, hogy Magyarországon európai összehasonlításban milyen mértékben teljesültek az országspecifikus ajánlások, és kitér arra is, hogy milyen típusú ajánlások hazai átültetésére van nyitottság a magyar kormány részéről, és melyeket hagyja figyelmen kívül. Az Európai Szemeszter keretében érkező ajánlások nemzeti szintű implementációjának vizsgálata összességében azt bizonyítja, hogy az európai integráció nemcsak kemény, kötelező eszközökkel érhet el hatást a tagállamokban, hanem puhább, közpolitikai koordinációval is. Valamennyi visegrádi ország az EU egészét tekintve a mezőny második feléhez tartozott a koronavírus-járvány előtt is, de az utóbbi négy évben a régió országai sereghajtóvá váltak az EU-n belül. A magyar kormány implementációs hajlandósága pedig európai kontextusban a korábbiakhoz képest romlást mutat. A 2010-es években azonban valamivel több hatást ért el az Európai Bizottság Magyarországon a közpolitikai ajánlásaival: a Bizottság hosszú távú értékelése szerint az uniós ajánlások felében legalább közepes szintű haladás volt tapasztalható hazánkban is.

Medve-Bálint Gergő (TK Politikatudományi Intézet és Budapesti Corvinus Egyetem)

SZUVERÉN FÜGGŐSÉG? A MAGYAR PIACGAZDASÁGI RENDSZER AZ EU-BAN

A közép-európai poszt-kommunista országok döntő többségéhez hasonlóan, a rendszerváltás után Magyarország is a külföldi működő tőkétől függő piacgazdasággá vált. Ebben a rendszerben a multinacionális feldolgozóipari vállalatok a gazdasági fejlődés megkerülhetetlen letéteményesei: a hazai gazdaságot gyorsan integrálták a világpiacba, munkahelyeket teremtettek, versenyképes technológiákat honosítottak meg, valamint export teljesítményük a gazdasági növekedéshez is jelentősen hozzájárult. Az Európai Unió a csatlakozási tárgyalások időszakában és később is serkentette a függő piacgazdaságnak a kiépítését. Míg a 2000-es években a szocialista-szabaddemokrata kormányok ezt a modellt nem kérdőjelezték meg, a 2008-as globális gazdasági válság után és az Orbán-kormány 2010-es hatalomra kerülésével a függőség tehertétellé vált a gazdaságpolitikában, a közepes jövedelmi csapda veszélyére való hivatkozással. Ugyanakkor az EU belső piacának való erős kitettség, az uniós források elérhetősége, valamint a külföldi tőke számottevő hazai jelenléte olyan strukturális kényszer, amely a függőséggel szakítani próbáló gazdaságpolitikának is határt szab. A fejezet feltárja, hogyan alakult a magyar piacgazdasági rendszer a 2004-es csatlakozás óta, és bemutatja azt a paradoxont, hogy az uniós elvárásokhoz igazodó gazdaságpolitika teremtette meg az Orbán-kormány számára a nagyobb politikai mozgástér lehetőségét egészen a koronavírus válságig. Vagyis a gazdasági függőség – és ezzel együtt a közepes jövedelmi csapda veszélyeinek – megerősítése volt a viszonylagos politikai szuverenitás ára.

Koller Boglárka (Jean Monnet Chair, Európa-tanulmányok Tanszék, Nemzeti Közszolgálati Egyetem)

EGYRE TÁVOLABB AZ INTEGRÁCIÓ BELSŐ KÖRÉTŐL (AZ EURÓZÓNA CSATLAKOZÁS KÉT ÉVTIZEDES DILEMMÁI MAGYARORSZÁGON)

Két évtizeddel az Európai Unióba történt belépésünk után még mindig forinttal fizetünk Magyarországon, holott a csatlakozási szerződésünk aláírásakor vállaltuk, hogy amennyiben teljesítjük a maastrichti konvergenciakritériumokat, akkor az eurozóna részévé válunk. 2024-ben sem céldátummal, sem pedig az euró bevezetésére vonatkozó stratégiával nem rendelkezünk, így valószínűsíthető, hogy a 2020-as években sem leszünk részesei a minden bizonnyal további tagokkal bővülő eurózonának. Ebben az előadásban a politikai gazdaságtan megközelítésére építve, arra keressük a választ, hogy vajon miért maradt ki Magyarország a gazdasági integráció egyik legmagasabb szintjének tartott szakpolitikából? A húsz év alatt hol közelebb, hol távolabb kerültünk a

konvergenciakritériumok teljesítéséhez, ám eddig egyszer sem volt olyan pillanat, amikor a csatlakozáshoz szükséges politikai akarat és a konvergenciakritériumok teljesülése együttesen megvalósult volna. A magyar lakosság azonban töretlenül európarti, vagyis szívesen cserélné le a forintot euróra. Mindezt tapasztalva nap mint nap felmerül a kérdés, hogy vajon mi áll a kimaradás hátterében? Közgazdasági vagy politikai megfontolások dominálnak-e az euró körül kibontakozó diskurzusokban? Milyen kormányzati és ellenzéki álláspontok azonosíthatók a húsz év alatt? És amennyiben az eurozóna további intézményesülése, és belső körré válása bekövetkezik, akkor mi lehet az a pont, amikor a magyar álláspont megváltozik?

Vadál Ildikó (PTE BTK Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszék)

A KORMÁNY FELELŐSSÉGE AZ UNIÓS POLITIKA ALAKÍTÁSÁÉRT

Évszázadok óta politikai diskurzusok gyakori tárgya a közhatalmat gyakorlók felelőssége, ellenőrizhetősége. Úgy gondolom, a téma időszerűbb, mint bármikor, hiszen a végrehajtó hatalom súlya a parlamentáris kormányzati rendszerekben eddig nem tapasztalt mértékben növekedett, a kormány cselekvési tere kiszélesedett. Ezzel egyidejűleg az unió országaiban a végrehajtó hatalom parlament irányában meglévő felelősségének gyengülése tapasztalható. Felmerül a kérdés, hogy a kormányzati stabilitás előtérbe helyezése érdekében a végrehajtó hatalom már-már felelőtlenége milyen mértékű demokráciadeficitet okoz? Véleményem szerint a kormányzati hatalom XXI. században tapasztalt mértékű növekedése szükségessé teszi a közhatalmat gyakorlók feletti ellenőrzési jogosítványok újragondolását. Előadásomban a felelősség érvényesítésére rendelkezésre álló eszközök áttekintése során többek között igyekszem bizonyítani, hogy a konstruktív bizalmatlansági indítvány napjaink közjogának idejétmúlt intézménye.

A vándorgyűlés tematikájának megfelelően kiemelten kezelem a kormányoknak az uniós politika alakításában betöltött szerepét és felelősségét. Az integráció és a nemzeti érdekek közötti összhang megteremtése során fontos kérdés: milyen szerepe van a népszuverenitást közvetlenül megjelenítő parlamentnek a kormány uniós politikájának alakításában? A nemzeti parlamentek véleményét figyelembe kell-e vennie a végrehajtó hatalomnak az EU-ban képviselt kormányzati álláspontok kialakítása során? Felelősséggel tartozik-e a parlamentnek a végrehajtó hatalom az uniós politikájáért?

1.2. panel (péntek 8.30-10.00) B405

Antal Attila (ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Politikatudományi Intézet)

A RENDKÍVÜLI ESZKÖZÖKKEL VALÓ KORMÁNYZÁS KÖZPOLITIKAI HATÁSAI

A válságok egymásra torlódó korszakában (polikrízis) egyre inkább előtérbe került a jogi és (köz)politikai normalitás felfüggesztése és a rendkívüli eszközökkel való kormányzás. Mindezt felerősítette a Covid-19-cel összefüggő pandémia, valamint a háborús szituációk és ez a helyzet várhatóan csak fokozódni fog a globális ökológiai- és klímaválság kontextusában. A rendkívüli eszközökkel való kormányzás számos politikaelméleti, demokrácia-deficitekhez kapcsolódó dilemmát hordoz, ugyanakkor a szakirodalomban egyre inkább előtérbe kerülnek azok a vizsgálatok is, amelyek a kormányzás koncentrált hatalmának szakpolitikai következményeivel foglalkoznak. Ebben az előadásban azt vizsgálom meg, hogy mit jelent szakpolitikai szempontból a rendkívüli kormányzás, a pandémia kapcsán milyen szükségszerű szakpolitikai intézkedések meghozatalát garantálta a kivételes állapot, ugyanakkor azt is megvizsgálom, hogy milyen hatással van a szakpolitikaalkotásra a rendkívüli kormányzati eszközök állandósított alkalmazása.

Barta Attila (Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Közigazgatási jogi Tanszék)

KÖZPOLITIKAI DÖNTÉSHOZATALI FOLYAMATOK A KÖZÉPSZINTŰ KÖZIGAZGATÁSBAN. DEKONCENTRÁLT ÁLLAMIGAGATÁSI SZERVEK ÉS TERÜLETI ÖNKORMÁNYZATOK

Előadásomban elsődlegesen arra keresem a választ, hogy milyen aktorok alakítják a közpolitikát meghatározó módon a közigazgatás közép-, másképp területi szintjén? A területi közigazgatás ugyanis a legtöbb országban, így Magyarországon is osztott, vagyis egymás mellett vannak jelen az

államigazgatás és a rendészeti közigazgatás dekoncentrált szervei, továbbá a területi típusú önkormányzatok.

Az előadás keretében közelebbről ismertetni kívánom, hogy ebben a viszonyrendszerben milyen szerepet tölt be a központi állam (kormány) területi képviselője, valamint a területi önkormányzatok, beleértve a területfejlesztés intézményrendszerét is.

Finta István (HUN-REN Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont)

TAGÁLLAMI KORMÁNYZÁSI MÓDSZEREK ÉS A VIDÉKI TÉRSÉGEK JÖVŐKÉPÉT ILLETŐ KEZDEMÉNYEZÉS (LTVRA) ÖSSZEFÜGGÉSEI

A vidéki térségek hosszú távú jövőképével (LTVRA) foglalkozó uniós szintű kezdeményezés egyik fontos részét képez a tagállami kormányzást jelentősen befolyásoló rural proofing, vagyis a vidéki térségekre gyakorolt hatások vizsgálata. Uniós szinten ez jelenleg a jó kormányzáshoz-jogalkotáshoz kapcsolódó minden szakpolitikára kiterjedő hatásvizsgálati igény, azonban ezen – alapvetően kormányzási – módszer bevezetésére már sor került Kanadában, Angliában, Finnországban és – törvényi szinten – Északírországban is. Az előadás részben az eddigi gyakorlati tapasztalatokra, részben a különböző kutatási jelentésekre, valamint szakirodalmi forrásokra támaszkodva kívánja bemutatni, hogy az eszközrendszer (a szükséges szervezeti struktúra, jogi szabályozási háttér, minimális és optimális forrásigény, stb), a politikai-szakpolitikai társadalmi közeg, miként mozdíthatja elő e folyamat sikerességét, vagy éppen korlátozhatja azt.

Burján András (doktorandusz hallgató, PTE BTK IDI - Politikatudományi Doktori Program)

AZ EURÓPAI UNIÓ SZEREPE A MAGYAR VIDÉKFEJLESZTÉSI POLITIKÁBAN: A MODERN VÁROSOK PROGRAM

A Modern Városok Program Magyarország legnagyobb, 23 megyei jogú városra kiterjedő vidékfejlesztési programja. A kormányzat és az önkormányzatok hosszútávú együttműködésének célja a fejlődésbeli különbségek kiegyenlítése, a vidék megtartó erejének növelése, a magyar gazdaság megerősítése a vidéki nagyvárosok modernizálása által. A 2015 tavaszán újtára indított koncepció összesen 272 projektet foglal magában, a fejlesztések eredményeiből közvetlenül kétfélmillióan, regionális szinten további négy-millióan részesülnek. Az előadás átfogó képet kíván nyújtani a 2023 őszén lezárult Modern Városok Program működési és döntéshozatali mechanizmusáról, a közpolitikai elképzelések megvalósulásáról, Európai Unió tagságunk pozitív impulzusairól.

2. SZEKCIÓ: HELYI ÖNKORMÁNYZATOK – SIKEREK ÉS KUDARCOK

Szekcióvezetők / Chairs: Pálné Kovács Ilona (palne.kovacs.ilona@pte.hu)

PTE BTK Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszék

Dobos Gábor (dobos.gabor@tk.hu)

HUN-REN TK Politikatudományi Intézet

2.1. panel (csütörtök 14.00-15.30) B403

Bódi Ferenc (HUN-REN TK Politikatudományi Intézet; bodi.ferenc@tk.hun-ren.hu) Farkas Jenő Zsolt (HUN-REN KRTK); Bódi Mátyás (PhD hallgató, ELTE Földtudományi Doktori Iskola)

KIFEJÉ A SZOCIALIZMUSBÓL – TERÜLETPOLITIKAI PRIORITÁSOK AZ ÖNKORMÁNYZATI RENDSZER ELSŐ HÁROM CIKLUSÁBAN

Az önkormányzati rendszer lényeges talapzata volt a frissen létrejött demokratikus politikai rendszernek, azonban jelentős kihívást jelentett az örökölt területi hátrányok és területi különbségek. A helyi gondokat tetézte a rendszerváltással járó gazdasági válság következményei; munkanélküliség, helyi gazdaság leépülése, illetve annak hiánya. A korábbi tanácsi településhierarchia rendszert egy lényegében egyenlő jogokkal rendelkező önkormányzatok halmaza váltotta fel, amelyben a megyék elvesztették hatalmi szerepüket, a városok de jure azonos közjogi alapra kerültek a községekkel. A létező területi fejletlenség, mint az intézmények hiánya a szociális ellátórendszerben, a közszolgáltatások alacsony szintje tovább növelte a friss települési önkormányzatok frusztrációját. A kísérletben feltárjuk a rendszerváltás adott-e lehetőséget a forrásallokáció terén a paradigmaváltásra? A térstatisztikai módszerekkel követjük a közpénzek útját, s megvizsgáljuk a korábbi tanácsi- és akkor jelenlevő, önkormányzati- politika befolyását a terület- és településfejlesztési források allokációjára. A korabeli vizsgálatokat meghaladva korábbi elemzéseket a változók sorába bevonjuk a tanácsi rendszer hatását annak objektív és szubjektív elemeit. A Magyar Államkincstár – korabeli TÁKISZ adatok és OVI adataiból egy analitikus-mátrixban igyekszünk – a múlt és az akkori jelen – hatásait vizsgálni egy új születő politikai erőterben. Az önkormányzatiság- és helyi politika hermeneutika mellett, kísérletet teszünk a politika és közpénzáramlás egymásra hatásának értelmezésére is.

Gál Zoltán (PTE KTK Pénzügy és Számvitel Intézet; galz@ktk.pte.hu)

KOHÉZIÓ ÉS REGIONÁLIS FEJLŐDÉS: MAGYAR TERÜLETPOLITIKA MÚLTJA, JELENE ÉS JÖVŐBELI KIHÍVÁSAI

Az előadás áttekinti a magyar területpolitika múltjának, jelenének és jövőbeli kihívásainak főbb vonásait a kohézió és regionális fejlődés szempontjából. A területileg kiegyensúlyozott gazdasági fejlődés és a nemzetgazdasági felzárkózás elérése érdekében hangsúlyozza az erőforrások optimális területi elosztásának és a területi leszakadás csökkentésének fontosságát. Mivel a jelentős területi különbségek Magyarországon gátolják az ország versenyképességét és a nemzeti konvergenciát a fejlettebb európai régiókhoz képest, éppen ezért áttekintjük az országon belüli területi különbségeket, azok tipológiáját, illetve bemutatjuk a magyar régiók látványos lemaradását a kelet-közép-európai régiók versenyében. Rámutatunk arra, hogy bár a kohéziós politika eredeti célja, a szegényebb országok és régiók felzárkóztatása volt, ami gyakran konfliktusban áll a versenyképesség célkitűzéseivel és a gazdaságfejlesztési célokkal. Az előadás hangsúlyozza, hogy a felzárkózás és a versenyképesség egymást kiegészítő tényezők. Mivel gazdaságfejlesztési prioritásoknak alárendelt centralizált fejlesztéspolitika minden lehetőségét kimerítette, s nem jól teljesít, ezért csak jó kormányzással, a decentralizált területfejlesztési politikával lehet a magyar régiókat felzárkózási pályára állítani. Az előadás során felvázoljuk azokat a lehetséges stratégiákat és politikai intézkedéseket, amelyek hozzájárulhatnak a területi kiegyensúlyozott növeléséhez és a nemzetgazdasági felzárkózás elősegítéséhez.

Kákai László (PTE BTK Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszék; kakai.laszlo@pte.hu)

MERRE TOVÁBB ÖNKORMÁNYZATOK? VAN-E HELYE, SZEREPE AZ ÖNKORMÁNYZATOKNAK AZ EGYRE CENTRALIZÁLÓDÓ RENDSZERBEN?

Előadásomban azt a kérdést teszem fel: milyen hatással van a centralizáció vagy a decentralizáció a helyi önkormányzatok autonómiájára? Azok, akik az önkormányzatokat a közszolgáltatások fontos szereplőjének tekintik, fontosabbnak tartják-e a helyi autonómiát, mint azok, akik az államtól várják a szolgáltatások minőségének biztosítását? Magyarország mindkét kérdésre jó példát szolgáltat, hiszen a 2010-es rendszerváltás után kialakult decentralizált struktúra egyértelműen a központosítás irányába tolódott el. A két időszak tehát összehasonlításra ad lehetőséget. Ehhez két lakossági felmérés (2018 és 2023) adatait használom fel. A 2018-as felmérés 1500 válaszadóból álló mintán alapul, a 2023-as adatok pedig 1800 válaszadóból álló mintán alapulnak, amely reprezentatív a település méretére, az iskolai végzettségre, a nemre és a korcsoportra nézve. Az előadás arra keresi a választ, hogy a lezajlott önkormányzatokat érintő változások közepette fontosnak érzik-e, hogy legyen független önkormányzatuk vagy sem? A válaszokat nemcsak aszerint szegmentáltuk, hogy ki támogatja a központosítást, és mely területeken tartja azt lényegesnek, hanem aszerint is, hogy a válaszadó hogyan vélekedik az önkormányzatiságról.

2.2. panel (csütörtök 16.00-17.30) B403

Baranyi Nóra (HUN-REN KRTK Regionális Kutatások Intézete; baranyai.nora@krtk.hun-ren.hu)

A KÖZÖS ÖNKORMÁNYZATI HIVATALI RENDSZER SZERKEZETI KI- ÉS ÁTALAKULÁSÁNAK TÉNYEZŐI

A 2012-es önkormányzati törvény rendelkezései a körjegyzőségek alakításánál szigorúbb feltételeket szabva, s a járások bevezetésével egy jelentősen átalakított térszerkezetben ítélte kényszerű együttműködésre a 2000 főt meg nem haladó népességszámú településeket. Az közös önkormányzati hivatali rendszerben kialakított települési kapcsolatrendszerek nem minden esetben alakultak zökkenőmentesen, s számos együttműködés alakult át – a törvényben meghatározott lehetőség szerint – az önkormányzati választásokat (2014, 2019) követően. Az előadás a strukturális változások rövid áttekintését követően Fejér megye példáján keresztül mutatja be az együttműködések típusait, s a szerkezeti átalakulások mögött meghúzódó okok változatos formáit is.

Csipkés Margit (DE GTK Statisztika és Módszertani Intézet; csipkes.margit@econ.unideb.hu); Nagy Sándor (nagysanyi76@gmail.com)

DEBRECEN ÖNKORMÁNYZATÁNAK LEHETŐSÉGEI A ZÖLD ENERGIA TERÜLETÉN NAPJAINKBAN ÉS A JÖVŐBEN

A jelen kutatási anyagban Debrecen önkormányzatának energiapolitikáját tekintem át napjainkban, illetve annak hatását a jövőre vonatkozóan. Debrecen város önkormányzata számára fontos a Környezetvédelmi Programok betartása, melyben a városra vonatkozóan új környezetvédelmi politikát alakítottak ki a meglévők mellé. 2023. év végén Debrecen városa létrehozta a Zöld Munkacsoportot, melynek feladata, hogy a Debrecenbe települő vállalatok felépítése és működése mellett egy környezettudatos, klíma- és családbarát közeget működtessen. Nemrég Debrecen városában létrehozták a Zöld Kódexet is, mely a lakók számára élhető környezetet irányoz elő úgy, hogy emellett a gazdaságfejlesztési célok is elérhetőek legyenek. Előadásomban kitérek a Civaqua-programra, a zöld városi mobilitásra, a karbonsemlegesség témakörére, illetve a zöld szemlélet kialakítására a debreceni városüzemeltetésben. Mivel az elmúlt rövid időszakba Debrecenbe több külföldi, neves cég települt be (akkumulátor gyár, illetve annak alvállalkozói csoportjai, autóiipari gyárak, stb.), így célszerűnek tartom megvizsgálni Debrecen város Önkormányzatának szerepét a kialakult helyzet orvoslásában. Az előadásomban említett témakörök Debrecenre vonatkozóan a következők: a hulladékgyűjtés, a vízhasználat, a klíma, az ipari vízszolgáltatás, a levegőtisztaság, illetve a levegő szén-monoxid koncentrációjának vizsgálata.

Kószó Richárd (SZTE ÁJTK Politológiai Tanszék; koszorichard955@gmail.com)

A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS KIHÍVÁSAI MAGYARORSZÁGON A 2021-2027-ES PROGRAMOZÁSI IDŐSZAKBAN

Az Európai Unió kohéziós politikájának mértékét mindig az aktuális többéves pénzügyi keret (MFF) határozza meg, amely finanszírozza a szakpolitikákat. Az Európai Unió a 2021–2027-es programozási időszakban összesen 1.824,3 milliárd euróból gazdálkodik. Ez az összeg azért jelentős, mert a korábbi időszakokban ekkora költségvetésre még nem volt precedens. Azonban a támogatási összeg növekedésével párhuzamosan létrejött egy új jelenség, amely az uniós kifizetések gátját is jelentheti, a jogállamisági politika.

2021 óta egy új jogi keretnek köszönhetően az uniós költségvetés fokozott védelmet élvez azokban az esetekben, amikor a jogállamiság elveinek megsértése veszélyezteti az EU pénzügyi érdekeit. Az új jogi keret az uniós költségvetés védelmét szolgáló általános feltételrendszerről szóló rendelet. A feltételrendszer lehetővé teszi, hogy az EU az uniós költségvetés védelmében intézkedéseket hozzon a tagállamok tekintetében pl.: felfüggeszzen kifizetéseket vagy pénzügyi korrekciókat hajtson végre.

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011.évi CLXXXIX. törvény 13. § (1) bekezdésének értelmében a településfejlesztés a helyi önkormányzatok által ellátandó helyben biztosítható közfeladatok körébe tartozik. Az elmúlt évek tapasztalatai arra mutattak rá, hogy a helyi önkormányzatok esetében a településfejlesztés megvalósításának legfőbb forrását továbbra is az uniós támogatások biztosítják. Habár hazai források is elérhetők a települések fejlesztésére, azonban ez nem elegendő a harmonikus fejlődés biztosítására. Az Európai Unió új feltételrendszere a településfejlesztés felhasználható forrásainak folyósítását is veszélyeztetheti.

Az előadás célja annak bemutatása, hogy a jogállamisági mechanizmus hogyan hathat Magyarország helyi önkormányzatainak fejlesztési lehetőségeire.

3. SZEKCIÓ: VÁLASZTÁSOK ÉS VÁLASZTÓK A „SZUPER VÁLASZTÁSI ÉVBEN”: KÖZVÉLEMÉNY, VÁLASZTÁSOK ÉS AZOK HATÁSAI

Szekcióvezető / Chair: Szabó Andrea (szabo.andrea@tk.hu)

HUN-REN TK Politikatudományi Intézet; ELTE ÁJK Politikatudományi Intézet

3.1. panel Politikai részvétel, politikai integráció és jelöltek (csütörtök 14.00-15.30) B404

Orbán Ferenc (Századvég Közéleti Tudásközpont Alapítvány; orban.ferenc@szazadveg.hu), Stefkovics Ádám (Századvég Közéleti Tudásközpont Alapítvány; HUN-REN TKutatóközpont, stefkovics.adam@szazadveg.hu) és Gere Dömötör (Századvég Közéleti Tudásközpont Alapítvány; gere.domotor@szazadveg.hu)

POLITIKAI INTEGRÁCIÓ ÉS RÉSZVÉTELELISÉG 2009 ÉS 2024 KÖZÖTT MAGYARORSZÁGON

Napjaink európai uniós diskurzusainak egyik meghatározó része a demokrácia fogalma körül bontakozik ki („demokráciadeficit”, „demokratikus jogok”, „jogállamiság” stb.). Ennek ellenére viszonylag keveset tudunk arról, hogy hogyan változtak Magyarországon az elmúlt időszakban a választópolgári aktivitás és a népképviseléssel kapcsolatos percepciók. Gyakoriak azok az érvelések, amelyek szerint az Orbán-kormányok 14 éve alatt a demokrácia sérült Magyarországon, például a választási rendszer átalakítása nyomán, és bizonyos társadalmi csoportok egyre inkább kiábrándulnak a politikából (pl. fiatalok). A választási részvételi adatok ugyanakkor nem árulkodnak demokrácia deficitről és a fenti narratívákat ritkán támasztják alá tényekkel. Kutatásunkban a Demokrácia Kutatások Magyar Központja Közhasznú Alapítvány (DKMKA) keretében végzett Magyar Választáskutatási Program 2009-es kutatásának kérdéseit felhasználva, egy 1000 fős, az alap demográfiai mutatók mentén reprezentatív felmérést végeztünk. A két időpontban felvett adatok elemzésével bemutatjuk, hogy hogyan változott a politikai részvétel és integráció, valamint a választások, mint a demokratikus intézményrendszer egyik alappilléreinek társadalmi megítélése 2009 és 2024 között.

Bagi Virág (ELTE ÁJK Politikatudományi Doktori Iskola; virag.bagi98@gmail.com)

A RENDSZERIGAZOLÁS JELENSÉGE MAGYARORSZÁGON

Kétség sem fér hozzá, hogy napjaink társadalmainak jelentős többsége hatalmas osztályok közötti szakadékokkal működik, a társadalom alsóbb rétegeinek mobilitási lehetőségei pedig korlátozottak. Látva az anyagi és lehetőségbeli egyenlőtlenségekről szóló adatokat, jogosan merülhet fel bennünk a kérdés: ha ennyire igazságtalan a legtöbb rendszer, miért támogatják őket mégis az emberek? Erre próbál választ adni Jost és Banaji (1994) rendszerigazolás elmélete.

A rendszerigazolás “egy olyan pszichológiai folyamat, amely legitimizálja az aktuális társadalmi berendezkedést, még a személyes és csoportérdek ellenére is” (Jost, 2003:31). Összefüggést mutat többek között az igazságos világba vetett hittel (Lerner, 1980), a konzervativizmussal (Jost, 2003), a szociális dominancia elméletével (Pratto és Sidanius, 1999), a politikai informáltság hiányával (Shepherd és Kay, 2012), paradox módon az általános étellel való elégedettséggel (Vargas-Salfate et al., 2018) és számtalan egyéb attitűddel.

Azonban a kutatások jelentős többsége Nyugat-Európában vagy az Amerikai Egyesült Államokban zajlott le. Éppen ezért feltételezhetjük, hogy egy Magyarországhoz hasonló poszt-szocialista állam – amely a fiatal demokráciák táborát erősíti és számtalan kollektív traumával kell megbirkóznia – polgárai máshogy gondolkodnak a társadalmi igazságosság kérdéséről, mint a tőlük nyugatabbra élők. Nem meglepő tehát, hogy a máshol tökéletesen funkcionáló rendszerigazolás-skála régióinkban nem a várt eredményeket hozza.

Az előadás célja, hogy megvizsgálja azon poszt-szocialista sajátosságokat, amelyek hatással lehetnek a rendszerigazoló attitűdök gyengésére – beleértve a kollektív traumákat, a rendszerkritikusságot, a kontraszelekció elvét (Hunyady, 2002) a politikai-társadalmi cinizmust (Berkics, 2007), a meritokrácia különös magyar formáját, illetve az illúzióktól való megfosztottság érzését (Cichocka & Jost, 2014).

Déri András (ELTE Pszichológiai és Pedagógia Kar; deri.andras@ppk.elte.hu) **Szabó Andrea** (HUN-REN TK Politikatudományi Intézet; ELTE ÁJK Politikatudományi Intézet; szabo.andrea@tk.hu)

A POLITIKAI RÉSZVÉTEL SZUBJEKTÍV ÉRTELMEZÉSEI MAGYARORSZÁGON

Előadásunk célja a magyar társadalom apolitikusságának jobb megértése. Bár például a fiatalok részvételét széles körben kutatták és elméletileg is feldolgozták, kevés ismeret áll rendelkezésre arról, hogy a társadalom hogyan értelmezi és érti a politikai részvétel fogalmát.

Az előadás megvizsgálja a vonatkozó szakirodalmat, és azonosít egy kutatási hiányosságot: a részvételt gyakran vagy a DIY-politika homályos, nehezen mérhető fogalmaként fogalmazzák meg, vagy pedig normatív, felülről lefelé irányuló megközelítéseken alapul. Amellett érvelünk, hogy a magyar társadalom részvételének mélyebb megértéséhez figyelembe kell venni, hogy maguk a fiatalok és idősebbek hogyan értelmezik a fogalmat.

A 2021 és 2022 között Magyarországon, fiatalokkal készített hat fókuszcsoporthoz és nyolc interjú eredményei alapján erős negatív diskurzusokat azonosítottunk az online részvétellel és a nyelvi/beszélgetési aktusként értelmezett részvétel jelenlétével kapcsolatban. Emellett bemutatjuk egy 2022 augusztusában végzett online felmérés releváns eredményeit, amely reprezentatív volt a 18 év feletti magyar állampolgárok körében (N=2972). Az eredmények azt mutatják, hogy a fiatalabb válaszadók az idősebbekhez képest szignifikánsan kisebb valószínűséggel ismerik el az online tevékenységeket a részvétel formájaként. Ugyanakkor az intézményes részvétel klasszikus értelmezése erősen jelen van a fiatalabb korosztály körében.

Összefoglalva azt javasoljuk, hogy míg az előbbi eredmény a magyarországi fiatalok korlátozott politikai befolyásolási lehetőségeinek tulajdonítható, az online részvétel negatív értelmezése egy szélesebb körű tendenciát jelezhet. Amellett érvelünk, hogy a politikai részvétel szubjektív értelmezésének további kutatására van szükség a korosztály-specifikus minták jobb megértéséhez.

Petrovszki-Oláh László (SZTE ÁJK Politológiai Tanszék; petrovszki@polit.u-szeged.hu)

HOZ VAGY VISZ A POLGÁRMESTER? – VÁLASZTÁSI EREDMÉNYEK A MEGYEI JOGÚ VÁROSOKBAN 2018 ÉS 2022 KÖZÖTT

2022-ben 25-re emelkedett a megyei jogú városok száma. A megyei jogú városok jelentősége kiemelkedik a magyar településtípusok közül, ami nem csak lakosságszámukban mutatkozik meg, hanem adminisztratív, kulturális és közéleti szerepük központiságában is. A politikai verseny során ezeknek a városoknak a meghódítása, a választásokon való győzedelmeskedés a politikai szereplők és pártok kiemelt célja, mind az országgyűlési, mind az önkormányzati megmérettetéseken.

Előadásomban azt vizsgálom, hogy az egyes megyei jogú városokban hogyan alakultak a pártok és politikai oldalak választási eredményei a 2018-as országgyűlési választásokon, a 2019-es polgármester-választásokon és a 2022-es országgyűlési választásokon. Elemzésemhez összevetem az adott városok általános választásokon született listás és egyéni választóköri eredményeit a polgármester-választás szavazatarányáival. Elsődleges megválaszolandó kérdésem, hogy az egyes polgármestereket támogató politikai szövetségek vagy pártok az országos eredményekhez viszonyítva jobban teljesítettek-e 2022-ben, vagy nincs összefüggés a jelölőszervezetek teljesítménye és a polgármester személye között. Vizsgálódásomnak ezt a részét egy korábbi munkámra alapozom (Petrovszki 2019), felhasználom továbbá az inkumbens előny legalapvetőbb vizsgálati módszereit (retirement slump és sophomore surge). Ezt követően hasonló szempontból vizsgálom a 2018-as és 2019-es választások közötti összefüggéseket, de fordított okozatiságot feltételezve. Hipotézisem, hogy a magyar polgármesterek megválasztásánál kimutatható inkumbens előny (Kozma – Kumin 2010) megmutatkozik az adott területen zajló elsőrendű választás eredményeiben is.

Stumpf Péter Bence (SZTE ÁJK Politológiai Tanszék; stumpfb@juris.u-szeged.hu)

KITARTÓ VESZTESEK – JELŐLT CSERÉLŐDÉS ÉS ÚJRAINDULÓ VESZTESEK A MAGYAR ORSZÁGGYŰLÉSI VÁLASZTÁSOKON

A választástudományi irodalom jelentős figyelmet szentel az inkumbenseknek tulajdonított előnynek, vagyis annak a feltevésnek, hogy a hivatalban lévő jelöltek az új indulókhöz viszonyítva jobban teljesítenek a választásokon. Az ilyen típusú vizsgálatok során gyakran alkalmazott mérőszám a képviselők cserélődési rátája. Ezt a mutatót egyes szerzők nem csak a mandátumszerzők személyében

tapasztalható változására alkalmazzák, hanem kiterjesztik az összes indulóra. Ilyenkor a teljes jelöltkínálat cserélődését vizsgálják. Miközben az inkumbencia kutatások elsődleges alanyai rendszerint egyéni kerületi képviselők, addig az összes jelölt cserélődése arányos és többségi rendszerekben egyaránt jellemző. Az előadásban bemutatott kutatás is a jelöltek cserélődését és az inkumbenciát vizsgáló munkák ötvözte, a magyar országgyűlési választásokra vonatkoztatva. A cél annak megállapítása, hogy a győztesek előnyéhez hasonlóan létezik-e a vesztesek előnye, vagy éppen hátránya — mindkét lehetőség mellett szólnak érvek. Ugyanis újrainduló vesztesekre is igaz lehet több olyan megállapítás, amit hagyományosan az inkumbens előny magyarázatának tekintünk, mint például a magasabb ismertség, a nagyobb politikai tapasztalat, a kerületben kiépült személy kapcsolatok hálózata. Másrészt a korábbi választási kudarc a jelölt kedvezőtlen helyzetére, alacsony népszerűségére is utalhat, az indulók személyének változatlansága pedig választói elégedetlenséghez vezethet. A vizsgálat hozzájárulhat a hazai inkumbencia kutatásokhoz is azzal, hogy az inkumbensek cserélődését és ennek az eredményre gyakorolt hatását bemutatja.

Papházi Viktor, tudományos segédmunkatárs, HUN-REN TK PTI; doktorandusz, ELTE ÁJK paphazi.viktor@tk.hu

TÖRTÉNELMI NOSZTALGIA? A MAGYAR FIATALOK KÁDÁR-KORSZAKHOZ VALÓ VISZONYA

A Kádár-korszak örökségének és az iránta való nosztalgiának a magyar politikai kultúrában azonosítható jelenléte ismert témája a hazai politikatudományi irodalomnak, mely kihatott már a magyar társadalom választói magatartására és a teljes politikai rendszerhez való viszonyára is. Kérdésként felvethető azonban, hogy a rendszerváltás időszakában vagy már azt követően született generáció politikai kultúrájában is jelen vannak-e a szocializmus örökségét képező magatartásformák és attitűdök, valamint akár a Kádár-kor iránt érzett – ebben az esetben, mivel ténylegesen meg nem élt korszak a tárgya, történelmi – nosztalgia. Amennyiben ugyanis a fiatalok körében is kimutatható e nosztalgikus viszonyulás, illetve a Kádár-korszak öröksége, az esetükben is meghatározhatja a demokratikus politikai berendezkedéshez való viszonyt, valamint a politikai rendszerrel szembeni elvárásokat, akár hosszabb távon a választói magatartást is. Mindezeket tekintetbe véve, vajon a napjainkban felnőtté váló fiatalok mennyiben „örökölhették meg” vagy tanulhatták el szüleik/nagyszüleik politikai kultúráját és nosztalgikus érzelmeit? Mit hallhattak tőlük e korszakról, beszélgettek-e róla, valamint az iskolában mit és milyen szemléletben tanultakról róla, ha egyáltalán tanultak? Hogyan zajlott politikai szocializációjuk, hogy viszonyulnak magához a politikához? Jelen előadás célja, hogy e kérdésekre válaszként bemutassa egy fókuszcsoporthoz tartozó kutatás eredményeit, mely magyar fiatalok (elsősorban egyetemisták) politikával kapcsolatos beállítódásait, politikai szocializációját, valamint Kádár-korszakhoz való viszonyát vizsgálta az előadó doktori disszertációjának részét képezve.

3.2. panel 2024-es Szuper választási év – választások a világban (csütörtök 16.00-17.30) B404

Soós Eszter Petronella (Milton Friedman Egyetem; sooseszter@sooeszter.com; soos.eszter@uni-milton.hu)

EP-VÁLASZTÁS, PÁRTRENDSZER, VÁLASZTÓK FRANCIAORSZÁGBAN: KÉT ELNÖKVÁLASZTÁS KÖZÖTT

2017-ben az elnökválasztás alapvetően rajzolta át a francia pártrendszert: domináns törésvonallá tette a globális-lokális konfliktust, amely magában foglalja az európai kérdések vitátását is. A 2017-es változás azonban nem jelenti azt, hogy a francia politikában nincsenek további pólusok, vagy hogy a hagyományos jobb-bal törésvonal teljesen inaktíválódott volna. A 2017-es választás két döntőse (Emmanuel Macron – Renaissance, Marine Le Pen – Nemzeti Tömörülés) ezért különösen érdekelt ennek a globális-lokális törésvonalnak a dominánsan tartásában, a hagyományos bal-jobb törésvonal másodlagos szerepének a fennmaradásában. Az elmúlt hét évben ezen érdeküket stratégiájuk is megtámogatta. A 2019-es EP-választás, éppúgy, ahogy a 2024-es EP-választás ennek a politikai célnak az egyik eszköze.

Az EP-választás a nemzeti politika felől tekintve két elnökválasztás közötti erőpróba. Ebben az értelemben továbbra is másodrendű nemzeti választás, amely azonban az európai kérdések francia politikai napirendre igyekevése miatt egyre erőteljesebben bír konkrét európai téttel, relevanciával is.

Az Emmanuel Macron-féle kormányzó párt (Renaissance) stratégiája kettős: egyszerre kívánja a globális-lokális törésvonalat fenntartani, de egyben arról is gondoskodni, hogy az elnökválasztási versengésben rendelkezzen a győzelemhez szükséges előnnyel. A támogatottsági viszonyok azonban ezt – 2017-2024 folyamatait egységben tekintve – egyre kevésbé teszik lehetővé. Mindez összhangban van a Marine Le Pen-féle Nemzeti Tömörülés azon törekvésével, hogy kikapcsolja a Macron-párt stratégiájának ezt a második elemét, s ezzel a magától értetődő váltóerő pozíciójába kormányozza magát.

Az előadás a 2024-es európai parlamenti választás kontextusában vizsgálja azt, hogy a 2017-2027 közötti időszakban, hogy alakul a törésvonalak és a pártrendszer képe, s ez a folyamat hogy képeződik le a szavazók preferenciáit mutató, nyilvánosan elérhető adatokban. Mivel a 2024-es EP-választás nemzeti szempontból egy „ellenőrző pont” is a két elnökválasztás között, az előadás ezen ellenőrző pont üzeneteinek az áttekintésére vállalkozik.

Szabó Tamás (*Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Kolozsvári Kar Nemzetközi Kapcsolatok és Európai Tanulmányok Tanszék; szabo_tamas87@yahoo.com*)

ETNIKAI MOBILIZÁCIÓ ÉS RÉSZVÉTEL AZ ERDÉLYI MAGYAR KÖRÉBEN. AZ RMDSZ EP-VÁLASZTÁSI STRATÉGIÁI

Az idei „szuper választási évben” ötödik alkalommal kerül sor EP-választásokra Romániában, amellyel egyidőben – a kormányzó pártok döntése értelmében – önkormányzati választásokat is tartanak. Noha az EP-választásokat a szakirodalom „másodrendű” választásként tartja számon, amely általánosságban alacsonyabb részvételt eredményez az önkormányzati és parlamenti választásokhoz képest, a legutóbbi, 2019-es EP választás 51%-os részvétel mellett – magasabb, mint a 2020-as önkormányzati és parlamenti részvétel – rácafoltt e feltételezésekre. Ebből kiindulva érdemes megvizsgálni, hogyan alakult az erdélyi magyarok részvétele a korábbi EP-választásokon, milyen tényezők befolyásolták részvételüket és milyen üzenetek mentén mobilizálta az RMDSZ (Romániai Magyar Demokrata Szövetség) a választóit, amelynek jelenleg két képviselője tevékenykedik az Európai Parlamentben.

Az előadás az RMDSZ EP-választások kampányának elemzését tűzi ki célul és azt vizsgálja, hogy milyen diskurzusok és üzenetek határozzák meg a kampányt és ez mennyiben „mosódik össze” az önkormányzati választásokra való felkészülés kampányüzeneteivel, főként a kisebbségvédelem területén. A kérdés vizsgálatát azért tartom indokoltnak, mert a 2014-es és 2019-es kampány fő üzenetét az RMDSZ és a FUEEN által kezdeményezett, kisebbségvédelmi javaslatcsomag képezte – Minority SafePack Initiative – amelyet végül hosszas vita és jogi procedúrákat követően az Európai Bizottság elutasított, jelezvén a kezdeményezőknek, hogy nem tartja indokoltnak a kérdésben jogszabályjavaslatot kezdeményezni.

Ezt követően fontos kérdéssé válhat, hogy milyen sikere lehet az EP-választások kampányában a kisebbségek védelmével kapcsolatos kérdéseket tematizációjának, és a Szövetség milyen kritikai üzeneteket fogalmazhat meg a kampányban az EU működésével kapcsolatosan úgy, hogy az elmúlt évtizedben az EU-s támogatásoknak és fejlesztéseknek az erdélyi magyarok – az önkormányzatok révén – jelentős haszonélvezői voltak.

Kaszap Márton (*NKE Európa-tanulmányok Tanszék; Kaszap.Marton@uni-nke.hu*)

A 2024-ES BRIT PARLAMENTI VÁLASZTÁSOKRA KÉSZÜLVE... MILYENEK A PÁRTOK ERŐVISZONYAI?

2024-ben az Egyesült Királyságban is parlamenti választásokat tartanak. A tét nem más, mint az, hogy a Konzervatív Párt 14 év kormányzás után újra 5 évre bizalmat kapjon, vagy hosszú kihagyás után a Munkáspárt visszatérjen, esetleg kisebbségi vagy koalíciós kormány jöjjön kisebb pártok megerősödésével (pl. Reform UK, Liberális Demokraták, Zöldek stb.) Mivel a választásokat ősszel fogják megtartani, a konferenciára egyfajta esélylatolgatással készülök, ahol megnézem, hogy az eddigi kampányidőszak alapján milyenek a pártok erőviszonyai.

Különös hangsúlyt fektetek a Konzervatív Párt által 2019-ben elnyert korábban hagyományosan munkáspárti támogatottságú „vörös fal” választókerületekre Észak-Angliában. Úgy tűnik, hogy bár a baloldallal elégedetlen szavazók akkor a konzervatívokra szavaztak, most korántsem biztos, hogy újbóli kiábrándultságuk miatt visszaáramlanak a Munkáspárthoz. A YouGov felmérése alapján pl. a konzervív szavazók 33%-maradna meg eredeti pártjánál, közel 20%-a inkább a radikális jobboldali Reform UK pártra szavazna, és mindössze 13%-a voksolna a Munkáspártra. Tehát könnyen előfordulhat, hogy nevető harmadikként olyan királycsináló kis párt törhet előre, amely mindkét párt hatalmát csökkenti.

Az esélylatolgotáson túl arra is keresem a választ, hogy a szavazók miért távolságtartók mind a konzervatív miniszterelnök-jelölttel (Rishi Sunakkal) és munkáspárti kihívójával (Kier Starmerrel) szemben. A választók körében végzett panelvizsgálat során a legtöbb negatív kifejezés az előbbivel szemben a gyenge (weak), a gazdag (rich) és a megbízhatatlan (untrustworthy) voltak, míg az utóbbival szemben a döntésképtelen (undecisive), nem lelkesítő (uninspiring) és nem hitelt érdemlő (unbelievable). Tehát mindkét oldalon komoly személyi okai is vannak a harmadik pártok előretörésének. A konferenciára mindezzel összefoglalóan készülök.

Wiener György (gywiener@gmail.com)

ÁTRENDÉZHET-E AZ EURÓPAI PÁRTSTRUKTÚRA A „SZUPER” VÁLASZTÁSI ÉVBEN

Tavalyi előadásomban részletesen bemutattam, hogy a 2021-2022 évi nyugati választási eredmények miként jelzik az európai országok pártstruktúráinak változásait, a mérsékelt formációk fokozatos visszaszorulását. A 2023-as esztendő e politikai átalakulás további előrehaladását mutatta; Finnországban a szélsőjobboldali Finnek beléptek a koalíciós kormányba, Hollandiában pedig a hasonló színezetű Szabadságpárt végzett az első helyen.

A közvéleménykutatási adatok szerint a 2024. június 6-9 közötti európai parlamenti választáson is a radikális jobboldal pozícionyerésére számíthatunk. Bár továbbra is az Európai Néppárt, illetőleg az Európai Szocialisták Pártja rendelkezhet majd a két legnagyobb frakcióval, a harmadik és a negyedik helyet az Identitás és Demokrácia illetőleg, az Európai Konzervatívok és Reformerek foglalhatják el, megelőzve a liberálisokat és a zöldeket. Az EGK hat alapító tagja közül háromban, Franciaországban, Olaszországban és Hollandiában a Nemzeti Tömörülés, az Itália Fivérei, valamint a Szabadság Párt a legnépszerűbb, Németországban pedig az AfD a második helyre jött fel.

A kereszténydemokrata pártok visszaszorulásának egyik alapvető oka a szekularizáció, a szocialista-szociáldemokrata formációk térvészését pedig korábbi megszorító politikájuk és a migrációs válság magyarázza. A mérsékelt pártok gyengülését legmeggyőzőbben talán a legújabb német közvéleménykutatási adatokkal illusztrálhatjuk. 2024. februárjában a CDU-CSU, az FDP és a SPD a választók 46 %-ának támogatásával rendelkeztek, míg az egykori NSZK-ban évtizedeken keresztül a szavazatok 97-98 %-kát is megszerezték.

A liberális demokrácia válsága tehát Európa egészét jellemzi, amit elsődlegesen a mélystruktúrában végbemenő változások idéznek elő, mindenekelőtt a tőke jövedelmezőségének csökkenése, az ezt kezelni próbáló megszorítások, valamint a globalizáció ellenhatásaként felerősödő nacionalizmus. A mediatizáció és a politikai perszonalizáció ezek mellett csak másodlagos jelentőségű oknak tűnik.

4. SZEKCIÓ: EUROSZKEPTICIZMUS, SZUVERENIZMUS, UNIÓELLENESSÉG – KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A MAGYAR ESETRE

Péntek 10.30-12.00, B405

Szekcióvezető / Chair: Löffler Tibor loffler@polit.u-szeged.hu

egyetemi docens, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Politológiai Tanszék

Szabó Palócz Orsolya (SZTE Állam- és Jogtudományi Kar, Politológiai Tanszék; szabopalocz@polit.u-szeged.hu)

EUROSZKEPTICIZMUS ÉS POLITIKAI ELLENSÉGGÉPZÉS. EURÓSZKEPTICIZMUS VS EURÓPA-PÁRTISÁG A POLITIKAI ELLENSÉGGÉPZÉS ONLINE NARRATÍVÁIBAN

Napjainkban a politikai aktorok különböző nyilvános értelemadási folyamatai, diskurzusai a társadalmi-politikai valóság alakításán túlmenően alapjaiban határozzák meg azokat a fogalmainkat is, amelyekkel a politikai folyamatok értelmezéséhez közelítünk. Nincs ez másképp az euroszkepticizmus esetében sem, amely régóta központi elemét képezi a politikai ellenségképzés különböző narratíváinak, legyen szó akár az Európa-pártiság, akár az Európa-ellenesség narratíváiról.

Előadásomban ezeknek a narratíváknak az elemzésére vállalkozom a magyar kontextus vonatkozásában, összehasonlító vizsgálódás tárgyává téve az eddigi európai parlamenti választások főbb üzeneteit a releváns politikai aktorok és pártjaik aktuális narratíváival, illetve fogalomértelmezésével, az online térre, azaz a digitális nyilvánosság platformjaira a vizsgálódás keretét. Vizsgáljuk mindezzel összefüggésben azt is, hogyan használják fel a különböző politikai aktorok az euroszkepticizmus jelenségét, illetve folyamatosan újraértelmezett fogalomkészletét, és miként építik be őket ellenségképző narratíváikba politikai érdekeik érvényesítése érdekében.

Elemzés tárgyát képezi továbbá az, hogy miként befolyásolják a digitális tér (azon belül is elsősorban a közösségi média platformjainak) törvényszerűségei tágabb értelemben a politikusok kommunikációját, szűkebb értelemben az ellenségképző politikai narratívák nyelvi technikáit, működési mechanizmusait az euroszkepticizmus narratíváival összefüggésben. Mindezek tükrében körüljárjuk tehát, hogy miként igazodnak ezek a jellegzetességek a digitális nyilvánosság platformjainak "szabályaihoz", illetve, hogy miként használják ki a politikusok kommunikációjuk során a digitális nyilvánosság adta lehetőségeket.

Grünhut Zoltán (PhD tudományos főmunkatárs, HUN-REN Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont; grunhut.zoltan@krtk.hu)

Bodor Ákos (PhD tudományos főmunkatárs, HUN-REN Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont; bodor.akos@krtk.hu)

MAGYAR EGYETEMISTÁK PERCEPCIÓI EURÓPÁRÓL ÉS EURÓPAISÁGRÓ

Az előadás két, a Pécsi Tudományegyetem hallgatói körében készült adatfelvétel eredményeit mutatja be. Az egyik kérdőív elsősorban az Európai Unióval kapcsolatos (intézményi, közpolitikai, hatalomgyakorlási) percepciókra fókuszált, valamint arra, hogy a fiataloknak milyen kötődése van Európához, illetve milyen értékek képviselőjét várják Európától, mint politikai projektől. E kérdőív egyrészt számos itemet vett át jól ismert nemzetközi kutatásokból (pl.: Eurobarometer, European Values Study, European Social Survey), így biztosítva, hogy egyetlen adatfelvétel keretében meglehetősen átfogó képet kaphassunk a pécsi egyetemisták EU-percepcióiról. Másfelől a kérdőívben szerepelt egy újszerű blokk is, amely arra törekedett, hogy a leginkább „európainak” tekinthető társadalmi értékekről alkotott hallgatói vélekedéseket feltárja. A másik kérdőív – időben egy esztendővel később, ugyanazon célcsoporton belül, de más válaszadók körében – azt tudakolta, hogy a fiatalok miként látják Magyarországot és Európa viszonyrendszerét (történelmi, geopolitikai és aktuálpolitikai összefüggésben). Röviden összegezve, a két kérdőív eredményei vegyes képet mutatnak. Egyfelől, ahogy azt már más adatfelvételek is megerősítették, a fiataloknak, különösen az iskolázottaknak lényegesen kedvezőbb EU- és Európa-képe van, mint általában a magyar lakosságnak. Másfelől azonban – s ez a teljesen saját

fejlesztésű második kérdőív alapján látszik – még a fiatalok körében is érvényes bizonyos fokig az a meggyőződés, hogy Európa és Magyarország viszonya sok szempontból okkal konfliktusterhelt.

Orbán Ferenc (*Századvég Közéleti Tudásközpont Alapítvány; Orban.Ferenc@szazadveg.hu*) és **Stefkovics Ádám** (*HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont; Stefkovics.Adam@szazadveg.hu*)

AZ EURÓPAI UNIÓVAL KAPCSOLATOS ATTITÚDOK VÁLTOZÁSAI 2009 ÉS 2024 KÖZÖTT

A volt szocialista országok, köztük Magyarország számára különösen fontos állomás volt az Európai Unióhoz való csatlakozás 2004-ben. Hazánk uniós tagságának 20 esztendeje okot és alkalmat ad arra, hogy mérleget vonjunk: hogyan alakultak a lakossági attitűdök az Európai Unióval kapcsolatban? Az utóbbi évek válságokkal terhelt időszak volt a kontinens és a szervezet számára: a továbbra is fennálló migrációs krízis, a koronavírus-járvány, az orosz-ukrán fegyveres konfliktus és az energia-válság mellett először fordult elő, hogy egy tagállam kilépjen a közösségből. Emellett a kérdés aktualitását növeli a soron következő európai parlamenti választás. Jelen kutatás a magyar lakosság Európai Unióval kapcsolatos beállítódásának megismerését tűzte ki céljául. A Demokrácia Kutatások Magyar Központja Közhasznú Alapítvány (DKMKA) keretében végzett Magyar Választáskutatási Program 2009-es kutatásának kérdéseit felhasználva, egy 1000 fős, az alap demográfiai mutatók mentén reprezentatív felmérést végeztünk. A két időpontban felvett adatok elemzése jó lehetőséget ad a változások bemutatására. Az előzetes eredmények azt mutatják, hogy a magyar társadalomban szignifikáns változások mentek végbe az elmúlt 15 évben, amely változások döntő része pozitív irányú. A részletes eredményeket a konferencián mutatjuk be.

Hegedüs Márk (*tudományos segédmunkatárs, HUN-REN KRTK; hegedus.mark@krtk.hu* és

Bodor Ákos (*tudományos főmunkatárs, HUN-REN KRTK; bodor.akos@krtk.hu*)

POKOL VAGY MENNYORSZÁG? SVÉDORSZÁG NARRATÍVÁJA A MAGYAR POLITIKAI KOMMUNIKÁCIÓBAN

Az utóbbi időben egyre gyakrabban jelentek meg Svédországgal kapcsolatos hírek a magyarországi médiában és születtek határozott meglátások a politikai kommunikációban, így gyakran tapasztalhatóak Svédországgal kapcsolatban akár egymásnak ellentmondó vélemények. Kutatásunk alapvető célja az, hogy alaposabban megértsük ezeket a meglátásokat, pontosabb képet kapjunk arról, hogy milyen tényeken, percepciókon alapulnak az egyes vélemények. Ennek keretében a kutatásunk során médiaelemzést végeztünk, majd az ott megjelenő témák mentén survey adatbázisokat elemeztünk.

Elsődleges célunk a médiakutatással nem az egyes hírek egyedi elemzésére irányult, hanem annak vizsgálatára, hogy mely időszakokban, mely nagyobb narratívákba illeszkedtek a magyar online sajtóban Svédországgal kapcsolatos hírek, azaz, hogy maga a storytelling az egyes hírekről mennyire illik bele nagyobb narratívákba, ehhez a kvalitatív tartalomelemzés módszerét hívtuk segítségül. Emellett kutatásunkban a sajátos magyar média helyzetre reagálva négy fő kategóriába soroltuk a különböző orgánumokat: egyrészt elkülönítettük az expliciten állami fenntartású közmédiát, amelyet nyíltan a kormányzat tart fenn; másrészt differenciáltuk az államtól pseudo-független sajtótermékeket, melyek főképp kormányközeli üzleti körökhöz, alapítványokhoz köthetőek, de az állam közvetett módon kapcsolódik hozzájuk; harmadrészt elkülönítettük az ellenzéki pártok által fenntartott online sajtótermékeket; illetve elhatároltuk az államtól mind hirdetések mind tulajdonosi kör szempontjából független média termékeket, amelyeket legtöbb esetben a hirdetői piac, vagy valamilyen olvasói-támogatói kör segít a fennmaradásban. Ezek között a kategóriák között komparatív módszerekkel próbáltuk a narratívák béli különbségeket feltárni.

Ezt követően egy több mint 20 éve tartó, kétévente megismétlődő nagymintás, komplex nemzetközi kutatássorozat (European Social Survey) adatai alapján áttekintettük, hogy melyek a legfontosabb jellemzői a svéd társadalomnak, vagyis maguk a svédek mit gondolnak, hogyan viszonyulnak a médiaelemzésben felmerülő kérdésekhez. Az adatbázis nemzetközi jellege miatt arra is lehetőségünk volt, hogy felvázoljunk egy átfogó képet összehasonlítóképpen ugyanezen témák alapján a magyar társadalom tekintetében is. Ebben az elemzés részben segítségünkre volt a bizalom-, illetve a társadalmi tőke összehasonlító kutatásának ma már terjedelmes irodalma, mely egyhangú eredményként állapítja meg a skandináv különállást, a Svédországra való fókuszálást pedig alapvetően a svéd bevándorlás-

politika, az LMBTQ jogok kezelése, a Covid járványra adott reakciók és NATO csatlakozás következményei indokolják.

5. SEKCIÓ: SZUVERENITÁS, LEGITIMÁCIÓ, REPOLITIZÁCIÓ: POLITIKAELEMÉLET ÉS EURÓPAI INTEGRÁCIÓ

Szekcióvezetők / Chairs: Gyulai Attila (gyulai.attila@tk.hu)

Balázs Zoltán (zoltan.balasz@uni-corvinus.hu)

HUN-REN TK Politikatudományi Intézet; BCE, Társadalom- és Politikatudományi Intézet, Politikatudományi Tanszék

5.1. panel Európai fogalmi keretek, európai politikai gyakorlat (csütörtök 14.00-15.30) B218

Molnár Anna (NKE, Nemzetközi Biztonsági Tanulmányok Tanszék; molnar.anna@uni-nke.hu) és

Jakusné Harnos Éva (NKE, Nemzetközi Biztonsági Tanulmányok Tanszék; jakusne.harnos.eva@uni-nke.hu)

A STRATÉGIAI AUTONÓMIA ÉS A SZUVERENITÁS FOGALMÁNAK FEJLŐDÉSE AZ EURÓPAI UNIÓBAN

Az Európai Unió szuverenitásának vagy stratégiai szuverenitásának kérdése Macron elnök 2017-es beszéde óta a figyelem középpontjába került. Az európai stratégiai autonómia, a nyitott stratégiai autonómia, az európai vagy stratégiai szuverenitás fogalmi napjainkra az Európai Unió Közös Biztonság- és Védelmi Politikájának (KBVP) kulcskérdésévé váltak annak érdekében, hogy megerősítsék az EU szerepét a globalizált világban. Ezek a fogalmak szorosan kapcsolódnak az Európai Védelmi Unió (EDU) gondolatához. Bár az autonómia és a szuverenitás fogalmát hagyományosan az államok működésével kapcsolatban használják, gyakran előfordulnak az Európai Unió nemzetek feletti intézményrendszerével kapcsolatban. Nem véletlen, hiszen az EU - fejlődésének eredményeként - felülmúlta a többi kormányközi adottságokkal rendelkező nemzetközi szervezetet, és sui generis nemzetközi szereplőnek tekinthető. Multidiszciplináris kutatásunk az 1998 és 2023 közötti időszakban kulcsfontosságú dokumentumok alapján áttekinti a stratégiai autonómia, illetve a szuverenitás fogalmának fejlődését. A politikai diskurzuselemzés módszertani keretében szövegelemző szoftverrel vizsgáltuk a „szuverenitás” és az „autonómia” előfordulását és fogalomelemzéssel hasonlítottuk össze a tartalmukat. Végül mindkettőt elhelyeztük a gyakorlati érvelés sémájában, hogy összevessük a sugallt jövőképet. A kutatás eredményei feltárták a két fogalom közötti eltéréseket, és kimutatták, hogy a szuverenitás gondolata szorosan összefügg az európai védelem megteremtésére irányuló törekvésekkel. Mivel a szuverenitás fogalma nem válik el az államiságtól, az európai védelem megteremtése pedig gazdasági erőfeszítéseket igényel, az ezek elérésére irányuló törekvéseket elfogadhatóvá kell tenni a tagállamok számára, így a két fogalom felcserélése mellett korlátozó, illetve kiterjesztő jelzős változataik is megjelentek. A kutatás bizonyította, hogy a szuverenitás és a védelmi képességek létrehozása ellentétben áll az Európai Unióról mint a puha hatalmi eszközök alkalmazójáról korábban kialakított képpel.

Darabos Ádám (NKE EJKK Vallás és Társadalom Kutatóintézet; darabos.adam@uni-nke.hu)

MI KERESZTÉNY ÉS MI NEM? AZ EURÓPAI INTEGRÁCIÓ KERESZTÉNY ALAPJAI A PÁRIZSI (1951) ÉS RÓMAI (1957) SZERZŐDÉSEK FÉNYÉBEN

A nyugat-európai kereszténydemokrata politikusok jelentős hatással voltak az európai integrációra annak kezdeti szakaszában. Az „alapítóatyák” közül Robert Schuman francia külügyminiszter, Alcide De Gasperi olasz miniszterelnök és Konrad Adenauer nyugat-német szövetségi kancellár is kereszténydemokrata párt tagja volt. E tényre, továbbá Európa közös keresztény gyökereire, a kereszténydemokraták integrációra való nyitottságára, valamint az európai integrációtörténet során megjelenő keresztény értékekre (pl. a szubszidiaritásra és a szolidaritásra) hivatkozva számos szerző hangsúlyozza az európai integráció keresztény alapjait. Az előadás arra tesz kísérletet, hogy ezt az állítólagos keresztény alapot kritikusan vizsgálja az európai integráció korai lépéseinél: az Európai Szén- és Acélközösséget létrehozó Párizsi (1951), illetve az Európai Gazdasági Közösséget és az Európai Atomenergia-közösséget létrehozó Római (1957) Szerződés fényében.

Pócza Kálmán (NKE EJKK Politika- és Államelméleti Kutatóintézet, MCC; pocza.kalman@uni-nke.hu) és **Csapodi Márton** (PPKE Jog- és Államtudományi Doktori Iskola; MCC; csapodi.marton@mcc.hu)

ALKOTMÁNYOS PLURALIZMUS: POLITIKAI KOMPROMISSZUMOK AZ EURÓPAI ALKOTMÁNYOSSÁGBAN

Az elmúlt évtizedben európai kontextusban számos konfliktus került a felszínre a nemzeti és az európai uniós szinten egymással párhuzamosan megjelenő Kompetenz-Kompetenz igények nyomán. A nemzeti alkotmánybíróóságok és az Európai Unió Bírósága változó intenzitással, de több alkalommal is szembekerültek egymással abban a kérdésben, hogy a hatáskörök tekintetében kié az utolsó szó joga. Ezek az egymással ellentétes igények valós vagy valósnak vélt alkotmányos rendek szembenállásához, de facto pluralizmushoz vezettek. Szükség van-e az ellentétes, egymást kizáró alkotmányos igények összehangolására, vagy kívánatos jelenség a jogrendszeri hierarchia meghatározatlansága, az alkotmányos pluralizmus? A radikális alkotmányos pluralizmus és a politikai realizmus elméleti alapjaira támaszkodva ez a tanulmány arra az álláspontra helyezkedik, hogy az európai alkotmányosság központi problémájára a politikai kompromisszumok kínálták és kínálják a legmegfelelőbb megoldást, nem pedig a zéró összegű játszmaként is értékelhető bírósági eljárások (adversarial legalism). Bár a politikai kompromisszumok és a tagállami kormányok bevonása az uniós jog elsőbbségével kapcsolatos, bírósági úton feloldhatatlannak tűnő konfliktusokba mindig is része volt az európai integráció DNS-ének, az európai politika teljes parlamentarizációjának vagy teljes eljogiasításának, a perlési politizálásnak (judicialization) a hívei csökkentenék az Európai Tanács és a politikai kompromisszumok szerepét az európai döntéshozatali folyamatokban. Ezzel szemben jelen tanulmány egyrészt hangsúlyozza ezeknek a kompromisszumoknak a fontosságát az EU fennmaradása szempontjából, másrészt pedig normatív módon érvel az Európai Tanács és a tagállami kormányoknak az alkotmányos konfliktusok megoldásában betöltött szerepének fenntartása vagy megerősítése mellett – akár az európai vagy tagállami bíróságok és parlamentek rovására is. A normatív kormányköziség (normative intergovernmentalism) elméletéből pedig egyenesen következik a plurális európai alkotmányos rend és az Európai Unió Bíróságának a reformja is.

Baranyi Artúr (ELTE ÁJK Politikatudományi Doktori Iskola) és **Gyulai Attila** (HUN-REN TK Politikatudományi Intézet; BCE, Társadalom- és Politikatudományi Intézet, Politikatudományi Tanszék; gyulai.attila@tk.hu)

A REALIZMUS, MINT ELMÉLET ÉS IDEOLÓGIAI ÉRVELÉS

Az előadás a kortárs realista politikaelmélet és a politikai gyakorlat közötti kapcsolatot vizsgálja, és abból a feltevésből indul ki, hogy a realista pozíció a politikai gyakorlatban is megjelenik, mégpedig ideológiai érvelésként. A kortárs realista politikaelmélet az elmúlt években számos kísérletet tett arra, hogy a politika sajátosságait elfogadó leíró és normatív megközelítéseket dolgozzon ki, melyek alternatívái lehetnek az absztrakt, olykor idealista főáramú (Kantiánus és Rawlsianus) politikai filozófiának. Utóbbi – moralista – elméletekhez képest a realisták szerint a realizmus nem ideologikus, sőt egyes szerzők szerint az elméletnek éppen ideológiakritikai szerepet kell betöltenie. Érvelésünk szerint azonban mind módszertani, mind tartalmi értelemben fontos, hogy a realista elmélet figyelembe vegye az ideológia alternatív megközelítéseit is. Egyrészt fontos, hogy figyelmet fordítva a politikai szereplők diskurzusára, ne csak az elmélet, hanem a politikai gyakorlat felől is értelmezze a realizmust. Másrészt a politikai diskurzust vizsgálva feltárható, hogy a politikai szereplők milyen érvelési mintázatokban alkalmaznak realista elemeket. Végül ezeket az érveléseket érdemes úgy is vizsgálni, hogy összeférnek-e egy nem-pejoratív ideológiafogalommal, különösen a Michael Freedén által kidolgozott morfológiai megközelítéssel, valamint az Alan Finlayson által javasolt ideológiai argumentációval és retorikai gyakorlattal. Ebből kiindulva az előadás három európai vezető diskurzusát vizsgálja az Ukrajna ellen indított orosz támadást követő évben. Emmanuel Macron, Orbán Viktor és Olaf Scholz beszédeit és interjúit alapján azt vizsgáljuk, hogy a három vezető milyen realista elemeket alkalmazott, illetve milyen alternatív – akár moralista – elemmel utasította el a realista érveket. Ezeket a mozzanatokat feltárva azt vizsgáljuk, hogy kirajzolódik-e a diskurzusban egy olyan érvelési mintázat, amely értelmezhető egy többé-kevésbé koherens realista ideológiai pozícióként. Végül az elemzés alapján arra a kérdésre is igyekszünk választ adni, hogy az ideológiai érvelés milyen módon járulhat hozzá a realista elmélet finomításához.

5.2. panel Kortárs politikaelméleti problémák (csütörtök 16.00-17.30) B218

Tóth Miklós Bálint (MCC; tothmiklosbalint@gmail.com)

A FOGYATÉKOSSÁG, MINT ORVOSI PROBLÉMA? A MEDIKÁLIS MODELL KONZERVATÍV KRITIKÁJA

A (kritikai) fogyatékoságtudományi szakirodalomban a fogyatékoságot tisztán orvosi problémaként, pontosabban patológikus jelenséggként értelmező medikális szemléletmódot gyakran jellemzik a 'konzervatív' jelzővel, amellyel szemben áll a fogyatékoságot társadalmi konstrukcióként azonosító szociális modell. Utóbbi felfogás – a kérdéskört átpolitizálva – nem pusztán hatalmi kérdésnek tekinti a fogyatékoságot, hanem az orvosi felfogás meghaladásában egyenesen az érintettek életét alapvetően meghatározó elnyomó struktúrák lebontásának eszközét látja, azt sugallva ezzel, hogy itt a klasszikus konzervatív–progresszív ellentét megnyilvánulását láthatjuk.

A fogyatékoságtudomány és politikaelmélet határán mozgó előadásom első részében ismertetem az orvosi modell legfőbb vonásait, ezt követően pedig amellett érvelek, hogy a széles körben elterjedt szakirodalmi állásponttal ellentétben a medikális szemléletmód nem azonosítható a konzervatív látásmóddal. Ennek keretében egy lehetséges konzervatív fogyatékosággép elemeit érintve bemutatom, hogy e politikai világnézet – más társadalmi fenoménnel kapcsolatos álláspontjához hasonlóan – a fogyatékoság esetében is szkeptikus az emberi lét összetettségét figyelmen kívül hagyó, tudományos elvekre hivatkozó magyarázatokkal szemben, s még inkább elutasítja az ezeken alapuló társadalomérvelési válaszokat. Végül azzal zárom mondanivalómat, hogy politikai tekintetben milyen következményekkel jár a medikális felfogás konzervatív szempontú elvetése.

Ujlaki Anna (HUN-REN TK Politikatudományi Intézet; ELTE TáTK; ujlaki.anna@tk.hu)

MESTERSÉGES INTELLIGENCIA A GONDOZÁSBAN: ÁLDÁS VAGY ÁTOK

Mi a közös az egyéni autonómiában, az emberi méltóságban, az egyenlőség és a beleegyezés elvében és diszkrimináció tiltalmában? A liberális politikai gondolkodás szerint az, hogy ezeknek a kívánalmaknak alapvetően kell meghatározniuk a társadalmi–politikai viszonyainkat. A gyakorlatban azonban ezek az értékek és elvek nem mindig teljesülnek. A sebezhetőség paradigmátikusnak tekinthető esete a gondozási munkában érhető tetten, amelyben a visszaélés, az uralom, vagy a kizsákmányolás mindkét fél részéről felmerülhet. A gyermekeket, időseket és fogyatékosággal élő személyeket gondozó emberek – akár fizetett, akár fizetetlen munka formájában töltik be ezt a szerepet – könnyedén visszaélhetnek a másik fél kiszolgáltatott helyzetével. Ugyanakkor, a gondozói munkák is gyakran kiszolgáltatott helyzetben lévő emberek (a munkavégzés céljából elvándorló, alacsony társadalmi státuszú nők) látják el. A kérdés az, hogy a mesterséges intelligencia (MI) kiutat vagy épp még súlyosabb kihívást jelent a gondozás szempontjából. A gondozás ugyanis az egyik terület, amiben meghatározó szerepe lehet az MI-nek az életvitelt segítő technológiáktól kezdve a robotokig. Az MI azonban épp az értékek nagyon hasonló körére nézve jelent kihívást, mint aminek az interperszonális kapcsolatokban tekintünk elengedhetetlennek. Az MI-től való félelmet jól szemlélteti az MI által hordozott veszélyek kiküszöbölésére megalkotott etikai iránymutatások és szabályozások sora, mint amilyen az EU esetéből ismert Trustworthy AI. Az előadás célja, hogy a gondozási munka példáján szemléltetve sorra vegye, mennyiben jelent megoldást az MI elterjedése az alapvető liberális értékek tekintetében, mennyiben képezi le a gondozási kapcsolatban felmerülő uralmi viszonyokat vagy teremt új típusú kihívásokat.

Illés Gábor (ELTE ÁJK Politikatudományi Intézet, HUN-REN TK Politikatudományi Intézet; illes.gabor@ajk.elte.hu)

A KÉPVISELET MATERIALITÁSA. KÍSÉRLET A PERFORMATÍV KÉPVISELETELMÉLETEK TOVÁBBGONDOLÁSÁRA

A kortárs képviseletelméleti diskurzus uralkodó irányzata, a mindenekelőtt Michael Saward és Lisa Disch nevei által fémjelzett konstruktivizmus alapfeltevése, hogy – szemben a klasszikus pitkinii elképzeléssel – a képviselet „kétirányú utca”, konstitutív folyamat, amelyben a képviselők igénybejelentései (representative claim) révén formálódik ki a képviseltek identitása és érdekepercepciója. Az irányzathoz tartozók frissebb publikációiban a diskurzus formatív ereje mellett egyre inkább a performansz fogalma kerül előtérbe, amelynek értelemszerűen van nem-nyelvi

komponense is (stílus, modor, színpadiasság stb.). A választóközönséget tehát nem csak nyelvi eszközökkel formálják meg. Az előadás kiindulópontja, hogy a konstruktivista elméletek performatív fordulata üdvözlendő, ám nem megy elég messzire, és valójában nem képes számot adni a közönségformálás testi és érzékelési dimenziójáról, a „politikai színház” materialitásáról, képviselők és képviseltek testi, fizikai érintettségéről a folyamatban. A performanszra való hivatkozás többnyire kimerül a szimbolikus jelentéselemek vizsgálatában, a képviselő által eljátszott karakter elemzésében. A figyelmen kívül hagyott materiális dimenzió megragadásához a megközelítés fogalmi repertoárjának bővítésére és szemléletmódjának átalakítására van szükség: a performansz tágabb fogalmának adaptálására a színházelméletből, mindenekelőtt Erika Fischer-Lichte műveiből; a „jelentés-hatásokat” kiegészítő „jelenlét-hatások” és „jelenlét-rituálék” (Hans Ulrich Gumbrecht) képviseleti jelentőségének tisztázására; az affektus tágabb, azt nem pusztán érzelmként értő fogalmának használatára; illetve az atmoszféra kortárs fenomenológiában (Tonino Griffero) való alkalmazásainak kölcsönzésére. Ezek az újítások megmutathatják, milyen, a diszkurzív és szimbolikus jelentésadáson túli folyamatok játszhatnak szerepet a választóközönség megformálásában, teljesebb képet adva arról, milyen értelemben is konstitutív folyamat a politikai képviselet.

6. SEKCIÓ: POLITIKAI REZSIMEK, VEZETŐK ÉS ELITEK A HÁBORÚK ÉS AZ IDENTITÁS POLITIKA ÁRNYÉKÁBAN

Szekcióvezető / Chair: Metz Rudolf (metz.rudolf@tk.hu)

HUN-REN TK, Politikatudományi Intézet; BCE, Társadalom- és Politikatudományi Intézet, Politikatudományi Tanszék

6.1. panel Identitások, polarizáció és képviselet (csütörtök 16.00-17.30) A épület Kari Tanácsterem

Körösényi András (HUN-REN TK Politikatudományi Intézet; ELTE ÁJK Politikatudományi Intézet; korosenyi.andras@tk.hun-ren.hu) és Plesz Bendegúz (HUN-REN TK Politikatudományi Intézet; ELTE ÁJK Politikatudományi Doktori Iskola; plesz.bendeguz@tk.hun-ren.hu)

A SIKERES HERESZTÉTIKAI STRATÉGIA LEHETŐSÉGEI ÉS KORLÁTAI: ATTITÚDOK, IDENTITÁSOK ÉS AZ OROSZ-UKRÁN HÁBORÚ KERETEZÉSE MAGYARORSZÁGON

A paper William Riker heresztétikai fogalmi keretének alkalmazásával és egy online survey eredményeinek elemzésének segítségével értelmezi a Fidesz 2022-es parlamenti választásokon aratott váratlanul fölényes győzelmét. A prezentáció a fideszes választási győzelem egy magyarázó elemével foglalkozik. Azzal, hogy egy sikeres heresztetikai manőverrel miként sikerült a kampány középpontjába került orosz-ukrán háború percepció és megítélési dimenzióját úgy manipulálni, ami megosztotta az ellenzék potenciális szavazóbázisát, és a szavazat-többletet juttatott a kormánypártnak. A paper (1) először is feltárja a választás napirendjén szereplő ügyek perceptuális dimenziójának manipulálása és a sikeres közvélemény-formálás közötti kapcsolat néhány aspektusát; (2) másodsor, az identitáspolitika szerepét, mint lehetőségeket és korlátokat ezekben a manipulatív törekvésekben; és (3) harmadszor, szerény hozzájárulást nyújt a demokráciaelmélet néhány problémájához.

Patkós Veronika (HUN-REN TK Politikatudományi Intézet; ELTE ÁJK Politikatudományi Intézet; patkos.veronika@tk.hun-ren.hu)

A FENYEGETETTSÉGTŐL A MEGOSZTOTSÁGIG: A FENYEGETETTSÉG, AZ INTÉZMÉNYEK ÉS A VEZETŐK SZEREPE A POLARIZÁCIÓ ERŐSÖDÉSÉBEN

Az előadás a társadalmak pártos megosztottságának pszichológiai okait vizsgálja. Elméleti szempontból a fenyegetés és védekezés általános folyamatmodelljére (GPM) támaszkodik, amely kiemeli, hogy az emberek gyakran absztrakt társadalmi reakciókkal reagálnak a fenyegetésekre. Ezek olyan védekező erőfeszítések, amelyek célja, hogy valamilyen absztrakt ideálhoz, nézethez, identitáshoz való erősebb kötődés révén csillapítsák a fenyegetettség hatására keletkező szorongást. A fenyegetés növelheti az elkötelezettséget bármely értékhez, identifikációhoz, vallási meggyőződéshez vagy ideológiához, míg fokozhatja az elutasítást és az agressziót ezek kritikussai vagy képviselői iránt, az alapján, hogy mely értékek kapnak éppen figyelmet, melyek vannak inkább előtérben. Ezen eredmények alapján a dolgozat fő hipotézise az, hogy a fenyegetettebb társadalmak polarizáltabbak. A GPM elmélet alapján ez különösen azokra a társadalmakra lehet igaz, ahol a fenyegetettség exkluzív identitásokat támogató elemekkel együtt jelentkezik. A kutatás alhipotézisei szerint tehát azok a rendszerek megosztottabbak, ahol a fenyegetettség többségi berendezkedéssel vagy populista vezető jelenlétével társul. A kutatás vegyes módszereket használ a kérdés vizsgálatára, ehhez a European Social Survey 2002 és 2021 közötti tíz adathullámát használja kiindulópontként, ami 28 országból 204 országos megfigyelést jelent. Az eredmények alátámasztják a hipotéziseket. Azt mutatják, hogy a biztonságérzet növelését és a fenyegetések különböző formáinak csökkentését célzó politikák, a pluralista vezetési stílus, valamint a konszenzusos intézményi berendezkedés enyhíthetik a megosztottságot.

Benedek István (HUN-REN TK Politikatudományi Intézet; ELTE ÁJK Politikatudományi Intézet; benedek.istvan@tk.hun-ren.hu)

A WEIMARI KÖZTÁRSASÁG BUKÁSA A POLITIKAI POLARIZÁCIÓ KORTÁRS IRODALMÁNAK PERSPEKTÍVÁJÁBÓL

Az előadás a Weimari Köztársaság bukását vizsgálja a politikai polarizáció kortárs irodalmának perspektívájából. Weimar esete azért lehet megvilágító erejű, mivel egyszerre ragadható meg 1) a társadalmi szubkulturális elkülönülést és az erőteljes érzelmi (affektív) megosztottságot, valamint 2) az elitek szerepét hangsúlyozó (ideológiai/issue) megközelítésekkel. Miközben léteznek jól körülhatárolható politikai szubkulturák („szociális-morális miliók”), Weimar utolsó éveiben éppen ezek politikai és képvisleti áthidalásának ígérete (és részben teljesítése) hozta el a „Hitler-mozgalom” sikerét és a köztársaság bukását. A két irányzat „szimultán” empirikus alkalmazása egyúttal arra is lehetőséget biztosít, hogy a polarizáció fogalmától elválaszthatatlan (rendkívüli) konfliktus, illetve az ahhoz kapcsolódó veszélyérzet és a válság szerepét is megvizsgáljuk egy konkrét történelmi példán keresztül. Ezek következménye ugyanis egy ponton túl az ellenfelek demokratikus elkötelezettségének kétségbe vonása és az ellentábor veszélyként való értelmezése a demokráciára (tágabban a politikai közösségre) nézve, amely a centrifugális erők elszabadításával a demokrácia összeomlásával járhatnak – ahogyan Weimarban történt is.

Plesz Bendegúz (HUN-REN TK Politikatudományi Intézet; ELTE ÁJK Politikatudományi Doktori Iskola; plesz.bendeguz@tk.hun-ren.hu)

A DEMOKRÁCIA IDENTITÁSPOLITIKAI KERETEZÉSE: A MAGYAR PÁRTOS POLARIZÁCIÓ ÉS A PLEBISZCITER KÉPVISELET

Az előadás az identitáspolitika expresszív szavazási modelljének segítségével vizsgálja a kortárs szavazói magatartás átalakuló világát, amelyben az oksági irány eltér a szavazás hagyományos instrumentális felfogásától. Az oksági irány megfordításával a politika formalizált csoportközi konfliktusként értelmezhető, ahol a pártok választási versengése arra törekszik, hogy maximalizálja az adott csoport társadalmi státuszát. Minden választás, amelyet a pártok egymáshoz viszonyított helyzetéről szóló népszavazásként fogalmazznak meg, megerősíti az erősen azonosuló szavazóknak a győzelem elkerülhetlenségébe vetett hitét. Ez a látszólag irracionális viselkedés a társadalmi identitáselméletben talál értelmet, ahol a hangsúly nem a politikai preferenciákon, hanem a kollektív identitás meghatározásán van. Az expresszív és az instrumentális szavazás, mint ideáltípusok, fogalmi perspektívát kínálnak a politikai viselkedés megértéséhez és előre jelzéséhez, megvilágítva a képviselők és a képviseltek közötti összetett kapcsolatot.

Az előadás a magyar pártversenyre (1998-2022) összpontosít, feltárva a választók affektív viszonyulásainak természetét és változásait, valamint a demokrácia elitek általi nyelvi, fogalmi és szimbolikus keretezését is. A képviselők és a képviseltek elsősorban top-down társadalmilag konstruált viszonyát egy puha konstruktivista megközelítésből elemezve, amellel érvel, hogy az elitek identitáspolitikában betöltött kiemelkedő szerepe és felelőssége kulcsfontosságú a demokrácia egészséges működéséhez. A kulturális narratívák és mélykeretek konstruálása közvetlenül meghatározza a politikai konfliktusok természetét, meghatározva a kollektív jelentésalkotások tartalmát és az ahhoz kapcsolódó kollektív cselekvés irányát és eszközét is. Az előadás tehát az expresszív szavazási modell ideáltípusán, és az ahhoz viszonyított kortárs empirikus eredményeken és példákon keresztül tárja fel az identitáspolitika és a kortárs képvisleti formák viszonyát.

6.2. panel Demokrácia, vezetők és elitek (péntek 8.30-10.00) A épület Kari Tanácsterem

Zsófia Papp (HUN-REN TK Politikatudományi Intézet; papp.zsofia@tk.hun-ren.hu) és **Godfred Bonnah Nkansah**

EMERGENCY POLITICS AND CITIZENS' EVALUATION OF DEMOCRACY. RESULTS FROM A CONJOINT EXPERIMENT IN HUNGARY

Very little by way of research is currently known about how citizens reacted to COVID-19 emergency control measures concerning democratic standards, particularly in fragile and deconsolidating democracies. Employing a conjoint experimental design, we examined the relationship between COVID-19 emergency measures and citizens' assessment of the quality of democracy in Hungary along four dimensions: vertical, horizontal, and diagonal accountability, and political system performance. We also examined whether citizens' evaluation of democracy was polarized along partisan affiliations. We find that citizens' subjective evaluation of the quality of democracy under a state of emergency denotes

a value conflict. Democratic governments are expected to achieve public health goals and preserve democratic standards, without compromising on either. Equally importantly, performance-based legitimacy seems paramount overall. An important implication of this may be the readiness of citizens to compromise on fundamental democratic values and standards, particularly in favor of economic prosperity – especially in deconsolidating democracies.

Hadászi Szabolcs (BCE, Nemzetközi Kapcsolatok és Politikatudományi Doktori Iskola; szabolcs.hadaszi@stud.uni-corvinus.hu)

ERŐS VEZETŐK A BIZALMATLANSÁG TÜKRÉBEN, TÁRSADALMI ÉS POLITIKAI MEGKÖZELÍTÉSBE

Habár a bizalom a jól működő demokratikus rendszerek egyik alapvető ismérve, a szakirodalom meglehetősen kevés figyelmet szentel a politikai attitűdök és preferenciák kialakulásában játszott szerepére. Ez a hiányosság ösztönözte a kutatást, amelynek célja, hogy feltárja a bizalmatlanság szerepét az erős politikai vezetők felemelkedésében, és empirikusan is bizonyítsa, hogy a bizalmatlanság éppannyira fontos építőeleme az autoriter jegyekkel bíró rendszereknek, mint a bizalom az egészséges demokratikus működésnek. Habár a bizalmat vizsgáló politikatudományi kutatások nagy része a politikai bizalomra összpontosít, a tanulmány amellel érvel, hogy a társadalmi kohézió és attitűdök is kulcsfontosságú szerepet játszanak az autokratikus vezetők felemelkedésében, ezért a politikai mellett a társadalmi és interperszonális bizalmat is vizsgálja. Ez a megközelítés túlmutat a politikai bizalom hagyományos vizsgálatán, és felfedi a társadalmi összetartás – vagy éppen széthúzás – sokoldalú természetét és annak hatását az erős vezetők támogatottságára. A tanulmány nemcsak a bizalom mélyebb megértésében segít, hanem a gyakorlati politikák kialakításához is hasznos tudással szolgál. A bizalom különböző dimenzióinak és azok hatásának megértése alapvető fontosságú célzott stratégiák kidolgozásához a bizalom konkrét formáinak megerősítésére, ami potenciálisan átalakíthatja a politikai vezetési formákkal kapcsolatos attitűdöket. Továbbá, az eredmények rámutathatnak a bizalom szintjében mutatkozó változások korai észlelésének fontosságára, amelyek az autoriter stílusú vezetés növekvő támogatottságát prognosztizálhatják. Összegezve, a tanulmány a politikai bizalom mellett a társadalmi és az interperszonális bizalmat is vizsgálja, annak érdekében, hogy jobban megértsük a bizalom és az autokratikus vezetők felemelkedése közötti dinamikát. Ez a tudás elengedhetetlen a demokratikus rendszerek robusztusságának fenntartásához a folyamatosan változó társadalmi dinamikák közepette.

Mácsai Soma (BCE, Nemzetközi Kapcsolatok és Politikatudományi Doktori Iskola; soma.macsai@stud.uni-corvinus.hu)

A DEMOKRATIKUS VISSZACSÚSZÁS TÁPTALAJA? STRUKTURÁLIS TÉNYEZŐK VIZSGÁLATA KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN

A demokratikus visszacsúszás táptalaja? Strukturális tényezők vizsgálata Kelet-Közép-Európában Világszintű trendként figyelhető meg az autokratikus politikai erők felemelkedése, és ez Kelet-Közép-Európában (későbbiekben: KKE) sincs másképp – a kérdés már csak az, hogy melyek azok a tényezők, amelyek táptalajt biztosítanak ennek a folyamatnak a régióban.

Ugyan a jelenségre több szubsztantív magyarázat is létezik a szakirodalomban (lásd Zakariah 1997, Linz 2001), a KKE a régió folyamatai további megválaszolható kérdéseket vetnek fel. Előfelvetésem szerint ágencia alapú hatások helye` strukturális tényezők, illetve azon belül a politikai szocializációs minták a fő mozgatói a demokratikus visszacsúszásnak. Ilyen politikai szocializációs aktor lehet elsődlegesen családi politikai szocializáció és a lakóhely makroközösségének befolyása az egyes választókra.

Tanulmányom három perspektívából tesz kísérletet a jelenség feltárására – igyekszik választ találni arra, hogy (1) milyen családi politikai szocializációs minták dominánsok a térségben, (2) ezek a minták mennyire határozzák meg a választók alapvető értékválasztásait (3) valamint mekkora mértékben tudja befolyásolni vagy felülírni az így megszilárdult politikai alapértékeket a lakóhely megváltoztatása?

A hipotézisek megfogalmazásában többek között David Nonhoff, Julian Plottka és Julian Rappold KKE-i értékpreferenciákról szóló 2022-es tanulmánya segít. A tanulmány eredményei kimutatták, hogy a térségben elsődleges a tekintélytiszteltet, valamint a tradicionális és konzervatív értékek, ám a városvidék törésvonal még mindig jelentős. Ez alapján feltételezhető, hogy a családi politikai szocializáció

esetén hasonló értékészlettel találkozhatunk. A jeleség vizsgálata kvantitatív alapon két generáció bevonásával zajlik. A minta a V4 térség országaiból áll össze, a létrejött adatok multi-level modelling segítségével értelmezendők.

Ványi Éva (BCE Társadalom- és Politikatudományi Intézet, Politikatudományi Tanszék; eva.vanyi@uni-corvinus.hu)

EGY A TÁBOR? AZ ORBÁN-KORMÁNY ÖSSZETÉTELE 2010-2022

A 2010 óta hivatalban levő Orbán-kormányok stabil kormányzatok, bár személyi összetételük, akár egy-egy cikluson, akár ciklusokon átívelően mutat változatosságot. Az előadás célja, hogy megvizsgálja a 2010 utáni Orbán-kormányok összetételét, a politikai és szakmai vezetők karrierútjait, és bemutassa, hogy a különböző politikai és gazdasági kihívások az elmúlt több mint egy évtizedben mutatnak-e valamilyen mintázatot: a különböző politikai célok, programok megvalósítása más-más politikai és szakmai vezetőket igényel-e, vagy valóban szakirodalom alapján a populista kormányzásra inkább jellemző politikai lojalitás szervezi a kormányok összetételét.

Az előadás a miniszterelnök, a miniszterek és az államtitkárok karrierútjának vizsgálata mellett bemutatja a kormánytagok szocio-demográfiai helyzetét, politikai és szakmai beágyazottságát is.

6.3. panel Vezetők és vezetettek (péntek 10.30-12.00) A épület Kari Tanácsterem

Pap Milán (NKE, Molnár Tamás Kutatóintézet; pap.milan@uni-nke.hu)

A VEZETŐI KARIZMA KÉT FORMÁJA: KÁDÁR JÁNOS ÉS ORBÁN VIKTOR

Magyarország elmúlt fél évszázadában a politikai vezetők kapcsán ugyan nem beszélhetünk általános politikai kultusról, - amely egy felépített, kimunkált és ritualizált propagandaképet feltételez – sokkal inkább a karizmatikus vezetés fogalma az, amellyel meg tudjuk ragadni a követők viszonyulását a vezetőhöz. A karizmáról szóló sokrétű irodalom bevett tétele, hogy a karizma különböző formái írhatók le, attól függően, hogy a politikai aréna mely szegmensét vizsgáljuk (lásd pl. Gast, 2008). Előadásomban két politikai vezető, Kádár János és Orbán Viktor, politika karizmáját hasonlítom össze, elsősorban a személyük körül kialakult vezetői kör kijelentései alapján. A követők ebben az esetben tehát nem az állampolgárok, hanem azok a politikusok, akik tevőlegesen részt vesznek a vezetői környezet kialakításában és a vezetés folyamatában. Ezt nevezhetjük a vezetői belső körre irányuló karizmának. Kádár esetében a felső vezetés (Központi- és Politikai Bizottság), a Titkárság és a vezetők által adott rendszerváltáskori interjúkra támaszkodom. Orbán Viktor kapcsán pedig az egyre gyarapodó számú visszaemlékezések mellett, a vezetéshez tartozó (kormánytagok, pártvezetés) politikusok interjút használom forrásként. Három tartalmi kategóriában vizsgálom az így feltérképezett vezetői karizmát: a múlt eseményei, mint karizmatikus példák, az elsődleges karizmatikus tulajdonság és a jövőre irányuló elvárások nyelvi szegmenseiben. A tartalmi vizsgálat arra enged következtetni, hogy a vezetői karizma felfogásában strukturális különbségek mutatkoznak a két vezető kapcsán, elsősorban az elvárások tekintetében. Míg Kádár esetében a karizma nem nyílt, hanem leplezett formában nyilvánul meg és statikus, jelenre irányuló képet mutatott, az orbáni karizma nyílt felmutatása része a politikai vezetőről kialakított képnek, amely dinamikus, jövőorientált modellben működik. Tanulságos a leplezett kádári karizma felbomlásának története, amely a kádári vezetői generáció felbomlásával teljeseedett ki.

Beck Dániel (BCE, Nemzetközi Kapcsolatok és Politikatudományi Doktori Iskola; daniel.beck@stud.uni-corvinus.hu)

SZÍNHÁZ ÉS A POLITIKA KAPCSOLATA – A MAGYAR SZÍNHÁZI SZFÉRA ALAKULÁSA ÉS JELENLEGI HELYZETE

Színház és politika mindig is interakcióban álltak egymással a történelem folyamán. Jelen esetben viszont nem beszélhetünk egyenlő „felek” közti viszonyról, hiszen a színházi szféra mindig kiszolgáltatottabb helyzetben volt az állammal szemben. Az is ismeretes, hogy az elitnek – jelen esetben a kulturális elitnek – minden korszakban fontos szerepe van. Ha az elitet maga mellé tudja állítani a kormányzat, az elit tagjai véleményvezérként, fontos közéleti szereplőiként legitimálni, erősíteni tudják a regnáló politikai hatalmat, befolyásolva a választók véleményét. Természetesen a nem kormánypárti

elit épp az ellenkezőjét tudja tenni: kritizálni, tudja a kormányzati döntéseket. Ezért is fontos egy ország mindenkori elitjét megismerni, vizsgálni.

Előadásomban a jelenlegi magyar színházi elitet veszem górcső alá. A 2010-es kormányváltást megelőzően már megfogalmazódott a Fidesz berkein belül az addig fennálló, már a rendszerváltás előtt kialakult, azóta keveset változó kulturális elit cseréjének szükségessége egy esetleges választási győzelem esetén. A 2010-es kétharmados siker utat nyitott ennek a folyamatnak. Az azóta tapasztalható elitváltás a kulturális területen speciálisnak mondható, ami miatt vizsgálata még inkább érdekes.

Kutatásaim során külön figyelmet szenteltem a magyarországi színházi elit cseréjének több aspektusára. Ezek közül kiemelendő maga a cserefolyamat; az új elit tagjainak előzetes eredményei, reputációja; az új vezetők kinevezése mögötti szakmai háttér megléte/hiánya; s az eliticsere mögött megbúvó politikai motivációk. Azt találtam, hogy az eliticsere folyamata a kulturális, s ezen belül a színházi mezőben még nem befejezett, hiszen a régi elit tagjai – főleg budapesti színházakban – továbbra is megtalálhatók, így a téma aktualitása sem elhanyagolható.

Vető Balázs (Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Interdiszciplináris Doktori Iskola; balazsveto@gmail.com)

ELITEK, RIDEG RENDISÉGBE FAGYVA

Bibó István 1948-ban írt Eltorzult magyar alkat, zsákutcs magyar történelem című tanulmányában a magyar társadalom megrekedésének egyik legfontosabb okaként az országot irányítók „rideg rendiségben” ragadását jelölte meg. Abban az állapotban, amiben nem a teljesítmény vagy a képesség alapján került valaki elitpozícióba, hanem hűség és az uralmi viszonyok elfogadása, kiszolgálása alapján. Ez az állapot azóta sem változott, előadásomban azt mutatom be, hogy az ország uniós tagságának elmúlt 20 éve sem változtatott ezen.

Szabó Péter Bálint (BCE, Nemzetközi Kapcsolatok és Politikatudományi Doktori Iskola; sz.peter.balint@gmail.com)

POLITIKAI VEZETÉS A MODERN JAPÁNBAN

Bár a mai Japánt gyakran írják le domináns pártrendszerű országgként, a japán miniszterelnököt tradicionálisan gyenge vezetőnek értékelték, akik a Nyugathoz képest sokkal gyakrabban cserélődtek. (Elgie 1995; Mulgan 2004) A Koizumi és Abe kormányok alatt viszont a trend látszólag megtört, hiszen a két vezető a háború utáni Japán leghosszabb ideig regnáló miniszterelnökei lettek. Mi lehet a növekvő hivatali idő magyarázata? A brit miniszterelnök esetére épülő, core executive (Elgie 2012; see Dobson et al. 2023; Shinoda 2023) elnöksödés (Poguntke-Webb 2005; see: Krauss-Nyblade 2005; Mishima 2019), miniszterelnöksödés (Dowding 2013) illetve predominancia (Heffernan 2003, 2005; Bennister 2012 see: Burrett 2017) körül kialakult tudományos diskurzusban a két fő irányzat vagy magára a vezetőre és az ő egyéni képességeire, vagy pedig az őt körülvevő politikai és intézményi környezetre fókuszál. Tekintettel arra, hogy Japán is Westminsteri-típusú parlamentáris demokrácia, ez egyedülálló elméleti relevanciával bír. A jelenlegi paradigmában a kérdés szempontjából a legátfogóbb megközelítésnek talán a Mark Bennister és kollegái (2017; see also: Bennister 2023) által kidolgozott Leadership Capital Index (LCI) mondható. Ez a diagnosztikai eszköz a vezetők aktuális hatalmának, és hatalmuk forrásának, összetételének felmérésére szolgál. Ez lehetővé teszi a vezetők időben változó erejének mérését, illetve a vezetők összehasonlítását különböző politikai rendszerekben.

Az LCI használata a Japán példára eddig limitált. Az eddigi tanulmányok vagy statikus LCI összpontszámokkal dolgoztak (Burrett 2016), elveszítve a módszer időbeli változásokat lekövető adottságát, vagy pedig a vizsgált időtáv volt nagyon rövid. (Maruoka-Rose 2023) Az eszköznek magának is megvannak a maga korlátai. Először is, még mindig vita tárgyát képezi, hogy eltérő politikai rendszerű országok vezetői valóban összehasonlíthatóak-e vagy sem. Másodszor, az LCI néhány pontszáma szakértői véleményen alapul, ezen szakértők alacsony száma pedig az elfogultság, illetve túl nagy szórás problémáját veheti fel. Végül pedig, míg az LCI nagy hangsúlyt fektet a vezető egyéni kvalitásainak feltérképezésére – mint például a karizma, a kommunikációs készség, vagy a politikai teljesítmény – az intézményi környezet és annak esetleges változásai sokkal kevésbé jelennek meg. Ezen a területen az LCI, és a vonatkozó irodalom bővíthető lenne. A tanulmány egy jövőbeli kutatási tervet kíván felvázolni, ezen fogalmi és elméleti problémák feltárására.

Metz Rudolf (HUN-REN TK, Politikatudományi Intézet; BCE, Társadalom- és Politikatudományi Intézet, Politikatudományi Tanszék; metz.rudolf@tk.hun-ren.hu)

A ROSSZ VEZETÉS MÍTOSZA: MIÉRT KÖVETIK AZ EMBEREK KÉTES MEGÍTÉLÉSŰ VEZETŐKET?

A populista és tekintélyelvű vezetők felemelkedése, hatalomra kerülésük és tetteik következményei, valamint a globális problémák (pl. a migrációs válság, az éghajlati katasztrófa és a COVID-19 világjárvány) természetével és lehetséges megoldásával kapcsolatos társadalmi megosztottság többször is felszínre hozta a kutatók és választók általános félelmeit a vezetéssel kapcsolatban. A vezetéskutatók és politológusok aggodalmi rendszerint a „rossz” vezetés pszichológiai, hatékonysági és erkölcsi szempontjai mentén kerülnek kifejtésre. Az előadás kritikai szemüvegen keresztül tekinti át ezeket a magyarázatokat. Ezek a különböző pejoratív címkéken alapuló elemzések nem adnak valójában magyarázatot arra, hogy az emberek miért követik a megosztó megítélésű vezetőket, és miért tartják helyesnek a sokak által károsnak gondolt politikát. Az irodalom kritikai áttekintésén túl két közkeletű és régóta meghatározó tézist járunk körbe. Egyes kutatók szerint az emberek természetes módon rendelik alá magukat a tekintélynek és vesznek fel számukra kijelölt szerepeket (konformitás tézis). Mások azt hangsúlyozzák, hogy a követők körében a „rossz” vezetők azért válnak népszerűvé, mert valamilyen pszichológiai vagy ideológiai dimenzióban hasonlítanak rájuk (hasonlóság tézis). Ezeknek az elméleteknek azonban ugyancsak komoly kritikákkal és korlátokkal kell szembenézniük. A politikatudomány és a szociálpszichológia empirikus bizonyítékaira támaszkodva az előadás mellett érvel, hogy az erős közös társadalmi identitás képes általános magyarázattal szolgálni a jelenségre.

7. SZEKCIÓ: CHALLENGES AND PROSPECTS OF E-GOVERNMENT IN THE EU MEMBER STATES

Friday 10.30-12.00, Building A, Classroom H

Szekcióvezető / Chair: Edit Soós (soos.edit@gmail.com)

University of Szeged, Faculty of Law, Department of Political Science

Tamás Kaiser (National University of Public Service, Faculty of Public Governance and International Studies; Kaiser.Tamas@uni-nke.hu)

SMART GOVERNANCE IN OPERATION: LINKS BETWEEN COMMUTING TIME MANAGEMENT, DIGITAL TECHNOLOGIES, AND DEMAND OF E-GOVERNMENT APPLICATIONS IN HUNGARY

Although various actors have examined the user acceptance of e-government developments, less attention has so far devoted to the relationship between attitudes of certain commuter groups against digital technologies and their intention to engage in productive time-use by mobile devices. This paper aims to fill this gap by analyzing Hungarian commuters' attitudes toward e-government applications with a specific focus on their possible demands of developing these online tools. Relying on a representative questionnaire survey conducted in Hungary in March and April 2020, the data were examined by a machine learning and correlations to identify the factors, attitudes and demands that influence the use of smart devices during frequent commuting. The paper argues that the regularity of commuting in rural areas as well as active educational and employment status in cities show a more positive, technophile attitude to new ICT and mobile technologies that strengthen the demands for smart governance with special regard to 33ptimizing e-government developments for certain types of commuting groups. One of the main limitations of this study is that results suggest a picture of the commuters in a narrow time period. The findings suggest that developing e-governmental applications is necessary and desirable from the supply and demand sides. Based on prior scholarly knowledge, no research has ever analyzed these correlations in Hungary where commuters are among the European citizens who spend extensive time with commuting.

Gábor Németh (National University of Public Service, Faculty of Law Enforcement, Department of Border Policing; NemethG@uni-nke.hu)

DETAIL ASSESSMENT OF THE EPOFAT GATE GUARD (EGG) TRUCK SCANNER SYSTEM

Hiding in vehicles is one type of illegal entry over the external Schengen border of Hungary. On the one hand, such illegal border-crossings endanger the security of the EU; on the other hand, migrants risk their lives when they cross borders in this way. Detecting and preventing such illegal activity is a priority task for the authorities. It is essential to ensure balanced means and methods of detecting illegal activity nationally and internationally. In addition, to maintain effective and financially sustainable security, detection and prevention measures must also be in place at low-traffic border and highway crossings which shape Europe's economic and transport structure.

This paper introduces an applied technology that can screen and detect hiding in various types of vehicles with approximately hundred percent effectiveness without exposing individuals to hazardous radiation. This method reduces screening time and the numbers of staff required. This study relies on tests carried out in real-life conditions, and its results indicate that dangerous and expensive X-ray technology could be replaced by another money- and time-saving technology.

Péter Krasz (ELTE Doctoral School of Political Science; peter.krasz@yahoo.com)

THE PRACTICE OF DIGITAL DEMOCRACY IN A FEW OF THE EU MEMBER STATES

In my presentation, I will speak about the theories and practices of digital democracy in the European Union, with a particular focus on the Member States that joined the EU in 2004. Digital democracy, which involves the use of digital technologies to improve democratic processes and institutions,

represents a significant change in the way citizens interact with politics and governance. This study will be examining the extent to which these newer EU Member States have integrated digital tools into their practices and assesses the opportunities and challenges that have emerged.

My analysis looks at different aspects, including e-voting, digital public consultations, and the use of social media for political communication and citizen engagement. By comparing the experiences of the countries that joined the EU in 2004, the research highlights the different approaches to digital democracy in the EU, reflecting different political cultures, technological capabilities and levels of public trust in digital processes.

I state that digital technologies offer promising opportunities to increase democratic participation and make governance more transparent and responsive, but there are also significant concerns about data security, digital literacy and the digital divide.

There are different eras of digital democracy theory. In different eras, different elements have been emphasised in the theoretical approach. In my research, I will also try to focus on which theories of the era have been confirmed or refuted by current practice.

Edit Soós (University of Szeged, Faculty of Law, Department of Political Science; soos@polit.u-szeged.hu)

DIGITALISATION OF PUBLIC SERVICES IN HUNGARY

Member States of the European Union are modernising their public administrations by introducing digital public services. A modern and efficient public administration must ensure fast and high-quality services for citizens and a favourable environment for businesses. E-government is based on systems for electronic customer support (i.e. front-office systems) and systems responsible for supporting internal processes and administrative procedures (i.e. back-office systems).

It has been an important strategic goal for Hungary to modernise its public administration and to increase the use of modern information and communication technologies (ICT) in the interaction between government institutions and citizens. The government's strategic goals are in line with the European Union's expectations and challenges for the modernisation of public administration in Hungary.

How does the digitalisation of public services change the interaction between customers and civil servants in the Government Windows? How can services be provided to settlements located far from the county government offices? This was the challenge faced by the central government which responded by organising mobile Government Window customer service buses.

The Central Government Service Bus is an interoperability platform that aims to ensure a standardised connection between the national basic registers and the various specific information systems of the public administration by unifying the communication methods. The buses reach remote small villages, and they provide citizens with the same services that can be ordered at the Government Windows.

The Hungarian case could be a good practice for countries facing the need to increase the efficiency of digital public services and to implement one of the priorities of e-government, user-centricity.

8. SZEKCIÓ: CIVIC PARTICIPATION AND POLITICAL ACTIVITY IN EUROPEAN COUNTRIES

Szekcióvezetők / Chairs: László Kákai (kakai.laszlo@pte.hu)

University of Pécs, Faculty of Political Science and International Studies

Agnieszka Bejma (a.bejma@uw.edu.pl)

University of Warsaw, Faculty of Political Science and International Studies

8.1. panel (Thursday 14.00-15.30) B405

Bence Juhász (PhD researcher at the Doctoral School of Political Science at ELTE-ÁJK; juhaszb7@gmail.com)

CONDITIONAL BASIC INCOME: INCREASE DEMOCRATIC RESILIENCE THROUGH ENHANCING CIVIC PARTICIPATION

EU policy has recognised the importance of strengthening European values as cemented in TEU Article 2 amid democratic backsliding. Complementing the EU's efforts, this research creates a policy recommendation for decision-makers, from local to supranational levels, to increase democratic resilience through enhancing the quality and quantity of civic participation. The research conceptualises an institution that enables and incentivises quality civic participation in public affairs by leveraging monetary incentives and providing meaningful participatory, deliberative and educational opportunities in cooperation with NGOs following the "citizens' assembly" and the "knowledge as a currency" approaches. This institution would create a Conditional Basic Income scheme, a system of monetary reimbursement conditional upon citizen's engagement in activities such as voting, public debates, citizens' assemblies, adult education or online learning related to public affairs such as media literacy. The institution's theoretical foundations lie in a synthesis between republicanism and liberalism, recalling the crucial role of civic virtues and duties in upholding democracies, while recognising people's limited capabilities for engagement and autonomy to choose their own ends. The research involves a corresponding feasibility assessment which focuses on the pragmatic aspects of the proposal in constituencies with different democracy scores, including three levels of government (local, national and supranational). The assessment reviews limitations, risks, internal checks and balances, complementarity with existing social benefits and a cost-benefit analysis of the proposition. As part of the feasibility assessment, empirical data is to be collected by way of non-representative citizens' surveys and semi-structured interviews with decision-makers and NGO representatives.

László Kákai (University of Pécs, Faculty of Political Science and International Studies; kakai.laszlo@pte.hu)

CHALLENGES, ATTEMPTS TO EXPERT PRESSURE AGAINST NGO'S

The "idyllic" social and economic environment that emerged after the Second World War has now become ephemeral. The economic crisis had devastating impacts on the European non-profit sector. Governments withdrew their support, and the deterioration of state budgets provoked massive economic and social crises. Cultural diversity and transformative changes in the social fabric had progressively undermined liberal values by the period of the eruption of the crisis. While political power continued to alternate between centre-left and centre-right parties, a sea change was witnessed in the content of policies pursued. The permanent „swing” between centre-right and centre-left governments redefined the position of successive governments regarding civil society, which was evident in the „politicized” attitude of parties vis-à-vis the third sector. Governments that sought to reinforce the role of the state harbored an attitude of distrust toward civil organizations, while others were more favorable towards dialogue and enhancing participatory mechanisms in policy-making. In various post-socialist countries this ambivalent approach led to tightening control over civil society and its „colonization”, the intimidation of independent organizations critical of the government, and a depletion and centralization of funds for civil/non-profit organizations. What common phenomena can be identified in attacks against

the civil sector? Is there and if so, what responses can civil society organisations have to these attacks from governments?

Malgorzata Kaczorowska (University of Warsaw, Faculty of Political Science and International Studies; md.kaczorowska@gmail.com)

THERE ARE TWO SIDES OF THE COIN. HOW CULTURE AND ART (ONLINE AND OFFLINE) MAY INFLUENCE A DEMOCRATIC PARTICIPATION?

Art and the political sphere merge and sometimes intermingle almost every day in sometimes unconscious ways. In the same way that digital technologies have become such a commonplace affair today that we no longer notice them sometimes. However, it is important to remember that the use of culture, especially in digital spaces, can have a positive impact on democratic life, increasing, for example, interest in politics and attendance at political events (such as elections), but it is also important to consider the potential threats to democracy that it may cause. The author seeks to capture and explore the activating potential of art, culture, and digital spaces as catalysts for renewed civic and democratic engagement.

The primary aim is to present a part of the complex international scientific project which focuses except and above all on identifying options for transferring artistic and digital practices into the wider policy debate, ensuring that creative expressions inform and enrich democratic discourse as well as they increase interests in politics. The second aim of this paper is to define and to present practical ways how to integrating art and digital practices to contribute meaningfully to the broader democratic debate and to influence the political engagement and civic participation, as well as turnout in different political active. The theoretical expectation is that art used in digital and offline mode have a positive impact on increase of political activism (for example electoral turnout) if they make use of the cultural background (cultural codes) of a given community and they are targeted at the appropriate age groups. Main methodological approach chosen for this paper is case study (for the purposes of this paper especially the effect of culture and the arts in pro-frequency campaigns during the last general elections in Poland 2023 was selected). The following main research questions will facilitate this study. First, which of the art, cultural and digital practices used had the highest effects on increasing a civic engagement (in which groups of people they had the highest effectiveness)? Second, which may have negative effects (the potential threats) to democracy? And finally, third, what is the best way to effectively counteract their negative effects?

György Gajduschek (Közgazdálkodás és közpolitika tanszék, Department of Public Policy and Management; gyorgy.gajduschek@uni-corvinus.hu)

CITIZENS' SUPPORT FOR THE RULE OF LAW – A COMPARATIVE EMPIRICAL STUDY: BETWEEN EU AND THE REST OF THE WORLD; BETWEEN „SIDES” OF THE EU

The study investigates the statistical relationship between indicators of national culture, as independent variables, and the Rule of Law (RoL) as the dependent variables. In brief, we are interested in how the national cultural variables influence the strength and stability of the RoL; if supportive cultures strengthen, whereas disinterested or hostile cultures weaken the RoL. National culture is measured by various dimensions offered, among others, by Hofstede (6 dimensions), Inglehart (2 dimensions), from the World Value Survey, the Globe 2004 indicators, and others. RoL is measured via indexes, such as Freedom House, World Bank, or the World Justice Project. Simple statistical analysis (regression) is carried out, relying on a worldwide database containing these and other control variables (e.g. GDP/capita). Such analysis is carried out (a) worldwide, (b) in developed countries, similar at least in terms of wealth; (c) all EU countries, and (d) Post-communist EU countries. The results of statistical outputs will be reviewed and to some degree interpreted. It is also envisaged that participants discuss results and offer alternative interpretations.

8.2. panel (Thursday 16.00-17.30) B405

Dániel Oross (Senior Research Fellow, Centre for Social Sciences – Hungarian Academy of Sciences Centre of Excellence Institute for Political Science; oross.daniel@tk.hu), Dániel Mikecz

*(HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont, Politikatudományi Intézet; Mikecz.Daniel@tk.hu),
Rákos Dominik*

THE VISUAL COMMUNICATION OF CLIMATE CHANGE IN A SHIFTING POLITICAL ENVIRONMENT: IMAGES AS MEANS OF COHESION AND POLARIZATION IN HUNGARY

Increasing political polarization is a growing concern in many contemporary democracies. Digitalisation has made it much easier for like-minded individuals to interact with each other, but it has also emerged as a space that can generate extremist positions and social conflict. While the literature has made important advances in describing polarization, the visual dimension has been largely ignored.

In our paper we explore the complex dynamics of visual digital communication of environmentalist and climate protection grassroots groups and civil society organizations in Hungary. The climate issue has been regarded as a valence issue, there was a broad consensus in mitigating climate change. Nevertheless, after the 2019 climate protest wave the global coronavirus pandemic demobilized the climate movement and later together with the war in the Ukraine shifted the public focus.

Our paper aims to understand how and with which purpose visual contents are produced by climate CSOs, and how they are perceived by their audiences. We are also interested in the role of visual content in creating social cohesion on the one hand and polarization on the other.

The paper's findings are based on interviews conducted in frame of the PolarVis research with civil society and grassroots groups' representatives, the visual analysis of images by these groups and organizations and on the sentiment analysis of the public perception of their visual social media content. Our initial results indicate that the use of confrontation as a visual strategy is not contingent on the organizational background (grassroots or NGO) or the thematic profile of the group. Instead, it appears to be influenced by their alliance network and access to decision-making. These findings help us to understand how CSOs respond to polarization in their visual communication and also shed new light on the phenomenon of NGOization.

Ádám Tislér (PhD researcher at the Doctoral School of Political Science at PTE BTK, Faculty of Political Science and International Studies; tislér.adam@pte.hu)

PRIDE IN THE WEST AND EAST. A COMPARISON OF PARADE SPONSORSHIP IN WESTERN AND EASTERN EUROPE

While in the countries of the former Eastern bloc Pride parades only started to be organised at the end of the second millennium, after the regime changes, in Western Europe these events organised by the LGBTQ+ community have a long-standing tradition. Pride parades usually take place in major cities, with the aim of increasing the self-assertion, dignity, equality, and visibility of sexual minorities in society.

In the West, these marches have become events of major importance for both political and economic actors. Support for sexual minorities has an integral part of corporate social responsibility initiatives, and the marketing value of Pride sponsorship has also been recognised. Political actors, in addition to expanding their own voter base, have been confronted with the agenda-setting power of the LGBTQ+ community and the fact that members of sexual minorities are more likely to take part in civic and political engagement than their heterosexual counterparts.

In my current research, I investigated the sponsorship of Pride parades, with a particular focus on possible differences between the composition of supporters of festivals in Western and Eastern Europe. While in the West we can see that, in addition to an increasing number of multinational corporations and market leaders, the most prominent representatives of political parties are among the main supporters, in the East the situation is mixed as the sponsorship of Pride parades on a Western scale is still to be seen.

Agnieszka Bejma (University of Warsaw, Faculty of Political Science and International Studies; a.bejma@uw.edu.pl)

SHRINKING SPACE FOR CIVIL SOCIETY ORGANIZATION IN V4 COUNTRY

The aim of the paper is to analyze the legal regulations regarding the civil sector and to identify potential threats for its development at the institutional level in V4 countries. The impact on the functioning the civil society organization has also democracy backsliding, raise of populism, effects of COVID-19 pandemic situation and war in Ukraine. In the time of crisis governments are limiting rights and trying to take the control over the independent sector. The paper will be based on the analysis of the policies conducted by the governments in V4 states towards civil society organizations between 2010 and 2023. The analysis should give answers to the following research questions: What legal changes were introduced in V4 countries after 2010? What is the current state policy towards the civil society sector and how does it influence its functioning?

Khaled Imran (PhD student, University of Pécs, Doctoral Programme in International; khaledimranpnc@gmail.com)

WHEN CIVIL SOCIETY TRANSFORMS INTO UNCIVIL: THEORIZING UNCIVIL SOCIETY IN DEVELOPING AUTOCRACIES

In the late 1980s and 1990s, academic discourse viewed civil society from a neo-Tocquevillian perspective: organizations that are ontologically distinct from the state and resist any form of political hegemony, including authoritarianism. In other words, civil societies have been viewed as fairly autonomous agencies that support and foster democratization. The global rise of authoritarianism and the parallel emergence of uncivil societies endangered this argument in favor of civil society. Academic discourse focusing on uncivil society is still nascent, and so far, no scholarly project has been undertaken to theorize uncivil societies in particular contexts, for example, in developing countries, and this paper attempts to do so. The first section examines components of modern civil society theories (by Kotkin and Gross, Dahl, Butler, and Habermas) with occasional comparisons with classical theories (by Tocqueville and Gramsci) that give us a cursory view of existing literature. In the second section, it has been argued that civil society in developing countries always holds the potential to transform into *uncivil*. Using the case of Bangladesh, this study, on the one hand, argues that the developing states are still in formation and the institutions are sometimes not fully fledged to support civil society autonomy. From time to time, economic recession, inherent corruption, conflicts, regime change and democratic backsliding jeopardize strengthening the institutions of these countries. On the other hand, the market of a developing state is either controlled by the government or different perverted forms of capitalism are in force. Due to these duo – the state-centric and market-centric factor, if civil society organizations face any crisis, for example, foreign-aid constraints, they are very likely to undergo a transformation and become supporters of centralized regimes.

9. SEKCIÓ: PÁRTOK ÉS PÁRTRENDSZEREK

Szekcióvezetők / Chairs: Rajnai Gergely (gergely.rajnai@uni-corvinus.hu)

BCE Társadalom- és Politikatudományi Intézet, Politikatudományi Tanszék; Méltányosság Politikaelemző Központ

Dúró József (jozsef.duro@uni-corvinus.hu)

BCE Társadalom- és Politikatudományi Intézet, Politikatudományi Tanszék

9.1. panel Pártok (péntek 8.30-10.00) B402

Baranyai Nóra (HUN-REN KRTK Regionális Kutatások Intézete; baranyai.nora@krtk.hun-ren.hu)

ETNIKAI PÁRTOK A KELET-KÖZÉP-EURÓPAI PÁRTRENDSZEREKBE

Az etnikai pártok létjogosultsága, rendszerezhetősége, pártjellege, funkciója, a többség és kisebbség közötti konfliktusok alakulására gyakorolt hatása máig vitatott, mégis, a legtöbb kelet-közép-európai államban a rendszerváltozás óta elemei a pártrendszereknek, s időnként meghatározó tényezői a képviselői és döntéshozói szerveknek is. Noha az egyes államokban érvényes jogszabályok, illetve ezek történeti változásai eltérő lehetőségeket biztosítanak az etnikai pártok számára, s befolyásolni, akár korlátozni is tudják szerepvállalásukat, relevanciájukat, választási részvételük, jelölt- és listaállításhoz ma már a gyakorlatban a régió minden államában biztosított. Az előadás a kelet-közép-európai etnikai pártok pártrendszerekben betöltött különböző pozícióit, fejlődési pályáját kívánja bemutatni a gyakorta emlegetett külhoni magyar pártok helyett egyéb, kevésbé ismert példákon keresztül.

Birkás Antal (KRE ÁJK Társadalomtudományok és Nemzetközi Tanulmányok Intézete; birkas.antal@kre.hu)

AZ EURÓPAI NÉPPÁRT VÁLASZTÁSI PROGRAMJAI ÉS EGYÉB EPP-DOKUMENTUMOK VIZSGÁLATA – A KERESZTÉNYISÉG ÉS A SZENTÍRÁS NYOMÁBAN

Az EP-választások évében érdemes elővenni a korábbi választásokon komoly eredményt elért nagy, európai szintű pártcsaládok választási kampányprogramjait és e közösségek sorsfordulók alkalmával (pl. az Európai Unió nagy 2004-es bővítése vagy éppen az EU-s szintű alkotmányozási folyamat) megfogalmazott kongresszusi dokumentumait. Így tettem, és a talált választási programok közül alapvetően az Európai Néppárt anyagait elemzem, két évtizedet átfogva teszem.

Alapvetően nem mély tartalmi elemzést végeztem – bár a kontextust mindig vizsgáltam, vizsgálom –, hanem bizonyos kifejezések meglétét kutattam. Az első kérdés ekként merült fel a számomra: Megjelenik-e konkrét utalás a kereszténységre és a Szentíráásra az általam vizsgált dokumentumokban? A második kérdés esetében olyan értékek meglétét vizsgáltam, melyek akár keresztény értéknek is tekinthetők. Ezek: a család, a szolidaritás és a szubszidiaritás. Ezek az értékek a keresztény társadalmi gondolkodás – benne a protestáns szociáletika – számára fontosak, keresztény értékek vagy kimondottan a keresztény tanításból eredeztethetők.

Az első kérdés (olvasat) azért lényeges, mert ott, abban az esetben konkrét, tényleges utalás van a kereszténységre, amely egy adott politikai közösség identitása, a keresztény gyökerek/hagyomány felvállalása miatt fontos.

A többi érték esetében (család, szolidaritás, szubszidiaritás) érhet bennünket kritika, hiszen ezek az értékek tekinthetők kereszténynek – bár vannak, akik ezt vitatják, és „általános” értéknek tekeztetik őket vagy azok eredetét (pl. szubszidiaritás vagy szolidaritás) máshonnan származtatják. De ezek az értékek a keresztény gondolkodásban – mind a római katolikus társadalmi tanításban, mind pedig a protestáns szociáletikában – hangsúlyosak, ezek vizsgálata indokolt. A vizsgált dokumentumok számát kénytelen voltam csökkenteni: a felkutatott 19 néppárti dokumentumból előadásomban nyolcat vizsgálok.

Horváth Attila (NKE Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar; horvathattila@uni-nke.hu) és Hojnyák Dávid (ME Állam- és Jogtudományi Kar; david.hojnyak@mfi.gov.hu)

A TRANSPARENTIA NYOMÁBAN. A PÁRTOK PÉNZÜGYI BESZÁMOLÓINAK KOMPARATÍV ELEMZÉSE KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN

A pártok működéséről és gazdálkodásáról szóló 1989. évi XXXIII. törvény (Ptv.) azon kevés törvények közé tartozik, amelyek évtizedek óta hatályban vannak, és így a 2010 utáni átfogó közjogi reformokat is „túléltek”. Sőt, a jogszabályról elmondható, hogy számos módosítás ellenére a szabályozás *alapjai* máig változatlanok maradtak. Mindez azonban távolról sem azt jelenti, hogy a Ptv. – különösen a pártok gazdálkodásával foglalkozó fejezetei – ne szorulnának rá egy alapos felülvizsgálatra, hiszen a párt- és kampányfinanszírozás anomáliái a rendszerváltás óta – ciklusokon és évtizedeken átívelően – rontják a demokrácia minőségét.

Előadásunkban egy olyan regionális kitekintésre vállalkozunk, amely révén – egy többemű indikátorrendszerrel is kifejezve – képet kaphatunk a kelet-közép-európai térség 11 államának a pártok pénzügyi beszámolóira vonatkozó jogi szabályozásáról, tükröt tartva ezzel a Ptv.-nek.

Kutatásunk fő kérdése a következő: a vizsgált országokban mely adatok nyilvánosak a pártok gazdálkodásáról? Előadásunk tehát kifejezetten a pártok pénzügyi beszámolóinak tartalmára, szerkezetére, áttekinthetőségére, terjedelmére és hozzáférhetőségére fókuszál, de a beszámolókon felül vizsgáljuk az egyéb olyan – kötelezően közzéteendő – dokumentumokat is, amelyek releváns információkat tartalmaznak az egyes pártok gazdálkodásáról.

Amint az előadásunk rávilágít, a hazai szabályozás nemzetközi összevetésben (is) reménytelenül elavultnak tekinthető, és a transzparencia legtöbb elemében elmarad a térség államainak megoldásaitól. Reményeink szerint ez a komparatív elemzés, illetve az általa feltárt jó gyakorlatok hozzájárulnak a pártok gazdálkodásának átláthatóságáról szóló politikai-jogi diskurzushoz.

Szegedi Péter (PTE BTK Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszék; szegedi.peter@pte.hu)

A VICCPÁRTOK „ARCAI” KOMPARATÍV ELEMZÉS A MAGYAR KÉTFARKÚ KUTYA PÁRT ÉS A DIE PARTEI SZERVEZETEI FELÉPÍTÉSÉRŐL

Az előadás célja bemutatni a két ún. viccpárt a Magyar Kétfarkú Kutya Párt (MKKP) és a német *Partei für Arbeit, Rechtsstaat, Tierschutz, Elitenförderung und basisdemokratische Initiative* (Párt a Munkáért, a Törvényességért, az Állatok Védelméért, az Elitek Előmozdítására, és Alapvető Demokratikus Kezdeményezésért, Die PARTEI) szervezeti felépítését. A két párt szervezeti felépítését Peter Mair és Richard Katz három „arc” elméletén keresztül kerül bemutatásra. Ezen elmélet meghaladja a hagyományos monolitikus tömb szempontú megközelítéseket és három önálló szervezeti egységet különít el, a *party in the central office*, amely a párt központi vezetése, a *party in public office*, amely a pártnak a képvisellel rendelkező szárnya, illetve a *party on the ground* amely az aktivistákat, illetve a helyi szervezeteket jelöli. A különböző szervezeti egységeknek más-más a funkciója és a feladata, de korszakonként eltérő mértékben is dominálták a pártszervezeteket. Az empirikus kutatás alapját a két párt aktivistáival, meghatározó helyi tagokkal, illetve a pártelittel készített félig strukturált interjúk szolgálják. Az interjúk alapján a különböző pártszervezeti részek közötti relációkat, súlyponti eltolódásokat vizsgálja a kutatás, illetve a komparatív módon a két párt közötti hasonlóságokat és különbségeket is be kívánja mutatni. Az eredmények tekintetében az elemzés alapján kijelenthető, hogy a két párt szervezeti struktúrájában számos hasonlóságot figyelhetünk meg. A *party on the ground* mind az MKKP és a Die PARTEI esetében jóval felülreprezentáltabb, mint a mainstream pártok esetében, amellyel szembe mennek azon kortárs folyamatokkal, miszerint a *party in public office* dominálja a pártszervezetet (vö.: kartell pártok).

9.2. panel Pártrendszerek (péntek 10.30-12.00) B402

Rajnai Gergely (BCE Társadalom- és Politikatudományi Intézet, Politikatudományi Tanszék; Méltányosság Politikaelemző Központ; gergely.rajnai@uni-corvinus.hu)

ELLENZÉKI STRATÉGIÁK HATÁSA DOMINÁNS PÁRTRENDSZEREK STABILITÁSÁRA: A DÉL-AFRIKAI ESET

A domináns pártrendszereket a szakirodalom jellemzően az azokat uraló domináns pártok felől megközelítve elemzi. Jóval kevesebb írás születik a domináns pártok ellenzékeiről, és azok rendszerben betöltött szerepéről. A tanulmány és az arra épülő előadás ezt a hiátust kívánja részben pótolni. Fókuszban a Dél-afrikai Köztársaság ellenzéki pártjai kerülnek 1994-2024 között. A vizsgált időszakban

az Afrikai Nemzeti Kongresszus (ANC) párt nyerte meg az összes parlamenti választást, és ezt az irodalom a legtöbb esetben az apartheid örökségével, az intézményesített korrupcióval vagy a demokratikus rendszer hiányosságaival magyarázza. Az előadás azonban rámutat, hogy a kormánypárt számos alkalommal kínált lehetőséget az ellenzéknek az áttörésre, azonban az ellenzéki stratégia nem volt alkalmas ezen lehetőségek kihasználására. Így egyértelművé válik, hogy a domináns rendszer fennmaradásához nem csak egy – legalább választási értelemben – kompetens pártra, hanem egy, a társadalmi igényekhez igazodni képtelen ellenzékre is szükség van.

Tábori Ferenc (PE Humántudományi Kar, Társadalomtudományi Intézet; tabori.ferenc@htk.uni-pannon.hu)

AZ EURÓPAI PARLAMENTI VÁLASZTÁSOK HATÁSI A MAGYAR TÖBBPÁRTRENDSZERRE

Hazánkban 2004-ben tartotta először európai parlamenti választásokat, majd azóta még három alkalommal, idén kerül sor az ötödikre. Többségében sem a választók, sem a közéleti szereplők, sem pedig a szakma nem tulajdonít nagy belpolitikai jelentőséget az európai parlamenti választásoknak, a szakirodalom másodrendű választásoknak tekinti ezeket. „Nagymintás közvéleménykutatás”, ez az egyik legelterjedtebb jellemzése az EP választásoknak. Azonban, ha 2004-től nézzük az EP választásokat, akkor azok egyes pártok felemelkedését vagy éppen bukását vetítették előre. A magyar többpártrendszer jellege 2010-től megváltozott, a parlamenti pártok fluktuációja magasabb, és a parlamenti ellenzék is erősödő töredezettség jellemezi. 2004. óta a magyar pártrendszer több jelentős szereplője is eltűnt a palettáról, illetve új erők jelentek meg, de mind az új erők mind a régebbi szereplők támogatottságban jelentős változások figyelhetőek meg. Az előadás célja az, hogy bemutassa 2004 óta az EP választások eredményei milyen hatást gyakoroltak az egyes pártokra, illetve magára a pártrendszerre. Természetesen az idei EP választás is szóba fog kerülni: Lesz-e tétje az egyes szereplők számára, és ha igen, akkor mi lesz az? A prezentáció arra is keresi a választ, hogy az EP választások ténylegesen jelentős belpolitikai hatása van-e, vagy csak „nagymintás közvéleménykutatások”?

Tóth László (SZIE, Alkotmányjogi és Politikatudományi Tanszék; toth.laszlo1@sze.hu)

DEPILLARIZÁCIÓ UTÁN INSTABIL PÁRTRENDSZER

Hollandia pártrendszere az egyik leginkább stabilnak, kiszámíthatónak volt tekinthető Nyugat-Európa mintaadó rendszerei közül. A holland pártrendszer a két világháború közötti időszakról kezdve a pillarizációnak, vagy oszloposodásnak is nevezett jelenségen nyugodott, amelynek keretei között az egyes szubkultúrák saját intézményrendszerrel rendelkeztek, melyeknek csúcán a pártjaik (szociáldemokrata, liberális, katolikus, protestáns) helyezkedtek el. A közöttük levő viszonyrendszert a holland politikai kultúra határozta meg, az ország az úgynevezett konszociációs demokráciák mintaállama lett. A szubkultúrák befolyása magától értetődő módon stabilizálta a pártrendszert, ezek a tényezők pedig kiszámíthatóvá tették a versengést. A helyzet a hatvanas években a kihívók megjelenésével kezdett megváltozni, az egykoron egymással szembenálló felekezeti erők egyesülése után egy ideig bipoláris versengés lehetősége sejlett fel, az ezredfordulótól kezdve azonban alapvetően destabilizálódott a holland pártrendszer. Ezt mutatja egykori nagy pártok támogatottságának akár drámai mértékű visszaesése, új kihívók felemelkedése, egykori kis pártok akár időszakosan is vezető erővé válása és nem utolsósorban a pártrendszer fragmentálódása az 1-2 mandátumos erők megjelenésével. Az instabilitás amellett, hogy megnyújtotta a kormányalakítási folyamatokat és egymástól viszonylag távol álló erőket kényszerített közös koalíciókba egy példátlan stabilitási faktort is eredményezett: Mark Rutte (2010-2024?) lett a modern holland történelem leghosszabb ideig hivatalban levő miniszterelnöke. Rutte korszakának a még nagyobb bizonytalanságot hozó 2023-as előrehozott választás vetett véget, amely egyszerre a rendszerkritikus erők áttörését is hozta. Az előadás arra tesz kísérletet, hogy milyen tényezők befolyásolták az egykoron stabil holland pártrendszer megváltozását, illetve hogy ennek milyen következményei lettek a politikai elszámoltathatóságra nézve. Az intézményes viszonyok mellett bemutatásra kerülnek a pártok közötti versengés megváltozására ható tényezők, új kihívások, illetve az azokra adott válasz-kísérletek is.

10. SZEKCIÓ: KÖZPOLITIKA ÉS KORMÁNYZÁS

Szekcióvezetők / Chairs: Kiss Rebeka (kiss.rebeka@tk.hun-ren.hu)

HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont, Politikatudományi Intézet, NKE Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola

Sebők Miklós (sebok.miklos@tk.hun-ren.hu)

HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont, Politikatudományi Intézet

10.1. panel (péntek 8.30-10.00) B403

Bartha Attila (HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont, Politikatudományi Intézet; BCE, Társadalom- és Politikatudományi Intézet, Közpolitika Tanszék; bartha.attila@tk.hun-ren.hu)

BEYOND THE ROLE OF MEN IN FAMILIES: DRIVERS OF FAMILY POLICY CHANGE IN FRAGILE EUROPEAN DEMOCRACIES

This study investigates the drivers of family policy change in less developed European societies. The main research question is the following: what have been the major societal and political factors shaping family policy reform trajectories in more fragile democracies of Europe? The research attempts to bring some conceptual, methodological, and empirical novelties as well. While previous studies concentrated on the lived experiences of women related to the perception of family policy ideas, this research has a focus on the lived experiences of men; we consider men not only from the traditional male breadwinner perspectives but also remaining open to diversity of masculinities and male roles in paid labour, care, and family settings. In addition, while previous research concentrated on North-Western Europe, this study investigates societal and political factors driving family policy changes in less developed European democracies. The main method of the empirical research is congruence analysis: first we (re)construct theoretically anchored ideal types of family policy changes and then, by using official documents, legal sources, and publicly available international institutional data we investigate the closeness of investigated countries to the particular ideal types. The preliminary findings of the research underline two indirect factors that might be the drivers of family policy changes and shape the role of men in the change: the relative status and prestige of public education employment and the strength of collaborative governance mechanisms in shaping broader family and gender equality policies.

Kiss Rebeka (HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont, Politikatudományi Intézet; NKE Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola; kiss.rebeka@tk.hun-ren.hu) és Sebők Miklós (HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont, Politikatudományi Intézet; sebok.miklos@tk.hun-ren.hu)

A SZEMÉLYRE SZABOTT TÖRVÉNYEK KONCEPCIÓJA KÖZÉP-KELET-EURÓPÁBAN*

Tanulmányunk a szakirodalomban átfogóan még nem vizsgált személyre szabott törvények koncepcióját és empirikus következményeit vizsgálja. A személyre szabott (köznyelven „lex”-ként emlegetett) törvényeket olyan jogszabályokként határozzuk meg, amelyek egy egyedi aktust kodifikálnak egy törvény álcája alatt. Ezek a törvények közvetlenül vagy közvetve úgy vannak kialakítva, hogy csak bizonyos személyeket vagy intézményeket érintsenek, ezáltal hátrányos helyzetbe hozzák vagy előnyben részesítik címzettjeiket a szélesebb közérdek rovására. Amellett érvelünk, hogy e törvények normatív értékelése részben attól függ, hogy a szóban forgó jogi norma általánosságának helyreállítására szolgáló bírósági jogorvoslati lehetőség rendelkezésre áll-e. Közép-Kelet-Európából származó esettanulmányok kidolgozásával a koncepciót arra használjuk, hogy amellett érveljünk, hogy a személyre szabott törvények mind a liberális, mind az illiberális rezsimek jellemzői. Ugyanakkor az ilyen, célzott jogalkotás elterjedtsége csak az illiberális rendszerek jogalkotási visszaesésének központi jellemzője, ahol e törvények – a közbeszerzések mellett – a diszkrecionális jutalmazási és büntetési politikák végrehajtásának kulcsfontosságú eszközeként szolgálnak.

---

* A publikációban szereplő kutatás a Magyar Tudományos Akadémia Lendület Programjának támogatásával, a V-Shift projektben valósult meg.

A Kulturális és Innovációs Minisztérium Kooperatív Doktori Program Doktori Hallgatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

Kopasz Marianna (HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont, tudományos főmunkatárs; kopasz.marianna@tk.hun-ren.hu) és **Papp Zsófia** (HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont, tudományos főmunkatárs; papp.zsofia@tk.hun-ren.hu)

A TUDOMÁNYBA VETETT BIZALOM SZEREPE A COVID ELLENI VÉDŐOLTÁS FELVÉTELEBEN

Több korábbi tanulmány is megállapította, hogy a covid elleni védőoltás elfogadása összefüggést mutat az egyének tudományba vetett bizalmával. E munkák közül azonban csak kevés támaszkodott valamilyen egészségpszichológiában kidolgozott elméleti keretre. A tervezett viselkedés elmélete (Theory of Planned Behavior, TPB), az egészséggel kapcsolatos szándékok előrejelzésére irányuló egyik legbefolyásosabb elmélet, azt állítja, hogy a viselkedési szándék három összetevő eredménye: a viselkedéssel kapcsolatos attitűdök, a szubjektív normák (azaz a társadalmi nyomás) és az észlelt viselkedési kontroll. Az előadás alapjául szolgáló tanulmány célja, hogy a TPB-modell segítségével vizsgálja a tudományba vetett bizalom hatását a covid elleni védőoltás felvételére. Tanulmányunkban a TPB modell fő összetevőit az oltással kapcsolatos attitűdöket potenciálisan előrejelző további tényezőkkel egészítettük ki: a tudományba vetett bizalommal, a covidról való tudással és az attól való félelemmel. Az ily módon kibővített modell tesztelését egy 2022-es magyarországi felmérésből származó 761 felnőttből álló mintán végeztük. Az elemzéshez strukturális egyenlet modellezést (SEM) alkalmaztunk, amelyben a fő endogén változó a vakcina elfogadása volt. Eredményeink azt mutatják, hogy a TPB fő összetevői közül a covid oltással kapcsolatos attitűd a legerősebb előrejelzője az oltás elfogadásának. A covidtól való félelem, az azzal kapcsolatos ismeretek és a tudományba vetett bizalom fontos prediktorai az oltással kapcsolatos attitűdöknek. A félelem és a tudás emellett a tudományba vetett bizalommal is összefüggést mutat. Eredményeinkből az is látszik, hogy az iskolázottabbak és a magasabb jövedelműek, valamint a nagyobb episztemikus bizalommal jellemezhető egyének jobban bíznak a tudományban.

10.2. panel (péntek 10.30-12.00) B403

Boda Zsolt (HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont, kutatóprofesszor; boda.zsolt@tk.hun-ren.hu) **Ring Orsolya** (HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont, tudományos munkatárs; ring.orsolya@tk.hun-ren.hu)

WHAT KINDS OF EMOTIONS ARE MOBILISED BY DIFFERENT POLICY FIELDS? A TEXT MINING ANALYSIS OF PARLIAMENTARY SPEECHES*

Recently, the role of emotions in defining or influencing behaviour, including political behaviour, has been acknowledged, and research is increasingly addressing how affective processes shape our attitudes, actions, and decision-making. Policy studies have also started to analyse how emotions are reflected in policy discourses, and how they influence policy change and support for policies. Most of these studies use qualitative methods. Our paper seeks to make a contribution to the field by conducting quantitative, text-as-data analysis in order to identify the emotional content of policy discourses. The aim is to give a descriptive analysis on which emotions are mobilised by different policy fields; which emotions are used by the government and the opposition when framing policies; and how the emotional patterns of policy discourses have been changing over time. The parliamentary speech databases of the Hungarian Comparative Agendas Project are analysed using state-of-the-art large language models fine-tuned for emotion analysis. Our BERT-based model trained on manually annotated Hungarian parliamentary pre-agenda speeches is suitable for the analysis of Ekman's basic emotions (anger, fear, sadness, disgust, joy, surprise) in sentence level. Our research investigates the Hungarian parliamentary speeches between 1994 and 2022 to explore the relationship between CAP major topics and the identified emotions.

---

* This research was supported by the V-Shift Momentum Project of the Hungarian Academy of Sciences. The research was supported by the MORES – Moral emotions in politics: how they unite, how they divide, Horizon Europe RIA project, 2024-2026, Grant Agreement no. 101132601.

Molnár Csaba (HUN-REN TK, Politikatudományi Intézet; BCE, Társadalom- és Politikatudományi Intézet, Politikatudományi Tanszék; molnar.csaba@tk.hun-ren.hu)

FELELŐS PARLAMENTI ELLENZÉKISÉG PREDOMINÁNS PÁRTRENDSZERBEN

Az ellenzéki pártok osztályozása régóta fontos részét képezi a politikatudományi kutatásoknak. Már Dahl (1966) és Sartori (1966) alapvető művei figyelmet szenteltek annak a ténynek, hogy nem minden ellenzéki part rendelkezik reális eséllyel arra, hogy kormányra kerülhessen. Épp ezért idővel ezek a szereplők felelőtlenül kezdenek viselkedni. Noha rendszerint radikális és szélsőséges pártokat illetnek a felelőtlen ellenzéki jelzővel, és a centrumbeli, illetve mérsékelt pártokat felelős szereplőkként kezelik, Ilonszki et al. (2021) cáfolja ezt a hipotézist, azt állítva, a felelős ellenzékiiség független a mérsékelt-radikális dimenziótól. A felelős ellenzékiiség kérdése különösen felértékelődik, amikor olyan pártrendszer alakult ki, melyben a kormányváltások egy stabil domináns politikai erő jelenléte miatt igencsak megritkultak.

A felelős ellenzékiiség vizsgálatának másik fontos kérdése módszertani: hogy lehetséges operacionalizálni a felelős magatartást. Ennek leggyakoribb módja a benyújtott törvényjavaslatok vagy módosító javaslatok számának vagy arányának elemzése. Noha ez elsősorban a felelős működés jó mércéjének tűnik, komoly pontatlanságokkal járhat együtt. Először is a magas javaslatszámot könnyen el lehet érni rövid, ismétlődő, egyszerű törvényjavaslatokkal, melyek kevés vagy egyetlen közpolitikai kérdésre fókuszálnak.

Előadásunk arra tesz kísérletet, hogy a felelős ellenzékiiség operacionalizálásának pontosabb módszerét alakítsa ki, ehhez a tartomelemzés és szövegbányászat módszereihez nyúl. Az ellenzéki szereplők törvényjavaslatainak számán alapuló vizsgálatot kiegészítjük a törvényjavaslatok tartalmi sokszínűségével, ismétlődésével, hosszával, valamint komplexitásával. Ennek érdekében a 2010-2022 közötti időszak Magyarországot vizsgáljuk meg, azon belül is a parlamenti ellenzéki pártok törvényjavaslatait.

M. Balázs Ágnes (NKE, Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar; molnarne.balazs.agnes@uni-nke.hu)

KÜLPOLITIKAI TÉMÁK ÉS AZ ANYAORSZÁGHOZ VALÓ VISZONY MEGJELENÉSE A NEMZETISÉGEK PARLAMENTI KÉPVISELETE KAPCSÁN*

Magyarországon 2014 óta biztosított a nemzetiségek speciális parlamenti képvisellete. Egy-egy korlátozott jogkörökkel bíró nemzetiségi szószóló garantáltan mandátumot nyer, amennyiben a listaállításra kizárólagos joggal bíró országos nemzetiségi önkormányzatok listaállításban sikerrel járnak. Egy kedvezményes kvóta elérése esetén azonban nemzetiségi képviselő útján képviseltethetik magukat a parlamentben. Mára a jogtudományi mellett a politikatudományi szakirodalmat is számos, az intézményt és a szószólók, illetve képviselők tevékenységét vizsgáló írás is gazdagítja, sőt, a 2014 és 2022 közötti ciklusokra vonatkozóan már a potenciálisan nemzetiségi háttérű képviselők nemzetiségekhez köthető tevékenysége is felvillantásra került. A kisebbségek jelentős részének – éljenek az adott országban diaszpóra tagjaiként vagy őshonos kisebbségként – van anyaországa. Magyarországon ez a tizenhárom elismert nemzetiség közül tizenegyre (a romákon és ruszinokon kivüliekre) igaz. A kisebbségek politikai részvételi jogai és adott országban való jelenlétük kapcsán a szakirodalomban és a gyakorlatban egyaránt gyakran felmerülő kérdés az anyaországhoz való viszony milyensége és az ahhoz köthető dilemmák. Jelen előadás célja a korábbi kutatások meghaladása, és annak vizsgálata, hogy a nemzetiségi szószólók és képviselő(k) életrajzi adataik alapján milyen kapcsolatban vannak anyaországukkal, és ez a kapcsolat, illetve a külpolitikainak tekinthető témák miként jelennek meg parlamenti tevékenységükben, és ez miként köthető az adott nemzetiség, illetve anyaország érdekei érvényesítéséhez.

---

* Az előadás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFIH) 143523. számú, A kisebbségek parlamenti képvisellete nemzetközi összehasonlításban: deskriptív vagy szubsztantív képvisel? c. projektje keretében készült.

11. SEKCIÓ: A POLITIKAI KOMMUNIKÁCIÓ DINAMIKÁI ÉS A VÁLASZTÁSOK

Szekcióvezető / Chair: Merkovity Norbert (merkovity@juris.u-szeged.hu)

SZTE ÁJK Politológiai Tanszék

11.1. panel Karakterek és eszközök a politikai kommunikációban (péntek 8.30-10.00) B404

Szabó Gabriella (HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont, Politikatudományi Intézet; szabo.gabriella@tk.hu)

„ÁRULÓ, HIBBANT, FOCISTA FELESÉG” – KARAKTERGYILKOSSÁG MAGYARORSZÁGON

Az előadás során a karaktergyilkosság-elméletek kommunikációkutatói irányát ötvözöm érzelempolitológiai megközelítéssel. A morális érzelmek stratégiai alkalmazásának megértésére a 2024 februárjában kiobbant „kegyelmi ügy” egyik szálát, Magyar Pétert illető lejárató kampányt vizsgálom. Magyar Péter, a NER elitből kiszállt diplomata-üzletember nyilatkozataiban elsősorban morális alapon kritizálta a Fideszt, illetve a Fidesz körüli politikai és gazdasági körök képviselőit. Magyar Péter 2024. február 10-i megszólalását intenzív karaktergyilkossági kísérletek követték, melyek célja hitelességének és integritásának tönkretétele. A lejáratás főként kormánypárti forrásokhoz kapcsolódik (például sajtóorgánumok, nyilvános értelmiségiek és a közösségi média véleményvezérek), és kifejezetten megszégyenítésre és megalázásra fókuszál.

A tanulmány morálpszichológiai és politikai kommunikációs perspektívából tárja fel azokat a közös diszkurzív mechanizmusokat, amelyek Magyar Péter hírnevének tönkretételére szolgálnak. Magyar Péter közösségi médiabejegyzése után született megszólalásokat vizsgálom kvalitatív tartalomelemzés segítségével. A kutatás a karaktergyilkosságok morális érzelmkommunikációs töltetét világítja meg. A karaktergyilkossági kísérletek legintenzívebb időszakára koncentrálok: Magyar Péter első bejegyzése utáni közvetlen reakciókat tartalmazó 20 nap megszólalásait elemzem. Forrásként a legnépszerűbb, önálló szerkesztéssel dolgozó, politikai-közéleti tartalmakat is közlő online hírportálokat tekintem, de a hólabda módszert alkalmazva a portálok által hivatkozott releváns tartalmakat forrásait is megvizsgálom.

A tanulmány alapjául szolgáló karaktergyilkosságelméletet Samoilenko (2021) és Shiraev et al. (2021) munkái jelentik, míg a morális érzelmkommunikáció vizsgálati kiindulópontját Szabó és Kiss (2023; 2024) szégyenmenedzsment kutatásai adják. Utóbbiak rámutatnak, hogy a magyar politikában gyakori árulásvád, gúnyolódás, megalázás mellett a nemi sztereotípiákkal kapcsolatos megszégyenítések szisztematikus terjesztése is kulcsfontosságú szerepet játszik az hazai politikai kommunikációban.

Juhász Vanessza (ELTE ÁJK Politikatudományi Doktori Iskola; juhaszvanessza96@gmail.com)

INFLUENZER POLITIKUSOK ÉS POLITIKAI INFLUENZEREK: A MEGAFON KAMPÁNYÁNAK ARGUMENTATÍV VIZSGÁLATA A KÖZÖSSÉGI MÉDIÁBAN

Az előadás a politikai diskurzus és online kampánykommunikáció lehetséges stratégiáit vizsgálja az érvelés elmélet segítségével, valamint arra keresi a választ, hogy a politikai influenzerek milyen szerepet töltenek be ezekben a funkciókban, a 2020-ban létrejött Megafon ügynökség példáján keresztül. A kutatás során a Megafon, a Fidesz Facebook-oldala, a párt képviselőjelöltjei, illetve Orbán Viktor által közzé tett összesen 499 Facebook hirdetést vizsgáltam a 2022-es országgyűlési választások kampányidőszaka alatt. Arra kerestem a választ, hogy a közösségi médiában elhangzó normatív kijelentések mennyire vannak párhuzamban az őket alátámasztó érvek megjelenésével (KK1), a pártok és politikusok, illetve influenzerek milyen frekvencián használnak különböző érvelési hibákat vagy álláspontjuk alátámasztására szolgáló „bizonyítékot” a választók meggyőzése érdekében (KK2), illetve, hogy pontosan milyen fajta sémák és érvelési hibák jellemzik a különböző szereplők kommunikációját (KK3).

Az eredményekből kiderül, hogy a politikai influenzerek (egyfajta köztes szereplőként működve a közösségi médián a politikusok és a választók között) nem csupán közvetítik a kormánypárt kampányüzeneteit, de aktívan részt vesznek a politikai diskurzusban: frekvencián reagálnak az

ellenzéki oldal szereplőire, valamint következetesen (logikai erősségtől függetlenül) érvelik meg az online térben tett normatív állításait, ellentétben a hagyományos politikai szereplőkkel, akik leginkább konstatívumokban kommunikálva, saját eredményeikkel kampányolnak a Facebookon. A kutatásból megállapítható, hogy a diszkurzív közegben tett normatív kijelentéseket szinte minden esetben érvek kísérik, ám azok számos esetben nem felelnek meg az informális logika szabályainak, így hibásnak minősülnek, ám ettől függetlenül komoly befolyásoló erővel rendelkezhetnek. Azzal, hogy a politikusok helyett a többnyire a Megafon közvetíti a normatív üzeneteket, a bizonyítási kényszer is áthárul az influenszerekre, így a fideszes jelölteknek nem kell érvelő pozícióba helyezkedniük.

Gere Dömötör (Századvég Közéleti Tudásközpont Alapítvány, gere.domotor@szazadveg.hu), **Stefkovics Ádám** (Századvég Közéleti Tudásközpont Alapítvány, HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont, Politikatudományi Intézet; stefkovics.adam@szazadveg.hu) és **Orbán Ferenc** (Századvég Közéleti Tudásközpont Alapítvány; orban.ferenc@szazadveg.hu)

A KONZERVATÍV-LIBERÁLIS IDEOLÓGIAI POZÍCIÓ VÁLTOZÁSA ÉRZELMEKEN KERESZTÜL, FENYEGETÉST KÖZVETÍTŐ HÍREK HATÁSÁRA

Az egyén számára fontos társadalmi kérdésekkel és témákkal kapcsolatos kihívások egyéni fenyegetésként jelentkezhetnek, ami az ideológiai attitűdök megerősödését válthatja ki, (Nail et al., 2009), kiváltképp a médiában megjelenő hírek hatására, különösen, ha azok a politikai diskurzus hangsúlyos témái. Korábbi kutatások (Bonanno – Jost, 2006; Haidt – Graham, 2007; Gehring, 2022) kiemelik, hogy a különböző fenyegetések az egyéneket különböző ideológiák felé terelhetik, hangsúlyozva az egyes fenyegetéstípusok egyedi hatását. Ebben a kísérletben azt vizsgáljuk, hogy a különböző ideológiai háttérű témákról szóló tudósítások milyen mértékben hatnak az egyénre. Egy nagymintás (N=2100), előre regisztrált survey kísérletbe ágyazva, hipotetikus szövegek segítségével mérjük a fenyegetés okozta félelem hatását a válaszadók ideológiai pozíciójára. Egy online felmérésben a válaszadókat véletlenszerűen osztottuk be a hat csoport egyikébe: öt csoport egy rövid fiktív híradást kapott, amely az orosz-ukrán háborúval; az izraeli-palesztin háborúval; az egészségügyi kérdésekkel; az éghajlatváltozással; és az illegális bevándorlással kapcsolatos egy-egy fenyegetettséget tartalmazott; míg a hatodik csoport a tévénézési szokásokról szóló szöveget kapott (kontrollcsoport). A szövegek elolvasása után mértük a válaszadó érzelmi állapotát (PANAS-SF skála) és ideológiai pozícióját (liberális-konzervatív). Arra számítunk, hogy azok, akik a fenyegető híreket kapták, magasabb szintű félelemről és szorongásról számolnak be, és ezek az érzelmek közvetítő szerepet töltenek be a fenyegetés és az azt követő, az ideológiai skálakon a liberálisabb vagy konzervatívabb értékek felé történő elmozdulás között. Az ideológiai elmozdulás iránya a hír témájától függ. Az eredményeket a konferencián mutatjuk be.

Farkas Xénia (HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont, Politikatudományi Intézet; farkas.xenia@tk.hu)

VIZUÁLIS DEZINFORMÁCIÓ A KÖZÖSSÉGI MÉDIÁBAN

Ahogy Carmi és munkatársai (2022) fogalmazzák, ma a „dezinformáció korát” éljük, a pontatlan, hamis információk terjesztése pedig negatív következményekkel jár a demokráciákra nézve: az állampolgárok téves információk alapján alkotnak politikai véleményt és ítéletet, ami a demokrácia minőségének romlásához vezet.

Bár a verbális dezinformáció egyre inkább feltörekvő kutatási területnek tekinthető a politikai kommunikációban, ez nem igaz a vizuális aspektusokra (Weikmann & Lecheler, 2022), annak ellenére, hogy a képekkel társított félretájékoztatás meggyőzőbbnek tűnik, és nagyobb valószínűséggel osztják meg az ilyen posztokat a közösségi médiában (Hameleers et al., 2020). Következésképpen a vizuálisan közvetített dezinformációnak még erősebb hatása lehet, mint kizárólag szöveges változatának.

Továbbá az ilyen információkat nemcsak a hagyományos politikai kommunikációs szereplők terjeszthetik, hanem olyan szereplők is, mint a politikai influenszerek (Bause, 2021), akik független, saját maguk által létrehozott személyes márkaként vehetnek részt a politikai kampányokban (Goodwin et al., 2023). A politikai influenszerek részvételének azonban létezik egy másik formája is: az astroturfing tevékenység, amely független megnyilvánulásnak tűnhet, valójában viszont politikai szereplők által koordinált és irányított (Kovic et al., 2018).

A tanulmány az asztroturf influenszerek egy példáján, a Megafon influenszerek esetében vizsgálja a vizuális dezinformáció megjelenési formáit a 2022-es magyar országgyűlési választási kampányban a Facebookon. A kutatás fő kérdése, hogy a vizuális félretájékoztatás és dezinformáció jelen volt-e, és ha igen, milyen típusú üzeneteket terjesztettek ilyen módon. A kutatási kérdések megválaszolása érdekében a vizuális elemeket tartalmazó Facebook-bejegyzéseket tartalomelemzéssel elemezzük, amely Hameleers és munkatársai (2020) munkájára épül.

11.2. panel Kampányok és mobilizáció a közösségi médiában (péntek 10.30-12.00) B404

Stumpf Péter Bence (SZTE ÁJK Politológiai Tanszék; stumpfpb@juris.u-szeged.hu) és **Merkovity Norbert** (SZTE ÁJK Politológiai Tanszék; merkovity@juris.u-szeged.hu)

KLICKBŐL VOKSOK? – A KÖZÖSSÉGI MÉDIA KAMPÁNYOK JELENTŐSÉGE NÉGY EURÓPAI VÁLASZTÁSON

Az elmúlt évtizedben a közösségi média platformok a választási kampányok alapvető eszközévé és színterévé váltak. Ennek ellenére az online interakciók a szavazás eredménye közötti kapcsolatok természetéről csak korlátozott tudásunk van. A közösségi médiában végzett kampánytevékenység rendkívül hatékony módja a választói figyelem irányításának, így valószínűleg jelentős hatást gyakorol a választások kimenetelére is. A közösségi média platformokon megjelenő hirdetésekre elköltött összegek és az online tartalomgyártásra fordított erőforrások mértéke, illetve az ezeket övező érdeklődés alapján a politikusok és a nyilvánosság is nagy jelentőséget tulajdonít az online kampányoknak. Az eddigi tapasztalatok alapján az ilyen interakciók mégis csak korlátozottan alkalmasak az eredmények előrejelzésére. Megfigyeléseink alapján a kedvelések, kommentek, megosztások és a szavazatarány közötti összefüggés magyarázó ereje pártoként és politikusonként eltérő. Kutatásunkban négy európai ország, Franciaország, Németország, Magyarország és Csehország legutóbbi választási kampányain vizsgáltuk meg a vezető politikusok közösségi média interakcióit és a megszerzett szavazatokat. Elsősorban a Facebookon megjelenő tartalmakra koncentráltunk, mivel ezt a platformot minden vizsgált országban aktívan használták a kampány során. Tekintettel az online közösségi média növekvő tagoltságára, amihez a pártok és politikusok is alkalmazkodtak, a vizsgálatot kiegészítettük a Talkwalker social media listening szolgáltatás adataival is, így egyéb felületeken zajló folyamatok is elemezhetővé váltak. Az eredmények alapján jól azonosíthatók azok a csoportok, akik hatékonyan tudják szavazatokra váltani az online interakciókat és azok is, akik a közösségi médiában elért teljesítményüket rendre alulmúlják a szavazás napján. Továbbá többet tudtunk meg arról is, hogyan torzulhatnak a választási előrejelzések abban az esetben, ha azokat a politikusok online teljesítményére alapozzuk.

Bene Márton (HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont, Politikatudományi Intézet; bene.marton@tk.hu) és **Dobos Gábor** (HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont, Politikatudományi Intézet; dobos.gabor@tk.hu)

HELYBEN VAGYUNK. POLGÁRMESTEREK ÉS POLITIKAI MOBILIZÁCIÓ A KÖZÖSSÉGI MÉDIÁBAN.

A kutatás azt vizsgálja, hogy a polgármesterek közösségi média tevékenysége milyen szerepet tölt be az országos szintű politikai mobilizációban. A kutatás amellet érvel, hogy a polgármesterek közösségi média oldala kiemelt helyi információforrásként és a helyi nyilvánosság csomópontjaként olyan választókat is elér, akik egyébként kerülik a politikai tartalmakat és kevésbé elkötelezettek politikailag, ezáltal pedig a városvezetők közösségi média tevékenysége kiemelt mobilizációs csatornává válik a politikai térben. Ennek legfőbb megjelenési módja, hogy miközben „nyugalmi időszakban” helyi tájékoztatási szerepet töltenek be, amivel képesek bevonni a politikailag passzívabb helyi lakosokat, kampányidőszakban ezt a láthatóságukat mobilizációs célokra használják fel, ráadásul az országos politikai mobilizációs üzeneteket helyi szinten értelmezik a követők számára. Ily módon a polgármestereken keresztül olyan választók is mobilizálhatóak lehetnek, akiket az országos politikai szereplők jóval kevésbé tudnak elérni. Ezen elmélet tesztelésére egy országos reprezentatív kérdőíves kutatásra, valamint egy öthullámos longitudinális tartalomelemzésre támaszkodunk, amely a polgármesterek Facebook-aktivitását két országos szempontból nyugalmi időszakban (választási kampány előtt; választási kampány után), két kampányidőszakban (2021 őszi előválasztás, STOP

petíciók, nemzeti konzultáció, valamint a 2022-es kampány) és a Covid-időszakban vizsgálja. Az elméleti keretnek megfelelően három kutatási kérdésre irányul a vizsgálat: (1) milyen választói csoportokat érnek el a Facebookon keresztül a polgármesterek?; (2) hogyan kommunikálnak a Facebookon a polgármesterek a különböző időszakokban; (3) kimutatható-e a követőknél valamilyen országos politikai aktivitással kapcsolatos mobilizációs hatás?

Farkas Eszter (HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont, Politikatudomány Intézet; farkas.eszter@tk.hun-ren.hu)

LÁTHATATLAN VAGY DÖNTŐ MIGRÁCIÓ? A MIGRÁCIÓ TÉMÁJA A PÁRTOK LISTAVEZETŐINEK FACEBOOK KOMMUNIKÁCIÓJÁBAN ÉS AZ ERRE ÉRKEZŐ REAKCIÓK AZ EURÓPAI PARLAMENTI KAMPÁNY SORÁN

Miután 2022 februárjában Oroszország megtámadta Ukrajnát, a menedékkérők hirtelen megugrott száma miatt ismét intenzív diskurzusok témájává vált a migráció a 2015-ös válságot követően. Mindeközben számos európai városban, ahol a bevándorlók aránya elért egy kritikus szintet, gyakoriak a konfliktusok, illetve az Európán kívülről érkező vendégmunkások aránya is folyamatosan növekszik az Európai Unió országaiban. Mindezek ellenére ambivalens lehet az azzal kapcsolatos benyomásunk, vajon milyen mértékben határozzák meg a migrációval és menekülthelyzettel kapcsolatos politikai üzenetek az EP választási kampányt: vajon maga a téma mennyire lesz hangsúlyos a választási kampány során a különböző pártok és politikusok politikai és média kommunikációjában, illetve mennyiben lesznek meghatározóak a migráció témájáról szóló politikai üzenetek a választói preferenciákban? Milyen mértékben kommunikálnak majd az egyes pártok listavezetői a migrációról az EP kampány során a Facebookon? És milyen eléréssel és hatással bírnak ezek az üzenetek a listavezetők Facebook követőinek körében? Ezen kérdések empirikus vizsgálatához kutatásomban Európai politikai pártok listavezetőinek Facebook oldalának posztjait vizsgálom 2024 január 1. és május 5. között. Leíró kutatásomban arra kívánok választ adni, mely listavezetők kommunikálnak legintenzívebben a migráció, bevándorlás és menekültek témakörében az Európai Parlamenti kampány során, illetve – hogy a vonatkozó választói preferenciákkal kapcsolatban is szerezzünk egy első benyomást – szintén vizsgálom, mely emojikkal reagálnak a listavezetők követői a migrációval és bevándorlással kapcsolatos Facebook posztokra. A kiemelkedően magas számú reakciót generáló Facebook posztok tartalmát részleteiben is vizsgálom majd.

Stumpf Péter Bence (SZTE ÁJK Politológiai Tanszék, stumpfb@juris.u-szeged.hu) és Merkovity Norbert (SZTE ÁJK Politológiai Tanszék; merkovity@juris.u-szeged.hu)

A VERTIKÁLIS EURÓPAI INTEGRÁCIÓ A 2019-ES EURÓPAI VÁLASZTÁSI KAMPÁNYOKBAN

Az előadás a 2019-es európai parlamenti választásokkal összefüggésben vizsgálja az európaizálódás dinamikáját a nemzeti politikai szereplők más országok kampányaiban való részvételének vizsgálatával. Bár e jelenség egyes elemei megfigyelhetők a nemzeti választásokon, a 2019-es EP-kampányok egyedi szempontokat tárnak fel, többek között egy „más” Európai Unió víziójának megjelenését és a választók mozgósítását a kívánt reformok – országtól függően – ellen vagy mellett. A fejezet a vertikális európaizálódás két változatát azonosítja (Koopmans és Ebre, 2004): a politikai európaizálódást, amelyet a „külföldi” politikusok nemzeti kampányokban való alkalmazása jellemez, és az intézményesített európaizálódást, amelyet a Spitzenkandidaten-rendszer példáz. Az elemzés azt mutatja, hogy a csúcsjelölt-kampányok jelenlegi formájukban nem voltak hatékonyak. A tanulmány arra a következtetésre jut, hogy a politikai európaizáció alulról felfelé irányuló jellege nagyobb befolyással bírt a 2019-es kampányokban, és mozgósító stratégiaként szolgált, bár a választási eredmények az intézményesített európaizációt támogató pártoknak kedveztek (Stumpf et al., 2022). Az Európai Választási Megfigyelőközpont (European Elections Monitoring Center) adatain alapuló megállapítások azt mutatják, hogy a csúcsjelölt-kampányok korlátozott hatása ellenére a „politikai európaizáció projektje” a választásokon túl is fennmarad, közös célokat és értékeket táplálva a választók körében. A következtetés rávilágít a vertikális európaizálódás elterjedtségére a 2019-es EP-kampányok során, amely mind a nemzeti, mind az európai szereplőket érinti, és amely a választások utáni politikai helyzetre nézve potenciális politikai következményekkel járhat.

Burai Krisztina (HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont, Politikatudományi Intézet; ELTE ÁJK, Politikatudományi Doktori Iskola; burai.krisztina@tk.hu)

NEGATÍV KAMPÁNY A KÖZÖSSÉGI MÉDIÁBAN KELET-KÖZÉP EURÓPÁBAN

Több kutatás utal a negatív kampány demokráciát erodáló hatásaira: az állampolgárok politikai érdeklődésének és bizalmának csökkenésére (Cappella-Jamieson, 1997) és a társadalom polarizációjára (Ansolabehere-Iyengar, 1995), ennek ellenére a negativitás továbbra is a politikai szereplők egyik fontos stratégiai eszköze (Geer, 2012). E kampánystratégiával ugyanis a pártok, politikusok növelhetik támogatottságukat (Russmann, 2017), üzeneteik emlékezetesebbé válhatnak (Fridkin-Kenney, 2011), és a választóik mobilizációját is elősegíthetik (Brooks-Geer, 2007). Bár a témában számos kutatás született, ezek kevésbé foglalkoztak az olyan fiatalabb demokráciákkal, mint a kelet-közép európai régió országai, amelyekre erősebb politikai polarizáció jellemző (Zeller & Vidra, 2021). Kutatásunkban a térség öt országában vizsgáljuk a negativitás megjelenését a választási kampányban: ezek közül négy EU tagállam (Csehország, Magyarország, Litvánia, Románia), egy pedig tagjelölt (Moldova). Napjainkra a közösségi média vált a politikai kampányok egyik legfontosabb platformjává (Magin et al., 2017), ezért tanulmányunk a vizsgált országokban leggyakrabban használt felületre, a Facebookra koncentrált (Newman et al., 2023). Kutatásunk során a 2020-2022 között zajló országgyűlési választások kampányát vizsgáltuk azonos elméleti és módszertani megközelítéssel: minden parlamentbe jutó párt (N=31) a választást megelőző négy héten közzétett bejegyzésének (N=4095) tartalomelemzését végeztük el. Eredményeink alapján azt vizsgáljuk, hogy (1) mennyire fontos a negativitás az egyes pártok közösségi média kampányában, (2) milyen típusú támadások jelennek meg a posztokban, és mely szereplők ezek célpontjai, (3) milyen témákkal összefüggésben jellemző a negatív kampányolás, (4) van-e különbség a negatív elemeket tartalmazó bejegyzésekre adott reakciók számában a nem-negatív posztokhoz képest.

12. SZEKCIÓ: THE EU AND THE CHANGING WORLD ORDER

Szekcióvezetők / Chairs: István Tarrósy (tarrosy.istvan@pte.hu)

Professor, University of Pécs, Faculty of Political Science and International Studies and

Zoltán Vörös (voros.zoltan@pte.hu)

Associate Professor, University of Pécs, Faculty of Political Science and International Studies

12.1. panel (Thursday 14.00-15.30) B402

Péter Rada (Metropolitan University; prada@metropolitan.hu)

SURREALISM OF THE LIBERAL WORLD ORDER: THE EU'S SPACE OF MANEUVER IN THE LIGHT OF THE "ZEITENWENDE"

It is beyond doubt that the international order as we know it since the 1990s is changing, some even call the new era as "post-post-Cold War". In Europe, the clearest sign of this new context – not to mention the increasing parallel systemic challenges in the recent decades – was the Russian aggression against Ukraine. The war in Ukraine marks the end of the post-Cold War historical era and the beginning of a new, more uncertain world. The EU must adapt to the new realities that Olaf Scholz called "Zeitenwende" in his famous speech. The paper/presentation examines this historical context in the light of the evolving dynamics of European integration, highlighting the concept of "whole and free Europe" – envisaged by George H. W. Bush on the eve of the end of the Cold War – by the continuous expansion of the Euro-Atlantic institutions.

The paper/presentation synthetize the debates on the EU's geographical boundaries and European strategic autonomy and a fundamentally theoretical assessment with the aim to understand the challenges facing the EU, in particular in the context of possible enlargement, recognizing that internal and external "power" is needed to navigate in a changing geopolitical and geoeconomic environment. The surrealism can be found in this very statement: the EU is the "product" of the liberal world order but needs to develop skills also relevant in the dimension of realist power to be able to support maintaining the liberal order.

The presentation intends to refrain from normative statements on enlargement but asserts that a "wholer and freer" Europe could elevate the EU's global influence, positioning it to shape the agenda of the "Zeitenwende", and the emerging, hopefully still rule-based world order.

Pamela Chemelil Jeptum (Ph.D. student, University of Pécs, Doctoral Programme in International Politics; chemelil@pte.hu)

EXPLORING THE DIVERSE ROLE OF THE EUROPEAN UNION IN ETHIOPIA

This presentation seeks to understand the broad engagement of the European Union (EU) in Ethiopia. It will explore the nature and extent of EU interventions, both financial and non-financial strategies with a focus on the onset of the conflict in 2020 in the Tigray region. The research will employ a qualitative research methodology that will examine official statements, mission reports and case studies to provide an understanding of the EU engagement in Ethiopia. The study will unfold several thematic dimensions beginning with exploring the historical context of the Ethiopian conflict and the evolution of the EU's role in Ethiopia. The presentation aims to address the following inquiries: In what ways have the interventions of the EU responded to the Ethiopian conflict since 2020, and what strategies have the EU institutions employed in shaping their policies concerning Ethiopia? This presentation will draw upon an extensive literature review to understand the EU's specific actions in Ethiopia. The presentation will summarise the main findings and emphasise the significance of comprehending the EU's broad involvement in Ethiopia in informing policy decisions and promoting durable peace and development in the region.

Manuel Montero Lara, (Ph.D. student, University of Pécs, Doctoral Programme in International Politics; mmontero89@gmail.com)

THE EUROPEAN UNION AND ITS ROLE IN THE VENEZUELAN CRISIS: FROM SANCTIONS TO RAPPROCHEMENT

Within the relations between the European Union and Latin America in the 21st century, the political, economic and humanitarian situation in Venezuela has been an important point on the agenda of the European representatives.

The role of the European Union as a guarantor of human rights, peace and the principles of liberal democracy sought to show before Latin American countries that its foreign policy differs from the traditional security approach of the United States of America or the commercial strategies of new actors (PR China and Russia).

In 2019, when the president of the Venezuelan National Assembly, Juan Guaidó, proclaimed himself President of the Republic, over Nicolás Maduro; a regime that has been criticized by the European Union for human rights violations. The individual and economic sanctions and the recognition of the new government of Guaidó were in line with what the European Union declared.

However, the pandemic, the changes of governments in the region, the war between Russia and Ukraine, as well as the commercial penetration of China, have led the European Union to the dilemma of continuing to support its declarations against Nicolás Maduro or being pragmatic and relaxing the sanctions; to face closer conflicts (Ukraine), where Venezuelan oil is necessary to compensate for the dependence on Russian hydrocarbons.

This research will seek to analyze the role of the European Union in the Venezuelan crisis, since 2014, focusing on the crisis between Guaidó and Maduro in 2019, as well as the sanctions imposed. It will be determined whether its action was effective in resolving the crisis. Finally, it will conclude the future options for the Venezuelan case, and whether the EU will be able to recover the space lost before other international actors (USA, Russia, China).

Betül Kömmeci (Ph.D. student, University of Pécs, Doctoral Programme in International Politics; betulkommeci@gmail.com)

NATIONAL FOREIGN POLICY IN THE TÜRKIYE CENTURY AND THE EUROPEAN UNION

Türkiye has recently attracted attention with its defense industry. Following its unmanned aerial vehicles, which proved successful during the Second Karabakh War, it has now taken its place among the top 5 countries in the world flying its combat aircraft with its national combat aircraft "Kaan". Sales of these produced defense industry products have started in many countries, including European countries. Moreover, with its mediation in the Russia-Ukraine war and its stance in the Israel-Palestine war, Türkiye has become an even more indispensable country for European countries and continues to do so. On the other hand, Türkiye's multifaceted foreign policy may lead to complexity and uncertainty in relations with Europe on issues such as the EU membership process, security and stability, economic impacts, migration, and refugee crisis. Although there are uncertainties, Türkiye and Europe have many common interests and areas of cooperation. For example, Türkiye's developing defense industry can contribute to cooperation with Europe in areas such as joint defense projects and technology transfer. So, how does the multifaceted foreign policy of Türkiye, which has been waiting to be admitted to the European Union for many years and which has been stated by state officials that almost all threats come from the West, affect the relations between Europe and Türkiye? What is the influence of the West and Europe among the reasons Türkiye's foreign policy has become so versatile and what are its consequences?

Tamás Dudlák (Ph.D., Research fellow, Eötvös Loránd University; dudlaktamas@gmail.com)

CIVILISATION POPULISM – IN SEARCH OF A DEFINITION

Civilisational identity in international relations has recently been increasingly linked with a populist attitude. The rise of populism and civilisational identities (civilisationism) can be seen as 'crisis products' of the liberal international order. This presentation analyses the interconnections between civilisational identity and populism, two concepts that shape contemporary international relations. Civilisationism inherently includes the field of foreign policy and elevates populism to the transnational political space. The presentation proves that the two concepts consist of elements and characteristics

that facilitate the linkage between them, ultimately creating the ideology and discourse of civilisational populism. This study is based on Cas Mudde's definition of populism as a 'thin-centred' ideology utilising the dichotomy of people vs. elite while considering populism a discourse simultaneously. One can observe civilisational populism at work in the cases of contemporary China, Russia, India, Turkey, and Hungary. The presentation first introduces the concepts of populism and civilisation and those derived from the latter (civilisationism and civilisational state). This is followed by a discussion of how populism and civilisationism can be combined and how nationalism and religion are connected to civilisational populism. Subsequently, the distinctive characteristics of civilisational populism are discussed and highlighted through examples of how civilisational populist discourse works. This study also examines the chances and challenges of cooperation among civilisational populist leaders, movements, and parties. The analysis concludes with an assessment of the prospect of civilisational populism.

Zoltán Lechner (*Ph.D., Assistant professor; University of Pécs, Faculty of Political Science and International Studies; lechner.zoltan@pte.hu*)

TURKEY'S RESPONSE TO THE WAR IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF REGIONAL DYNAMICS AND SYSTEMIC CHANGES

As it is one of the few NATO members that refused to sever cooperation with Russia in 2022, Turkey's response to the war in Ukraine can be seen as a critical case study in the dynamics of contemporary geopolitics. This article examines Turkey's strategic positioning and policy responses regarding the conflict, with the aim of understanding the logic behind Ankara's decision to present itself as a mediator, instead of aligning itself with the mostly united policy of the West. Embracing the theoretical framework of neorealism, the article first examines the correlation between systemic changes and Turkish foreign policy, as the author considers that the emergence of a "post-hegemonic world order" profoundly affects Ankara's opportunities in the international environment. Employing the analytical approach of geopolitics, the second section of the study delves into Turkey's security concerns and economic interests in the Black Sea region and examines the evolution of Ankara's geostrategy towards the region since the dissolution of the Soviet Union. Building upon the context outlined by the first two sections, the third part of the study analyses Ankara's concrete foreign policy responses to the Russian invasion of Ukraine, focusing on the period between February 2022 and December 2023. Furthermore, the section discusses the potential effects of the war on Turkey's geopolitical position in the changing global order, with a special focus on Ankara's relations with NATO and the EU.

12.2. panel (Thursday 16.00-17.30) B402

Hajer Trabelsi (*Ph.D. student, University of Pécs, Doctoral Programme in International Politics; hajertrabelsi920@yahoo.fr*)

"ONE ERA IS ENDING, A NEW ONE IS BEGINNING": CHINA'S RISE IN THE INTERNATIONAL ORDER

The repercussions of the COVID-19 pandemic transcend the global health sector to touch upon the future of the world order. In this way, the pandemic seems to serve as a significant accelerator in expediting the shifts in the balance of power. In line with its efforts during the pandemic to burnish its credentials and cast itself as a responsible global power, Beijing's diplomatic rise in the post-pandemic era is indubitable. The paper examines the growing prominence of China in the international spectrum after the pandemic and its multifaceted efforts to forge new partnerships and economic relations in the Global South. China's Global Development Initiative and Global Security Initiative are but examples of its growing aspirations to assert its global influence and challenge the American hegemony. The core consideration of the analysis is to critically study China's global efforts to expand its presence and reshape the "unipolar" world order. The potential scope and outcome of China's ambitions of seeking to strengthen its stature and assert a greater influence in a 'liberal' world order would be excavated in light of growing American concerns.

Danylo Stonis (*Mgr., Matej Bel University; danylo.stonis@student.umb.sk*)

CHINESE INVESTMENT IN THE EUROPEAN EV INDUSTRY: CURRENT TRENDS AND CHALLENGES

The paper represents an in-depth analysis of a current state of Chinese investments in the European EV sector. Current investment market conditions for China have become far more challenging due to China's zero Covid policy, slowing economic growth and rising of global investment risks, following Russia's invasion of Ukraine. In 2022, Chinese investments dropped by 23% compared to 2021. However, in recent years, China's investment activities have undergone profound changes, shifting their focus towards green automotive industry.

The amount of Chinese investments in Europe in the field of electric vehicle batteries has increased significantly, due to rapid development of the EV industry in the EU, initiated by the EU's commitment to the Fit for 55 green transition plan. Many Chinese battery manufacturers started to invest in construction of electric battery plants in Germany, Hungary, France, Finland and other EU member countries. Overall, the EU has become a major target for Chinese investments in the EV industry. This investment trend urged the EU to concentrate its efforts on tightening regulations on foreign investments and implementing investment screening mechanisms in order to protect its strategic economy sectors as well as to mitigate the widespread incorporation of Chinese EV battery manufacturers in the EU market. Therefore, this paper is dedicated to the analysis of the current trends in Chinese investments in the EV industry as well as an assessment of the EU's response to an influx of Chinese investments into a strategic industry in order to address geopolitical, legal and economic issues, that are currently on the agenda of the EU and highlight challenges that emerge from the further development of EU-China relations.

Mariann Tanczos (Ph.D., Assistant professor, Ludovika University of Public Service; Tanczos.Mariann@uni-nke.hu)

HOW THE WAR IN UKRAINE AFFECTED IRREGULAR MIGRATION FROM AFRICA. A CASE STUDY OF THE ECOWAS REGION

The war in Ukraine, started in February 2022, had implications in geographically distant locations. One of these affected locations was Africa. The continent is reliant on grain imports, and thus a war between two prominent producer countries Russia and Ukraine had severe consequences. The ECOWAS region was selected as a case study to analyse how the war in Ukraine influenced irregular migration from Africa towards the European Union. Recent coups in West Africa also shed light on the frailness of the region, which makes it more prone to external shocks such as armed conflicts, even as distant as the war in Ukraine. Especially because the Sahel states also struggle with complex crises, including food shortages among others. The article uses the theoretical framework of the push and pull model to analyse those factors, which can contribute to irregular migration from the region.

Gamze Alioğlu Nihan (Ph.D. student, University of Pécs, Doctoral Programme in International Politics; alioглу@pte.hu)

THE ISTANBUL CONVENTION – A COMPERATIVE ANALYSIS OF TURKISH AND HUNGARIAN DISCOURSES ABOUT GENDER ROLES

The Istanbul Convention, a crucial treaty safeguarding women from domestic violence, is facing challenges for spreading its protective power over women due to Turkey's withdrawal and the criticism of member states, such as Hungary from the agreement. This study analyses the notable similarities in the political discourse over the Convention in both countries. Both Turkey and Hungary voice concerns regarding the Convention's potential effects on their own cultures and religions, even though they are concentrating mainly on distinct aspects: Turkey on family unity and Hungary on national sovereignty. This common rhetoric, which is prominent among political players, religious groups, and certain non-profit organizations, could incite fears regarding the possibility of Hungary and other member states with similar discourse such as Bulgaria, Poland and Slovakia denouncing the treaty. Hungary, as a member state of the European Union legally obligated to defend the Convention, would face serious ramifications upon its departure. It is possible that it will be subject to legal challenges, as well as consequences from the EU or other disciplinary measures.

The purpose of this analysis is to investigate the ways in which shared discourse, which is analogous to the factors that led to Turkey's exit, could potentially influence Hungary's position inside the European Union and put its commitment to the Convention in jeopardy. It sheds light on the complicated difficulties that arise when attempting to address gender-based violence in a variety of settings.

14. SEKCIÓ: MAKING PUBLIC SPACE: POWER AND DEMOCRACY IN EUROPEAN CITIES

Thursday 14.00-15.30, Building A, Classroom H

Szekcióvezető / Chair: Kata Murányi (muranyi.kata@pte.hu)

Assistant Professor, University of Pécs, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Political Science and International Studies

Adam Szymański (Associate Professor, University of Warsaw, Department of Political Systems, Faculty of Political Science and International Studies; ar.szymanski@uw.edu.pl)

MAJOR CITIES AS “DEMOCRATIC ENCLAVES” IN DE-DEMOCRATISING COUNTRIES. ANALYSIS OF POLISH CITIES OF WARSAW AND RZESZÓW

Major cities become often “democratic enclaves” in the de-democratising countries, particularly after the success of opposition in local elections. It is worth posing a question about the effectiveness of this role in the face of further autocratisation at the national level. It requires investigating if holding power by these democratic forces as well as characteristics of major cities, favourable in many aspects for democratisation (they have often a “democratic potential”) enable the cities to play a role of effective democratisers. The author of the proposed paper analyses Warsaw and Rzeszów – major cities in two Polish provinces – Masovian and Subcarpathian voivodeship respectively, in 2018-2023, i.e. the last legislative period of local and regional structures. In both cities, the political forces being in opposition to the governing Law and Justice (PiS) party (till October 2023) play a substantial role in local structures (more in Warsaw than in Rzeszów). The author verifies the hypothesis that the combination of long-term democratic deficits, including the local level, impact of the de-democratisation present at the national level and the current re-centralisation process undermines the role of both cities as democratic enclaves. The proposed paper presents the preliminary results of the project which is carried out at the University of Warsaw. It takes mainly a qualitative approach, having as key data sources local media materials, data from two focus group interviews – with local journalists and NGOs members as well as from 25 in-depth semi-structured interviews with local authorities.

Marcin Tobiasz (Assistant Professor, University of Warsaw, Department of Political Theory and Political Thought, Faculty of Political Science and International Studies; marcintobiasz@uw.edu.pl)

PARTICIPATORY BUDGETING IN POLAND – LIMITATIONS AND CHALLENGES

Participatory budgeting (PB) is one of the innovations related to the reconstruction of the institutional shape of representative democracy in the face of its crisis. First of all I would like to analyze the development of the participatory budgeting in Poland, but I am also interested in whether this tool for involving citizens in the process of political decision-making at the local level has been widely adopted in the democratic system and with what results. I will briefly review the evolution of participatory budgeting in Poland which will make it easier to understand its specific features and remarkable expansion. Then I would like to point out some political problems and challenges facing the Polish BP model. In general, it can be said that the deliberative element is poorly represented in Polish PB practice.

Andrea Schmidt (Associate Professor, University of Pécs, Faculty of Humanities and Social Sciences Department of Political Science and International Studies; schmidt.andrea@pte.hu)

PLACES OF MEMORY AND THE REINTERPRETATION OF HISTORY

The numerous crises that have unfolded since the first decades of the 21st century, have fueled the reinterpretation of history, at least in our region. History has become part of our everyday lives, while truths such as the post-Cold War international order, faith in European integration, and international organisations have been called into question, and even problems swept under the carpet by regime change have been presented in a new light in an increasingly uncertain society. The politicisation of history seems unavoidable in contemporary Europe, where political processes such as populism and the rise of nationalism (especially in Central and Eastern Europe), as well as ethnic challenges, have created

a situation in which new national identities have appeared, and new competing historical memories have arisen. The interaction between politics and managed historical memory is of interest from both an academic and a practical perspective. We argue that in Hungary historical events such as the end of the First World War, territorial losses, crowded values, and narratives can affect society, and the narratives on Trianon can serve current political interests. In this presentation it is our aim to show how *reconstructed spaces can serve political interest and how places or memory changed their original aims.*

Viktor Glied (Associate Professor, University of Pécs, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Political Science and International Studies; glied.viktor@pte.hu)

COMMUNITY-BASED URBAN INITIATIVES TO MITIGATE THE IMPACTS OF CLIMATE CHANGE

Various impacts of climate change can be perceived directly for city-dwellers. Cities are affected in different ways than rural areas. There are far fewer natural surfaces in urban areas, which creates problems with rainwater drainage, increased temperatures and decreased evaporation. Cities only cover 2% of the world's land surface, but activities within their boundaries consume over 75% of the planet's material resources and by 2050 more than 70% of the world's population will live in cities.

Local perceptions of changes in climate variability included increased heat, overall warmer winters, reduced rainfall and fewer floods. They also perceived that the effects of the changes in climate variability were mostly negative on means of living, human health, agriculture and overall livelihoods. This presentation is focusing on the social impacts of climate change highlighting some feasible solutions provided by special urban policies, community-based initiatives and the related UN SDGs.

Kata Murányi (Assistant Professor, University of Pécs, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Political Science and International Studies; muranyi.kata@pte.hu)

URBAN TRANSFORMATIONS AND LESSONS LEARNED: A CASE STUDY OF PORTO AND PÉCS AS EUROPEAN CAPITALS OF CULTURE

The concept of the creative city has become prevalent since the early 2000s as an urban development concept. It began to be commonly applied in grant applications as a development direction; however, today we can speak of it as a concept that has significantly faded. Nonetheless, it has been an integral part of the development strategy in numerous European Capital of Culture applications and implementations, whether it involves major investments, public space usage, community building, or strengthening dimensions of local identities. The aim of my presentation is to showcase two European Capital of Culture projects from the early 2000s – Porto won the title in 2001, and Pécs in 2010 – to demonstrate how they applied the concept of the creative city and what impact the implemented projects have had on city and their citizens from a perspective of several years or decades. The findings contribute to a deeper understanding of the dynamics between culture, social-economic environment, urban development, and community empowerment, offering practical implications for policymakers, urban planners, and cultural practitioners engaged in fostering sustainable urban transformations.

Laura Gheorghiu (PhD student, Karl Franzens University Graz; laura06gheorghiu@gmail.com)

HYBRID REGIMES AS ECHOES OF INCOMPLETE TRANSITIONS

Any kind of crisis points towards an incomplete transformation process because it represents an incongruence between the expectations and the capacities to deliver. As a rich literature proves, this phenomenon is not limited to post-communist transitions but encompasses all kind of socio-legal and political dynamics. With the EU countries grounding their present approach on very different if not opposing legal and political vocabularies, discrepancies between their (presumed) honest, converging goals and their real, still divergent legacies emerge as natural as it may be. Almost every member state is now a variant of hybrid regime despite the official constitutional discourse. Challenges as mass movements, populism, far right, migration or collective rights found the EU states completely unprepared to face them properly. When all lay over an unfinished post-communist transition, the recipe is ready. Twenty years after the 2004 enlargement we should map the variations in the legal and political cultures and attempt to formulate an acceptable converging path.

I will try to expand the definition and anatomy of the hybrid regimes used to describe the illiberal turn in the Central European area and apply this grid to “read” the European Commission’s Report on the Rule of Law in order to detect some of the main ills in the field. Following Martin Krygier’s opinion (2009) that the rule-of-law is dependent on a complex social, economic and political context I look for the reasons why the society supports hybrid regimes while rational, full-scale reforms find their room only on the paper.

15. SEKCIÓ: EU IN CRISIS – DIVERGENCE AND CONVERGENCE

Thursday 16.00-17.30, Building A, Classroom H

Szekcióvezetők / Chairs: Andrea Schmidt (Associate Professor, University of Pécs, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Political Science and International Studies, schmidt.andrea@pte.hu) and

Viktor Glied (Associate Professor, University of Pécs, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Political Science and International Studies; glied.viktor@pte.hu)

Lukasz Zamęcki (University of Warsaw; lzamecki@uw.edu.pl)

LEVERAGING THE EU FRAMEWORK IN ADDRESSING DE-DEMOCRATIZATION IN MEMBER STATES

Taking into account the internal situation of the Member States, the aim of the presentation is to utilize examples from two countries to illustrate the EU's role in inhibiting de-democratization within its Member States. The theory of linkage and leverage will be employed to analyze how the EU can influence the challenges to democracy.

Krisztina Juhász (University of Szeged; juhaszk@polit.u-szeged.hu)

MEMBER STATE-ORIGINATED DISINFORMATION AND ANTI-EU PROPAGANDA IN THE EUROPEAN UNION: THE HUNGARIAN CASE

Disinformation has become a central topic in the European Union (EU) since the mid-2010s due to the disinformation campaigns used by the Russian Federation in connection with the hybrid war against Ukraine in 2014, the Brexit referendum in 2016, the 2017 French presidential election or the 2019 European Parliamentary elections. While, both in the relevant EU documents and in the literature, the main emphasis is on the exogenous disinformation and propaganda that is originated outside of the EU, the issue of endogenous, Member State-originated disinformation is becoming an ever-growing problem mostly in Central Eastern Europe, especially in Hungary (Demeter 2018; Sata 2023; Rohozińska 2021; Savič 2021; Győri and Krekó 2019; Molnár, Surányi, and Krekó 2023; Szicherle and Krekó 2021; Chatterjee and Krekó 2020).

Member-state originated anti-EU propaganda and disinformation pose a special challenge for the European Union not only in political, but societal respect as well. On one hand, politically, it questions the unity of the EU making it vulnerable towards foreign actors, especially authoritarian countries such as the Russian Federation that applies itself massive disinformation and propaganda activity against the integration. On the other hand, systematic and long-lasting home-grown anti-EU propaganda and disinformation may result in the change of public sentiments towards the European Union in a Member State.

The presentation aims to provide a deeper understanding of the phenomena of Member State-originated disinformation and anti-EU propaganda in Hungary through the examination of those factors that make Hungary more prone to home-grown disinformation and anti-EU propaganda such as the characteristics of the Hungarian media ecosystem, or the unique political communicational tool of the Hungarian government, the national consultation, furthermore it aims to explore the patterns of anti-EU propaganda and disinformation campaign specifically related to the EU sanctions against the Russian Federation.

Tímea Varga (University of Pécs; vtimi94@gmail.com)

BREXIT FROM ANOTHER PERSPECTIVE: HAS THE EU LOST ANYTHING WITH THE BRITISH EXIT?

The beginning of the European integration is strongly connected to a British statesman: Winston Churchill was the first to speak of a kind of 'United States of Europe'. In the 1950s, one of the greatest dilemmas of the founders was the British reluctance to participate – many even claimed the integration will never work without the United Kingdom and thus it is utmost important to convince them to join. Finally, the European Economic Community was born without Great Britain and functioned for 16 years

without them. At that time, the British seemed to be “the bigger losers” as their economy suffered without the benefits of the Common Market. Sixty years later the UK is once again not part of the EU and in the last few years, researchers all over the world have been trying to assess the consequences of Brexit, aiming to examine the negative effects of their leaving on the British economy, the unity of the country and on their abilities in acting as a great power.

However, as the UK is the 6th largest economy in the world, its military power is in the top 10 and its ability to influence world politics cannot be denied, the question inevitably arises: has the EU lost anything with the British exit? My presentation aims to answer this question by examining and comparing the responses of the EU and the UK to the past, turbulent years, with special focus on the COVID-19 pandemic and the Ukrainian war.

Zsuzsanna Szélényi (CEU Democracy Institute; szelenyizs@ceu.edu)

GROWING INFLUENCE OF THE FAR RIGHT ON THE FOREIGN POLICY OF THE EUROPEAN UNION

Domestic politics, especially the rise of populism and the radical right, is emerging as a powerful disruptor of the multilateral system, prominently seen in the context of foreign policy.

The dynamic between domestic contestation between centrist moderate and radical right parties and the international environment is particularly critical in the context of EU integration given that the bloc has been at one time both a pillar and a laboratory of multilateralism.

Today, radical right parties are gaining ground electorally, thus crossing a political red line that had been upheld since the end of the Second World War. The radical right has risen by exploiting a permissive international environment, seeking like-minded allies across the globe, and is increasingly copy-pasting methods and tools both for internal and foreign policy disruption, including from authoritarian leaders. Domestic politics, therefore, is emerging as a powerful disruptor of the multilateral system, which is a significant issue in the context of the European Union, given the bloc has been both a pillar and a successful sample of multilateralism.

By analysing some radical right parties’ foreign political activities in Europe, this presentation will investigate if these developments form a common pattern and may influence the politics of the European Union and especially its foreign and security politics. Despite the remarkable unity the European Union demonstrated during Russia’s war against Ukraine, ruptures between states and between political forces are explicit.

Analysing the radical right parties’ foreign policy activities can offer insights into how the progress of radical right parties may affect the European Union, its policies and decision-making, and to speculate on how these trends may influence its future EU foreign policy and, more broadly, Europe’s future.

Máté Deák (University of Pécs, University of Pécs, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Political Science and International Studies; deak.mate@pte.hu)

SPANISH AND ALGERIAN GAS DISPUTES FROM EUROPEAN PERSPECTIVES: THE COLONIAL PAST AND ITS INFLUENCE ON MODERN ENERGY POLITICS

Since 2022, Europe has been dealing with an energy crisis in a geopolitical sense. As the largest natural gas-producing country in Africa, Algeria could be one of the major gas suppliers for Europe, which could greatly facilitate the separation from Russian gas. However, this may be hindered by the capacity limitations of Algerian gas exports, as well as political issues in addition to covering the growing domestic gas demand. The African country, which otherwise cooperates very closely with Russia – mainly in defense matters, thus maneuvering between the West and Moscow – has not delivered gas through one of the two gas pipelines serving Spain, one of its main European consumer markets, since 2021. This pipeline connects Algeria and Spain via Morocco, with which the Algiers leadership has serious disputes regarding the issue of Western Sahara. Algeria does not recognize Moroccan authority over the former Spanish colony, and it also supports the rebels fighting for the independence of the area with weapons. Regarding the two nations as well as Europe, the research primarily looks at energy and geopolitical aspects of potential Spanish foreign policy responses.

The research is carried out within the framework of the Andalusian Public Foundation Center for Andalusian Studies M.P. (F.C.: PRY080/22): “The potential of Andalusia for the energy security of Europe in the face of the crisis of the international order” international research group.

Ákos Holányi (HUN-REN Centre for Social Sciences, Institute for Political Science; Ludovika University of Public Service, Doctoral School of Public Administration Sciences; *holanyi.akos@tk.hu*)
REGIONAL GROUPS IN EU DECISION-MAKING: HOW DID EUROPEAN CRISIS SHAPE CENTRAL EUROPEAN UNITY?*

In the past years, the European Union has experienced several crises that tested the cohesion of its member states and the efficiency of its decision-making process. Amidst this series of crises, from the migration crisis of 2015–2016 to the current challenge of the Russia–Ukraine War, some Central European countries have repeatedly emerged as dissonant voices in the European choir.

However, recent events such as Russia’s invasion of Ukraine, as well as elections in Poland and Slovakia, have altered the Central European political landscape and Central Europeans’ priorities within the EU. Given Hungary’s persistent discord with regional partners on key strategic issues, some foreign policy analysts have expected that the relative importance of the Visegrád Group would decrease in favour of other regional groups and flexible alliances as states would try to avoid sharing a platform with Hungary. This research aims to empirically test this hypothesis by going beyond the mediatised conflicts and including all policy areas covered at the EU level. It focuses on the role of known Central European regional groups to explore how united Central Europeans are at the EU level and how they operate to further their political interests. Its empirical content is drawn from a questionnaire disseminated amongst Austrian, Czech, Hungarian, and Slovak diplomats working at their country’s Permanent Representations to the EU.

---

* Supported by the ÚNKP-23-3-NKE-46 National Excellence Program of the Ministry for Culture and Innovation from the source of the National Research, Development and Innovation Fund.

16. SZEKCIÓ: A TAGÁLLAMI KORMÁNYZÁS ALKOTMÁNYOS KERETEI ÉS A POLITIKAI INTÉZMÉNYEK AZ UNIÓBAN

Szekcióvezető / Chair: Smuk Péter (smuk.peter@sze.hu)

SZIE DFÁJK, Alkotmányjogi és Politikatudományi Tanszék

16.1. panel Demokrácia, képviselet és az Európai Unió (csütörtök 14.00-15.30) B407

Somogyi Enikő (NKE, Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola; eniko.somogyi14@gmail.com)

AZ ORSZÁGGYŰLÉS EURÓPAI ÜGYEK BIZOTTSÁGÁNAK MŰKÖDÉSE

Az Európai Unió tevékenységében, a Lisszaboni Szerződés hatályba lépésével, a nemzeti parlamentek nagyobb mértékű részvétele vált lehetővé, amely révén a parlamentek hivatali szervezetrendszerére, bizottságaira is jelentősebb figyelem hárul. Kibővültek azok a keretek, amelyek során a parlamentek kifejthetik nézeteiket az Európai Unió jogalkotási aktusainak tervezeteire vonatkozóan, valamint a kiemelt ügyek kezelése kapcsán. Emellett a Lisszaboni Szerződés a nemzeti parlamenteknek új lehetőséget is teremtett, különösen az uniós jogalkotási tervezeteknél a szubszidiaritás és arányosság elve érvényesülésének vizsgálata révén, mintegy bekapcsolva a nemzeti parlamenteket az uniós döntéshozatalba. Európa jövőjének alakításában a nemzeti parlamenteken felül Európa polgáira is különleges felelősség hárul, amelynek egyik közelgő eseménye a 2024. júniusi európai parlamenti választások. A júniusi európai parlamenti választások és a 2024. második félévi EU-elnökség alkalmából a magyar Országgyűlés is megkezdte felkészülését a magyar EU-elnökség parlamenti dimenziójának eseményeire, amelyek révén az Országgyűlés Európai Ügyek Bizottságára is kiemelt, egyben jelentős feladatok várnak. Közép-Európában elsőként alakult meg az Országgyűlés Európai Ügyek Bizottsága, mely meghatározott eljárásokban ügydöntő hatáskörrel is bír, hiszen az egyeztetési eljárás keretében az Országgyűlés nevében fogadhat el állásfoglalást a Kormány által az uniós intézményekben képviselt tárgyalási álláspontról. Az előadás a Bizottság feladatait, működését és apparátusának felépítését is áttekinti. Az Országgyűlés Európai Ügyek Bizottsága a válságok időszakában is elkötelezett a nemzeti érdekek határozott képviselete mellett, ezért fontos elemzési pont a működéséhez nélkülözhetetlen kölcsönös tiszteleten alapuló parlamenti diplomácia, amely többek között a visegrádi négyekkel való (más néven visegrádi országok: Csehország, Lengyelország, Szlovákia és Magyarország) szoros együttműködésben is megvalósul.

Soós Edit (SZTE ÁJTK, Politológia Tanszék; soos@polit.u-szeged.hu)

A RÉGIÓK EURÓPAI BIZOTTSÁGA A POLGÁRKÖZELI EURÓPAI UNIÓ MEGTEREMTÉSÉBEN

1994-ben felállításra került a Régiók Bizottsága, az Európai Unió regionális és helyi önkormányzatait képviselő tanácsadó testület, amelynek tagjai az EU tagállamai regionális és helyi önkormányzatainak vezetői, választott képviselői. A magyar delegáció 12 rendes és 12 pótagból áll, akik együtt képviselik Magyarország helyi és megyei önkormányzatait.

Küldetése a regionális és helyi önkormányzatok bevonása az Európai Unió döntéshozatalába és ezzel az uniós polgárok fokozottabb képviseletének elősegítése. A Régiók Bizottsága olyan politikai testület, amely összefogja az EU helyi/regionális szinten megválasztott képviselőit (közel 300 régió, 100 000 önkormányzat, egymillió helyi politikus és 441 millió uniós polgár képviseletében). Álláspontját az uniós jogalkotási javaslatokról a Tanácsnak és az Európai Bizottságnak „vélemények” formájában küldi meg.

A Lisszaboni Szerződés (2009) óta a Régiók Európai Bizottsága szubszidiaritásvizsgálat keretében szubszidiaritási „táblázat” alkalmazásával ellenőrzi, hogy a jogalkotási aktusok tervezetei megfelelnek-e a szubszidiaritás és az arányosság elvének. Emellett jogában áll keresetet indítani az Európai Unió Bírósága előtt a szubszidiaritás elvének megsértése miatt.

Az előadás rávilágít a Régiók Európai Bizottsága szubszidiaritás-ellenőrzési mechanizmusa gyakorlatára; valamint arra, hogy mennyire volt eredményes az uniós és nemzeti intézmények bevonása

a szubszidiaritás és az arányosság közös értelmezésére kialakított monitoring rendszerbe a jogalkotási folyamat során.

Tanács-Mandák Fanni (NKE ÁNTK Kormányzástani és Közpolitikai Tanszék; mandak.fanni@uni-nke.hu)

AZ OLASZ PARLAMENT AZ EURÓPAI UNIÓBAN

A nemzeti parlamentek Európai Unióban betöltött szerepének vizsgálatokor két jól elkülöníthető korszakot határozhatunk meg. Az elsőt kétségkívül a tagállami parlamentek központi, politikát befolyásoló szerepének fokozatos csökkenése, néhány esetben elvesztése jellemezte. Míg a második korszakot már az Európai Unió demokratikus legitimitációjának megerősítésében betöltött szerep dominálta. A Lisszaboni Szerződés hatályba lépését követően a nemzeti parlamentek Európai Unióban betöltött helye és szerepe különös figyelemben részesült a politikatudományi kutatók körében.

Előadásomban azt vizsgálom, hogy az Európai Unió alapító tagállamában, Olaszországban hogyan változott a szimmetrikus kétkamarás parlament szerepe a kormánnyal szemben az európai integráció folyamatainak következményeként, illetve azokhoz kapcsolódóan. Mindehhez részletesen elemzem a parlament politikai rendszerben elfoglalt helyét és annak változását, illetve a parlamentnek az Európai Unióban megjelenített olasz álláspontok kialakításában játszott intézményi szerepét a jogszabályi keretek és a gyakorlati tapasztalatok összevetésével.

Tóth László (SZIE DFÁJK, Alkotmányjogi és Politikatudományi Tanszék; toth.laszlo1@sze.hu)

KÖZJOGI ÉS POLITIKAI HIDEG(?)HÁBORÚ LENGYELORSZÁGBAN A 2023 DECEMBERI HATALOMVÁLTÁS UTÁN

2023 októberében 8 éves kormányzás után megbukott a választáson a nemzeti-konzervatív Jog és Igazságosság párt Lengyelországban. Ugyan a legtöbb szavazatot ez az erő szerezte, de politikai riválisai alakíthattak kormányt a hátuk mögött meggyőző törvényhozási többséggel. Az új, Donald Tusk vezette koalíciós kabinet két hónappal a választás után kezdte meg működését. Az új kormány (és a mögötte álló többség) soha nem látott lendülettel fogott hozzá tevékenységéhez, amelynek egyelőre a leghangsúlyosabb eleme a megelőző két ciklussal való szembefordulás. Az új kormánytöbbség egyszerre indított támadást az alkotmánybíróság, a közmédia, a jegybank, az ügyészi szervezet és egyéb közvetett, vagy közvetlen kormányzati befolyás alatt álló intézmény, illetve azok korábbi ciklusokban hivatalba került vezetői ellen. Tusk és kormánya álláspontja szerint ezekkel a lépésekkel állítják helyre a jogállamot, amely súlyosan sérült a megelőző két ciklus PiS kormányzása alatt. Az ellenzékbe szorult jobboldal képviselői és támogatói ezzel ellentétesen úgy vélekednek, valójában az új többség rombolja le a jogállamiságot. Az előadás célja, hogy bemutassa a december óta kialakult helyzet közjogi és politikai hátterét, lefolyását, lehetséges kimenetelét, és nem utolsósorban akár Lengyelország határain túlmutató következményeit is. Ennek keretei között röviden felvázolásra kerül, milyen intézményi szabályozás működik Lengyelországban az érintett szervek esetében, milyen szabályozásbeli és személyi változásokat eszközöltek a PiS-kormányok, illetve ezeken most miként kíván az új többség változtatni. Az előadás egyik kitüntetett célja, hogy rávilágítson, egyetlen közjogi megoldás sem garancia a jogállami működésre a politikai rendszer szereplői közötti minimális kompromisszumkészség és együttműködési hajlandóság nélkül. A kettő együttesen képes a jogállam és demokrácia biztosítására.

Unger Anna (ELTE TÁTK, Emberi Jogi és Politikatudományi Tanszék; unger.anna@tatk.elte.hu)

DEMOKRÁCIA-BIZTOSÍTÉKOK AZ EURÓPAI UNIÓBAN

Az elmúlt közel másfél évtized egyik legdivatosabb témája az EU és tagállamai kapcsolatában a tagállamok demokratikus visszacsúszásának, illetve autokratizációjának kérdése, ezen belül az EU mozgásteret e folyamatok megállítására, szankcionálására, visszafordítására. Ugyanakkor e téma kapcsán mind a kutatások, mind a politikai aktoroktól érkező cselekvések (így pl. EP, EB, Európai Bíróság, tagállamok) sajátos módon mégsem a tagállamok demokratikus rendjének vizsgálatára, a demokratikus intézményrendszer uniós védelmének esetleges lehetőségeire fókuszálnak, hanem elsősorban a jogállamiság és az emberi jogok érvényesülését helyezik a középpontba.

A tanulmány/elemzés kiinduló tétele, hogy a jogállamiság és az emberi jogok érvényesülése nem fedi le a demokratikus kormányzás fogalmát, vagyis utóbbinak az uniós szintű védelme nem megvalósítható

kizárólag a jogállamiság vagy az emberi jogok garantálásán keresztül. E kutatásban arra a kérdésre keresem a választ, hogy mit jelenthet a demokrácia védelme uniós szinten, és hogyan, milyen eszközökkel és eljárások mentén lehetséges, ha lehetséges egyáltalán, a népuralom tagállami biztosítása és védelme az Unió részéről. A kutatás módszertana összehasonlító elemzés, melynek alapját föderatív demokráciák alkotmányos szabályai és gyakorlatai adják. Még ha az EU ugyan jelen formájában nem valódi, csak quasi-föderációnak tekinthető is, a többszintű kormányzás és jogrend szempontjából a legközelebb mégiscsak a föderatív rendszerek állnak hozzá. Ugyancsak a föderatív rendszerekkel való összehasonlítás mellett szól érvként, hogy a demokratikus értékek védelme, valamint a föderatív rendszerek de- és anti-demokratizációs folyamatainak vizsgálata a 'subnational authoritarianism' témakörében már alaposan tárgyalt kérdések, így logikusnak tűnik, hogy az itt már létrejött tudást és elemzési szempontokat átemeljük az EU-kutatások színterére.

16.2. panel Alkotmánybíráskodás (csütörtök 16.00-17.30) B407

Biczi Dorottya (SZIE, Állam és Jogtudományi Doktori Iskola; bdorottya2000@gmail.com)

A SZUVERENITÁS ÉS A FÖDERALIZMUS KÜZDELME AZ EURÓPAI UNIÓBAN – AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁGOK SZEREPVÁLLALÁSA ÉS DÖNTÉSEINEK KÖTÖTTSÉGE

Az Európai Unió (EU) egy olyan, semmihez sem hasonlítható, hibrid államszövetség, amelyben a föderatív, nemzetek feletti, illetve a nemzetek önállóságát védő szuverenista (vagy konföderatív) elemek egyaránt megtalálhatóak, és kezdettől fogva küzdelmet vívnak egymással. A tagállami alkotmánybírók álláspontját vizsgálom a nemzeti identitással és szuverenitással kapcsolatban, illetve ezen álláspontok lehetséges hatásait. A 2020. és 2021. évben az EU tagállamokban négy olyan alkotmánybírói határozat született, mely új korszakot jelez az uniós jog és a tagállami alkotmányok viszonyának rendezésében. A négy alkotmánybírósnak eltérő hatáskörei vannak az uniós jog viszonylatában, változó megközelítést alkalmaznak, és határozataik megszületésének összefüggései is teljesen eltérőek. A döntésekben közös, hogy az uniós jog elsőbbségének nyílt korlátozását is felvetik. Az utóbbi évtizedben ezek a konfliktusok olyan mértékben kiéleződtek, hogy ezek intézményeken belüli levezetése, kezelése – mely eddig jellemző volt – kétségessé vált. Számos nézőpont szerint az EU működését jelen formájában válság fenyegeti. Véleményem szerint a gazdasági globalizáció és a jelenlegi kihívások a világban, értem ezalatt konkrétan a COVID-19 világjárványt, a migrációs válságot és az orosz-ukrán konfliktust, megkérdőjelezhetetlen, hogy az európai államoknak szükségük van egy EU keretében megvalósuló együttműködésre. Napjainkban a szuverenitás és az EU problémájára adott kérdéseket nem lehet semlegesíteni. Az alkotmányos önazonosság védelme elfogadható megoldás lehet abból a szempontból, hogy kell lennie egy olyan alkotmányos magának és minimumnak, amit az Európai Unió Bíróságának értelmezése nem befolyásolhat és a közös hatáskör gyakorlása során sem élvezhet elsőbbséget az uniós jog, ha az a tagállam alkotmányos önazonosságát, magját sérti. Jelenthet-e ez valódi problémát az EU intézményrendszerében?

Erdős Csaba (SZIE DFÁJK, Alkotmányjogi és Politikatudományi Tanszék; erdos.csaba@ga.sze.hu)

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG ÉS AZ EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGÁNAK VISZONYA – AVAGY AZ ALKOTMÁNYOS IDENTITÁS-VITÁK ELJÁRÁSI OLDALÁNAK KÖZJOGI KÉRDÉSEI

Az európai integrációval kapcsolatos küzdelmek egy része nem (tisztán) politikai, hanem közjogi fórumok előtt zajlott/zajlik, amelynek legjelentősebb képviselői a tagállami alkotmánybírók és a Európai Unió Bírósága (EUB). Utóbbi az uniós jog elsőbbségének elvét, előbbieket a tagállamok alkotmányának szupremáciáját, alkotmányos identitását hivatottak őrizni. E két – egymással könnyen kollízióba kerülő – feladatkör több látványos küzdelmet eredményezett – gondoljunk például a Német Szövetségi Köztársaság Alkotmánybíróságának PSCP-döntésére mint a szupranacionális szinten folytatott "alkotmányos párbeszéd" talán leghíresebb példájára. Az előadás célja annak áttekintése, hogy az alkotmányos párbeszéd legfontosabb formájának, az előzetes döntéshozatali eljárásnak hogyan jelenik a magyar Alkotmánybíróság gyakorlatában. Ezt egyfelől a rendes bíróságok előzetes döntéshozatali eljárás-kezdeményezése feletti kontroll, másfelől az Alkotmánybíróság általi előzetes döntéshozatali eljárás-kezdeményezés felől kívánom vizsgálni. A témának különös aktualitást ad az Alkotmánybíróságról szóló törvény 2023. decemberi módosítása, amely új hatáskörrel ruházta fel a

testületet, az előzetes európai uniós értelmező véleményről szóló döntéssel, amely így kiemelt figyelemre lehet érdemes.

Pócza Kálmán (NKE EJJK Politika- és Államelméleti Kutatóintézet, MCC; pocza.kalman@uni-nke.hu)
Dobos Gábor (HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont, Politikatudományi Intézet; dobos.gabor@tk.hu) és **Gyulai Attila** (HUN-REN TK Politikatudományi Intézet; BCE, Társadalom- és Politikatudományi Intézet, Politikatudományi Tanszék; gyulai.attila@tk.hu)

A POLITIKAI KÖRNYEZET HATÁSA AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁGI DÖNTÉSEK ERŐSSÉGÉRE

Az alkotmánybíróságok és alkotmánybírók nem függetlenek attól a politikai környezettől, amelyben működnek. Miközben a kontinentális Európában a jogi pozitivisták hagyomány még mindig erősen él, számos jog- és politikatudományi kutató amellet érvel, hogy a politikai preferenciák, a testületek külső vagy belső stratégiai érdekei, a pártokhoz való kapcsolódás, vagy akár a közönség, amelyhez a döntéseikkel szólnak, alapvetően befolyásolhatják a bírák viselkedését. Következésképpen felmerül a kérdés: miként formálja a politikai kontextus a bírói döntéseket? Figyelembe veszik-e a bírák a politikai környezetet az alkotmányértelmezés és döntéshozatal során? Megfigyelhető-e összefüggés az éppen vizsgált ügy politikai súlya és a bírák tevékenysége között? Kevésbé aktivisták-e a bíróságok, ha a nyilvánosságban hevesen vitatott ügyekkel kerülnek szembe? Továbbá, hajlamosabbak-e a bírák a jelölő pártjuk irányvonalát követni, ha politikailag releváns ügyeket vizsgálnak? Az előadás a fenti kérdésekre keresi a választ a JUDICON-EU nemzetközi kutatási projekt magyarországi, az Alkotmánybíróság 1990-2020 közötti döntéseire kiterjedő adatainak vizsgálatával.

Váczai Péter (SZIE, DFÁJK, Alkotmányjogi és Politikatudományi Tanszék; vaczip@sze.hu)

AZ EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGÁNAK HATÁSA A MAGYAR ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG DÖNTÉSEIRE

Az Emberi Jogok Európai Bírósága Magyarországot elmarasztaló döntéseit természetesen számos kritika kíséri a hazai sajtóban és szakirodalomban, és nyilvánvaló hatása van a hazai bírósági és alkotmánybírósági gyakorlatra is. Magyarország Alkotmánybírósága már működésének legelső évében, a kezdeti határozataiban is hivatkozott az Emberi Jogok Európai Egyezményére és az abban foglalt alapjogokra (természetesen, amennyiben a vizsgált alkotmányos kérdés ezt indokolta tette), később pedig a testület már az Emberi Jogok Európai Bíróságának egyes ítéleteire is közvetlenül utalt határozatai indokolásában. A kezdeti álláspont szerint az Alkotmánybíróság indokolásaiban a strasbourgi esetjogra való hivatkozás mindössze egyfajta mankó lehet, ezen hivatkozások csak az Alkotmány speciális szabályait emelhetik ki. Az Alkotmánybíróság évtizedeken át nem is lépte át a Rubikont azzal, hogy kötelező alkotmányos szabályokat vezetett volna le a Bíróság esetjogából. Ehhez képest a 2010-es évek elején egyfajta áttörés következett be. Az Alkotmánybíróság a 61/2011. (VII. 13.) AB határozatában ugyanis kijelentette, hogy köteles követni az EJEB esetjogát az Alkotmány értelmezése során abban az esetben, ha az Alkotmány és az Egyezmény szövege azonos rendelkezést tartalmaz. Amikor tehát az Alkotmány ugyanúgy fogalmazza meg az alapjog lényegi tartalmát, mint valamely nemzetközi szerződés, akkor az Alkotmánybíróság által nyújtott alapjogvédelem szintje nem lehet alacsonyabb, mint az EJEB általi jogvédelem. Vajon hol tartunk napjainkban?

16.3. panel Alapjogi kihívások (péntek 8.30-10.00) A épület H előadó

Ősze Áron (SZIE, DFÁJK, Alkotmányjogi és Politikatudományi Tanszék; osze.aron@ga.sze.hu)

A KÜLÖNLEGES JOGREND HAZAI ÉS UNIÓS KONTROLLJA

A különleges jogrend olyan helyzetekben alkalmazható, amikor valamilyen válsághelyzet indokolta teszi a normál jogrendi működéstől való eltérést annak érdekében, hogy a válsághelyzet minél hamarabb véget érjen. A különleges jogrendi időszak szükségszerű eleme, hogy a válságkezelésre hatáskörrel rendelkező állami szerv kivételes jogosítványokkal rendelkezzen a válsághelyzet elhárítása céljából. Mivel az Európai Uniónak nincs a különleges jogrendre vonatkozó egységes szabályozása, így az egyes tagállamokban eltérő megoldásokkal találkozunk, amelyet a 2019-ben kirobbant Covid-járvány kitűnően alátámasztott. Magyarország Kormánya például a veszélyhelyzet kihirdetésével reagált a

járvány berobbanására. Ennek ellenére léteznek olyan alapvető uniós standardok, amelyekhez a tagállami gyakorlatnak is igazodnia kell különleges jogrend idején.

A fentiekből kiindulva elsőként Magyarország intézményeit vizsgálom. Egy korábbi határozatában az Alkotmánybíróság rögzítette, hogy a jogalkotó feladata annak eldöntése, hogy a különleges jogrend kihirdetésének feltételei fennállnak-e, és ezzel párhuzamosan indokolt-e, és ha igen, milyen mértékben indokolt az ilyen jogrend szerinti rezsim alapján az alapjogok korlátozása. A testület azt is kiemelte, hogy veszélyhelyzet idején az intézkedések politikai kontrollját az Országgyűlés, alkotmányossági kontrollját az Alkotmánybíróság végzi el. Egy másik határozatában pedig alkotmányossági vizsgálat alá vonta a veszélyhelyzeti kormányrendelet alapjogot korlátozó szabályait azzal a követelménnyel, hogy az alkotmányossági vizsgálat során mindenkor tekintetbe kell vennie a világgjárvány okozta rendkívüli kihívások súlyát és az adott ügyben releváns összes egyéb körülményt.

Mindezek alapján előadásom határozott célja annak feltárása, hogy milyen hazai és uniós jogi, illetve politikai kontrollmechanizmusok alkalmazhatók a különleges jogrend kihirdetése, illetve a különleges jogrendi időszakban alkalmazott rendkívüli normák megalkotása tekintetében.

Teleki Bálint (NKE, ÁNTK, Európa-tanulmányok Tanszék; teleki.balint@uni-nke.hu)

AZ EKB ÉS AZ MNB A KLÍMAHARC FRONTVONALÁBAN

Az ENSZ fenntartható fejlődési célrendszere (SDG célok) és az EU zöld megállapodás (European Green Deal) együttesen jelölik ki az EU és a tagállamok számára követendő irányt a klímaváltozás elleni küzdelemben. Az elmúlt időszakban számos stratégia született különféle uniós és tagállami szereplők részéről e területen. Jelen előadás a zöld pénzügyek, azon belül is a jegybankok szerepét kívánja körüljárni az EKB és az MNB esetén keresztül.

A jegybankok egyrészt, mint szabályozók és felügyeleti intézmények, másrészt mint a „bankok bankja” szerepkörben működő intézmények képesek nagy mértékben elősegíteni a gazdaság „kizöldítését”. Alapvetően meghatározó szerepe van a jegybankok zöld programjainak, és a területen működő nemzetközi (pl. NGFS), vagy regionális (pl. a Központi Bankok Európai Rendszere, vagy a Nyugat-Afrikai Valutaközösség) szerveződéseknek. Az EU KBER egy olyan rendszer, amely az immár klímakutató központtal rendelkező EKB, és az éllovas tagállami (holland, francia, stb.) jegybankok jelenléte miatt rendkívül fontos tere lehet a zöld pénzügyek európai fejlődésének.

A Magyar Nemzeti Bank regionális éllovasként illeszkedik a globális és európai fősodorhoz. A 2019 óta létező MNB Zöld Program, és a 2021 nyarán az Országgyűlés által a jegybanktörvénybe illesztett explicit fenntarthatósági mandátum a leglátványosabb példái Magyarországon ilyen irányú törekvéseinek. Az MNB a gazdaság kizöldítése irányába saját felügyeleti működésén, nemzetközi kapcsolatain, reporting gyakorlatán és edukációs tevékenységén keresztül is igyekszik hatni.

17. SZEKCIÓ: ÚJ KIHÍVÁSOK A VÁLTOZÓ NEMZETKÖZI RENDSZERBEN: BIZTONSÁG- ÉS VÉDELEMPOLITIKAI SZEKCIÓ

Szekcióvezető / Chair: Egeresi Zoltán (egeresi.zoltan@uni-nke.hu)

NKE EJKK John Lukács Intézet

17.1. Általános biztonságpolitikai kérdések (péntek 8.30-10.00) B407

Nyilas Laura (NKE, Hadtudományi Doktori Iskola; nyilaslaura98@gmail.com)

A BIZTONSÁGRÓL ÉS A STRATÉGIAI IRÁNYVONALAKRÓL ALKOTOTT ELKÉPZELÉSEK A VISEGRÁDI CSOPORTBAN: A NEMZETI BIZTONSÁGI STRATÉGIÁK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE

Az elmúlt években a régió különös figyelmet kapott, mint a biztonságot vizsgáló egység. A régiónak azért van különös jelentősége, mert a biztonsági igényeknek a nemzetközi szint alatti, de az állami szint feletti kifejeződését jelenti. Így a régiónak, mint a biztonsággal kapcsolatos sajátos jellemzőkkel rendelkező egyedi referenciapontnak a vizsgálata segít kiegészíteni a nemzetközi biztonságtudományok realista hagyományát.

2024-ben is vitathatatlanul fontos a közép-kelet-európai régiót vizsgálni. A V4-országok számos nemzetközi (globális) stratégiai és gazdasági érdek metszéspontjában helyezkednek el, így a regionális és globális politika kulcsfontosságú szereplői.

Ennek érdekében elemzem a négy ország nemzetbiztonsági stratégiáit, és összehasonlító módon értékelem azokat. A kutatás egyik központi kérdése, hogy a V4-országok a köztük lévő különbségek ellenére kínálnak-e közös regionális megoldást a biztonsági kihívásra.

Ezen felül a kutatás az állami stratégiai tervezés meghatározó szerepét vizsgálja a biztonságpolitika alakításában és a regionális együttműködés erősítésében Közép Kelet-Európában. A tanulmány azt a tézist veszi alapul, hogy a stratégiai tervezés nem csupán bürokratikus gyakorlat, hanem Közép-Kelet-Európában összetett biztonsági tájképében való eligazodás kritikus eszköze. Az eredmények kiemelik, hogy a hatékony stratégiai tervezés kulcsfontosságú a regionális biztonsági együttműködés fokozásához, a geopolitikai kockázatok kezeléséhez és a hosszú távú stabilitás biztosításához Közép-Kelet-Európában. A tanulmány arra a következtetésre jut, hogy a biztonságpolitika stratégiai, előretekintő megközelítése nélkülözhetetlen Közép- és Kelet-Európa békéjéhez és jólétéhez.

Kacziba Péter (PTE BTK Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszék; kacziba.peter@pte.hu)

KÜLPOLITIKAI ATTITÜDÖK GÖRÖGORSZÁGBAN A PANDÉMIA UTÁN

Az előadás egy 800 fős online véleménykutatás eredményeit ismerteti, amelynek adatai 2024 első negyedében kerültek összegyűjtésre. A felmérés online és görög nyelven zajlott. A mintába kerültek életkori és iskolai végzettségi csoportok, akik településtípus és nemek szerint reprezentálták Görögország 18 évesnél idősebb lakosságát. A válaszadók véletlen kiválasztással kerültek a mintába, így minden online elérhető 18 évnél idősebb görög állampolgárnak azonos esélye volt a kérdőív kitöltésére. A kérdőív összesen 26 kérdést tartalmazott, a kérdések többsége a Mitsotakis-kormányzat külpolitikájával kapcsolatos véleményekre és attitűdökre koncentrált, tehát az egyes külpolitikai orientációk preferenciáit nem mérte. Az eredményekből kitűnik, hogy a görög válaszadók aktívan követik a külpolitikai eseményeket, hírforrásuk egyre inkább az internet, azon belül pedig a közösségi média. A válaszadók külpolitikai döntéshozással kapcsolatos véleménye megosztott, az Új Demokrácia kormány stratégiáját inkább az iskolázottabb és fiatalabb válaszadók tekintik a helyes irányynak. Az eredményekből kitűnik, hogy általában véve a politikusok külpolitikai szaktudásának megítélése alacsony, a válaszadók inkább a külpolitikai szakértőkben és a politikailag semleges sajtótermékekben hisznek. Az eredmények általánosságban azt mutatják, hogy a görög válaszadók többsége továbbra is a nacionalista válaszokra hajlamos, a jelenlegi kormány békülékeny, bilaterális konfliktusokat feloldó politikai irányában kevésbé hisz. Az előadás ezeket az eredményeket részletesen ismerteti és levonja a bel- és külpolitikai tanulságokat.

Csapó Zsuzsanna (NKE ÁNTK Nemzetközi Jogi Tanszék; csapo.zsuzsanna@uni-nke.hu)

NEM LEHET „LEPAPÍROZNI” A TERÜLETI INTEGRITÁS FELADÁSÁT A (RÖVID TÁVÚ) BÉKÉÉRT CSERÉBE! UKRAJNA HATÁRAINAK ÁTRAJZOLÁSÁT NEMZETKÖZI JOGI KORLÁTOK AKADÁLYOZZÁK

Bár az Ukrajnával szemben 2022 februárjában megindult inváziót követően az ENSZ Közgyűlése is – mindössze 5 ellenszavazattal (köztük persze Oroszországgal) – meggyőző többséggel kiállt Ukrajna területi integritása mellett, s két év elteltével az ukrán vezetés sem látszik jótányit sem engedni, mégis egyre többek szorgalmazzák, hogy az ukránoknak el kell fogadniuk a területvesztést. Máskülönben véget nem érő fegyveres konfliktussal nézünk szembe. Az előadás fenti kérdés több aspektusát igyekszik megragadni, nemzetközi jogi perspektívából. Arra igyekszik rávilágítani, hogy mennyiben változott a békeszerződések megítélése az ENSZ Alapokmány előtti korszakhoz képest napjainkra. Hogy a kényszer hatására kötött nemzetközi szerződések nemcsak, hogy érvénytelenek, de ráadásul a maguk teljességében semmisek is. Hogy a nemzetközi jog olyan alapvető szabályának megsértése esetén, mint amely az államok közötti erőszak tilalma, nem csupán a jogsértőnek, hanem a nemzetközi közösség többi tagjának is kötelezettségei keletkeznek, így példának okáért nem ismerhetik el a kógens szabály megsértéséből előállt helyzetet. Hangsúlyozni kívánja az előadás, hogy akár az EU- és/vagy a NATO-csatlakozásért cserébe, illetve a béke reményében el lehet ugyan várni Ukrajnától területi feladását, de aki ezt teszi, a nemzetközi jog előírásait veszi semmibe (s egyébiránt nem néz messzire, mert a kényszerített egyezmények a hosszú távú stabilitást nem szolgálják). Saját jogsértésére jogot senki nem alapozhat, tartja az ősrégi jogelv, s ez igaz az agresszor államra is, aki nem jutalmazható azért, mert fittyet hány az egyébként általa is elfogadott – sőt, ENSZ-BT állandó tagként általa is kikényszerítendő – szabályokra. Területi változásokat elfogadtatni kívánó békeszerződés a 2020-as években?! Nemzetközi jogi nonszensz!

17.2. Uniós fókusz (péntek 10.30-12.00) B407

Teknős László (NKE RK Katasztrófavédelmi Intézet, Katasztrófavédelmi Műveleti Intézet; teknos.laszlo@uni-nke.hu)

AZ EURÓPAI UNIÓ HUMANITÁRIUS SEGÍTSÉGNYÚJTÁSI ÉS POLGÁRI VÉDELMI FELADATAINAK ELEMZÉSE, ÉRTÉKELÉSE AZ OROSZ-UKRÁN KONFLIKTUS TEKINTETÉBEN¹

2022. február 24-én hajnali 5 órakor Vlagyimir Vlagyimirovics Putyin elnök utasítására különleges katonai művelet céljából több főirányból átlépték az oroszok egységei Ukrajna közigazgatási határait. Az intenzív rakéta- és légitámadások során a lakosság veszélybe került az anyagi javaik súlyos sérüléseket szenvedtek el. Ennek következménye, hogy Ukrajnában, a második világháború óta nem tapasztalt menekülthullám generálódott, mely globálisan és főként az európai kontinensen rendkívüli mértékű összefogást sürgetett. Az elhúzódó harcok miatti súlyos károk, a lakhatásban, a víz- és áramellátásban és egyéb közszolgáltatásban jelentkező jelentős kihívások példátlan összefogást generáltak. Ennek okán, az Európai Unió eddigi legnagyobb polgári védelmi műveletét hajtotta végre, s tartja fent Ukrajna támogatására, az Európában most is zajló menekültválság kezelésére, Ukrajnában jelentkező belső igények lehetségszerű kielégítésére, a lakosság túlélési valószínűségének növelésére. Jelen előadás célja, hogy a szerző bemutassa az Európai Unió humanitárius segítségnyújtási és polgári védelmi szakpolitikáját, megvizsgálja az ukrán menekültválság általános és speciális jellemzőit, a kapcsolódó segítségnyújtási intézkedéseket, a lakosság túlélését támogató polgári védelmi, lakosságvédelmi tevékenységeket. A szerző kiemelt figyelmet fordít Magyarország szolidaritási intézkedéseinek elemzésére, a kormány által nyújtott segítségnyújtás bemutatására és a segélyprogramok ismertetésére, az önkéntes tevékenység jelentőségére és létjogosultságának bizonyítására, alátámasztására. Hirtelen bekövetkező eseménysorozat miatt fellépő koordinációs kihívások, nehezítő körülmények figyelembevételével, annak elemzése mentén bemutatásra kerül a

---

¹ A Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-23-2-I-NKE-60 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési És Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

magyar kormány, a társadalom, a karitatív szervezetek önzetlen és példaértékű helytállása, segítségnyújtása.

Galambos Viktor (SZTE Állam- és jogtudományi Doktori Iskola; viktor.galambos@yahoo.com)

A HIBRID FENYEGETÉSEK ELLENI UNIÓS INTÉZMÉNYI STRUKTÚRÁK – A FÚZIÓS KÖZPONTOK SZEREPE ÉS KIHÍVÁSAI

Hazánk EU-csatlakozásának 20. évfordulójára készülve, az ünnepi hangulatot beárnyékolják az EU és Magyarország közvetlen szomszédságában zajló háborús események, valamint azok a regionális és globális biztonsági kihívások, amelyek példátlan nyomás alá helyezik az EU-t. Különösen nagy felelősség hárul az uniós intézményekre ezen kihívások kezelését célzó közös kül- és biztonságpolitikai döntések előkészítésében. Az uniós intézmények hitelessége és eredményessége a valós idejű helyzet- és kockázatértékelési képességen, a reakciókészségen, valamint az átfogó stratégiai szemléleten alapszik. Ehhez azonban elengedhetetlenül szükséges a megfelelő mennyiségű és minőségű (hírszerzési) információk rendelkezésre állása. A hírszerzési információk uniós szinten történő megosztásáért a tagállamok nemzetbiztonsági szolgálatai felelnek. Ezen információk becsatornázása az uniós döntéshozatali rendszerbe a megosztott információkon alapuló elemzések révén valósul meg, amelyek csak akkor lehetnek kellően átfogóak, részletesek és megbízhatóak, ha olyan fúziós központokban készülnek, melyek irányába folyamatos az adat- és információáramlás a tagállamok, valamint az együttműködő partnerek és szervezetek részéről, továbbá magas szintű elemző kapacitás és kompetencia áll rendelkezésre. A jó hír, hogy az intézményi keretek adottak, az Európai Külügyi Szolgálaton belül működik az EU Hírszerző és Helyzetelemző Központja (EU INTCEN), továbbá az INTCEN struktúrájába ágyazva jött létre a Hibrid Fúziós Cella (HFC), melynek fő feladata kifejezetten a hibrid fenyegetésekkel kapcsolatos minősített és nyílt forrású információk elemzése. A HFC, valamint a hibrid fenyegetésekkel foglalkozó európai bizottsági és tanácsi formációk létrehozását az euro-atlanti térség keleti és déli szomszédságában elszaporodó konfliktusok új formájából, a hibrid háborúból eredő potenciális veszélyektől való félelem indokolta, amit sajnálatos módon az élet igazolt is. Az előrelátásnak köszönhetően a fúziós központok és a hibrid fenyegetések elhárításával foglalkozó uniós intézmények immár kiforrott működési rendben tevékenykednek, ugyanakkor számos kihívást kell még leküzdeni annak érdekében, hogy valóban betölthessék a hozzájuk rendelt célkitűzéseket. A jelenlegi biztonsági kihívások különösen sürgetővé teszik ezen kihívások kezelését. Mindez nagy terhet és felelősséget ró minden tagállamra, köztük hazánkra, amely hamarosan átveszi az uniós elnökségi feladatokat Belgiumtól.

Nováky Mónika (NKE RK Katasztrófavédelmi Intézet, Katasztrófavédelmi Műveleti Intézet, novaky.monika@uni-nke.hu)

AZ EURÓPAI UNIÓ KÖRNYEZETVÉDELMI TÖREKVÉSEI ÉS BIZTONSÁGI KÉRDÉSEI

Az Európai Unió környezetvédelmi törekvéseinek célja a fenntartható fejlődés előmozdítása, és ezzel az európai épített és természeti környezet védelme, megőrzése. Környezetvédelmi politikájának fő céljai az éghajlatváltozás elleni küzdelem, a természeti erőforrások hatékonyabb felhasználása, a biológiai sokféleség (biodiverzitás) megőrzése, valamint a környezetszennyezés csökkentése. Az EU jelentős lépése a 2030-as klímavédelmi célok elérése érdekében az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, a megújuló energiaforrások arányának növelése és az energiahatékonyság növelése. Az EU a nemzetközi szerződések és jogszabályok mellett számos környezetvédelmi irányelvet és rendeletet fogadott el, amelyek többek között szabályozzák az ipari kibocsátásokat, hulladékgazdálkodást, vízminőséget, levegőminőséget és más környezeti területeket. A jogszabályok arra ösztönzik az EU-tagállamokat, hogy megfelelő intézkedéseket hozzanak a környezeti kihívások kezelésére.

A környezetvédelem és a biztonság szorosan összekapcsolódik, mivel a biztonságot számos környezeti tényező befolyásolja. Ilyenek többek között azon környezeti problémák, mint például az éghajlatváltozás, az extrém időjárási jelenségek, az ökológiai katasztrófák (pl. erdőtüzek, árvizek), a szennyezés és az élőhelyek elvesztése, amelyek közvetlen veszélyt jelenthetnek az emberi biztonságra és jólétre. A környezeti változások káros hatással lehetnek az energia- és élelmiszertermelésre, amelyek alapvető fontosságúak az emberi élet fenntartásához, hiszen az éghajlat szélsőséges változásai növelhetik a természeti katasztrófák gyakoriságát, intenzitását ezzel veszélyeztetve az energia- és

élelmiszerellátás biztonságát. További kockázati tényező a környezetszennyezés, légszennyezés, vízszennyezés és más környezeti tényezők egészségügyi kockázatai. A környezeti változások és katasztrófák területi konfliktusokhoz és migrációhoz is vezethetnek. A természeti erőforrások elérhetőségének csökkenése, illetve a környezeti katasztrófák által sújtott területeken élő emberek elvándorlása pedig feszültségeket és instabilitást okozhat a társadalmakban. Az Európai Unió törekvése a környezeti fenntarthatóság elősegítése, a környezetvédelmi intézkedések és beruházások a térség a hosszú távú stabilitásának és biztonságának záloga.